

65
година

**ИНСТИТУТА
ЕКОНОМСКИХ
НАУКА**

COGNOSCERE EST MUTARE

INSTITUT
EKONOMSKIH
NAUKA

65 ГОДИНА
ИНСТИТУТА ЕКОНОМСКИХ НАУКА
1958 – 2023

Београд, 2023.

Издвач

Институт економских наука

Београд, Змај Јовина 12

Тел. (011) 2623-055, 2622-357; факс: (011) 2181-471

www.ien.bg.ac.rs

office@ien.bg.ac.rs

За издавача

др Јован Зубовић, директор

Приредио

др Јован Зубовић

На изради монографије радио тим Института економских наука у саставу:

др Јован Зубовић

др Аида Ханић

др Косовка Огњеновић

др Исидора Љумовић

др Исидора Бераха

др Јелена Миновић

др Марко Миљковић

др Милена Лазић

др Валентина Вукмировић

др Оливера Јовановић

др Ивана Домазет

ма Ђина Ивановић

ма Емилија Цветковић

ма Јелена Бановић

Компјутерска обрада

Институт економских наука, Београд

Штампа

„Donat Graf“, Београд

Тираж

300 примерака

ISBN 978-86-89465-76-1

© 2023. Сва права задржана. Ни један део ове монографије не може бити репродукован у било ком виду и путем било ког медија, у деловима или целини без сагласности издавача.

САДРЖАЈ

1. ПРЕДГОВОР	9
2. ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ ИНСТИТУТА ЕКОНОМСКИХ НАУКА (1958 – 2023)	15
2.1. ОДЕЉЕЊЕ ЗА ЕКОНОМСКА ИСТРАЖИВАЊА И МЕТОДОЛОГИЈУ ПЛАНИРАЊА	18
2.2. ЈУГОСЛОВЕНСКИ ИНСТИТУТ ЗА ЕКОНОМСКА ИСТРАЖИВАЊА	19
2.3. ФОРМИРАЊЕ ИНСТИТУТА ЕКОНОМСКИХ НАУКА	24
2.4. ПОСЛЕДИПЛОМСКА ШКОЛА	25
2.5. РАЧУНСКИ ЦЕНТАР	28
2.6. ПЕРИОД ИЗАЗОВА И УСПОНА, 1969-1992	30
2.7. ИНСТИТУТ У ПЕРИОДУ 1992-2000	35
2.8. ИНСТИТУТ У 21 ВЕКУ	39
2.9. ЗГРАДА ИНСТИТУТА КАО СПОМЕНИК КУЛТУРЕ	42
2.10. ДИРЕКТОРИ ИНСТИТУТА ЕКОНОМСКИХ НАУКА ОД ОСНИВАЊА	47
2.11. ИСТРАЖИВАЧИ ИЕН У ПРОШЛОСТИ	54
3. НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКА ДЕЛАТНОСТ ИНСТИТУТА ЕКОНОМСКИХ НАУКА	57
3.1. ПРОЈЕКТИ ОСНОВНИХ ИСТРАЖИВАЊА	62
3.2. ИЗБОР ПРОЈЕКТА ПРИМЕЊЕНИХ ИСТРАЖИВАЊА	65
3.3. ИНТЕРНИ ПРОЈЕКТИ	75
3.4. ГОДИШЊЕ НАУЧНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ	78
3.5. ЗАЈЕДНИЦА ИНСТИТУТА СРБИЈЕ	83

4. ИНСТИТУТ ЕКОНОМСКИХ НАУКА ДАНАС	85
4.1. ВИЗИЈА, МИСИЈА И СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ	88
4.2. ТРАНСФОРМАЦИЈА	89
4.3. ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА	91
4.4. ИСТРАЖИВАЧИ ЗАПОСЛЕНИ НА ИНСТИТУТУ ЕКОНОМСКИХ НАУКА	97
4.5. ЧЛАНОВИ КАБИНЕТА ДИРЕКТОРА НА ИНСТИТУТУ ЕКОНОМСКИХ НАУКА	111
4.6. ФОКУС НА МЛАДИМА	114
5. ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ	117
5.1. МОНОГРАФСКА ИЗДАЊА	119
5.2. НАУЧНИ ЧАСОПИСИ	125
5.2.1. Economic Analysis (EA)	125
5.2.2. Journal of Women's Entrepreneurship and Education (JWEE)	125
5.3. ОСТАЛИ ЧАСОПИСИ	127
5.3.1. Национална мрежа средњих предузећа (НМСП)	127
5.3.2. SEE-6 Economic Outlook	127
5.4. ДИГИТАЛНИ РЕПОЗИТОРИЈУМ - ИРИЕС	128
5.4.1 База референци	130
5.4.2. Антиплагијат софтвер – Ithenticate	130
6. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА	131
6.1. ACCELERATING PROGRESS ON EFFECTIVE TOBACCO TAX POLICIES IN LOW- AND MIDDLE-INCOME COUNTRIES	134
6.2. HUMMINGBIRD – ENHANCED MIGRATION MEASURES FROM A MULTIDIMENSIONAL PERSPECTIVE	135
6.3. АНАЛИЗА САВРЕМЕНИХ ЕКОНОМСКИХ И ФИНАНСИЈСКИХ ТРЕНДОВА	135
6.4. COST АКЦИЈЕ	136

6.5. CESSDA ТРЕНИНЗИ РАДНИХ ГРУПА: ЗАДАТАК 1, 2 И 3. CESSDA ДОГАЂАЈИ (CESSDA TRAINING WG: TASK 1. CESSDA TRAINING EVENTS)	137
6.6. ИНКЛУЗИЈА РОМА И ДРУГИХ МАРГИНАЛИЗОВАНИХ ГРУПА У СРБИЈИ	137
6.7. СТУДИЈА ИЗВОДЉИВОСТИ ЈАВНО-ПРИВАТНОГ ПАРТНЕРСТВА У ПРЕДШКОЛСКОМ ОБРАЗОВАЊУ	138
6.8. АНАЛИЗА ЛАНАЦА ВРЕДНОСТИ У ЕКОНОМИЈАМА ЗАПАДНОГ БАЛКАНА - ПОВЕЋАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА ЗА РЕГИОНАЛНУ САРАДЊУ У ПРИОРИТЕТНИМ ОБЛАСТИМА	138
6.9. ИЗРАДА СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА НАЦИОНАЛНОГ БРЕНДА ЦРНЕ ГОРЕ ЗА ПЕРИОД 2019-2022. ГОДИНА	139

1.

ПРЕДГОВОР

Током 2023. године обележавамо шездесет пет година од почетка рада Института економских наука. Поносни смо на јубилеј, али и свесни одговорности за очување постигнутог и остварење амбициозних циљева постављених Стратегијом'25 и Планом трансформације Института економских наука. У наставку вам представљамо ову монографију која на најбољи начин осликава наш Институт јуче, данас и сутра.

У години у којој обележава 65 година рада Институт организује велики број научних догађаја, укључујући и две научне конференције. Јубиларна петнаеста годишња међународна конференција која обухвата радове из области економије животне средине и енергетике се реализује у склопу COST акције 20112. У склопу друге COST акције 21118, одржава се конференција на тему: „The right to (digital) platform work: Is everybody welcome on board?” Поред тога значајно је истаћи да је Институт домаћин 36. ESPE конференције са више од 300 учесника. Као резултат јачање мреже сарадње у земљи и иностранству ИЕН је суорганизатор већег броја конференција у земљи и иностранству. Сви истраживачи Института активно су учествовали у припреми и реализацији ових конференција, пре свега кроз представљање резултата својих истраживања.

Претходних пет година у раду Института су представљале изазован период јачања Института како у објављивању изузетних научних радова, тако и у доприносу у креирању јавних политика. Истовремено, ИЕН доказује релевантност свог рада кроз учешће на бројним међународним и домаћим пројектима. Јачање међународне сарадње се одржао као један од главних приоритета у раду, која је у претходном периоду посебно подстакнута укључивањем на већи број COST акција, као и многим билатералним споразумима. Ту би се посебно истакла сарадња шест института из бивше Југославије, као и сарадња института из осам земаља централне и југоисточне Европе.

Укључење ИЕН у пројекат SAIGE уз подршку матичног Министарства додано јача наше уверење да је Институт данас у потпуности спреман за нове изазове које доноси будућност.

Директор

Др Јован Зубовић

Запослени на Институту економских наука 2023. године

Из предговора поводом 60 година рада Института 2018. године

У години у којој обележава 60 година, Институт организује четири научне конференције са преко 200 учесника које покривају већи број научних области. Десета годишња међународна конференција обухвата радове из области Примењене економије, Пословне економије и Економске теорије у последњих 60 година. Области осталих конференција су: „САД у друштвеним и хуманистичким наукама у Србији“; „Економика дувана у земљама југоисточне Европе“; „Анализа правних и економских аспеката примене принципа загађивач плаћа“. Сви истраживачи Института су активно учествовали у припреми и реализацији ових конференција, пре свега кроз представљање резултата својих истраживања.

Из предговора поводом 50 година рада Института 2008. године

... и даље верујемо у оно што су оснивачи ове куће имали на уму када су започињали њену историју - да се спознајом, учењем, сазнањем људи, организације и целокупно друштво мењају, и то на боље. То је бакља која се тренутно налази у нашим рукама

и мораће даље да се преноси са генерације на генерацију истраживача. Пред младим истраживачима ИЕН је посебна одговорност, да прихвате бремене терета светле традиције, али и задатака који тек очекују ИЕН, Србију и земље региона у процесима прикључења Европској унији. Животни стандард наших људи је још увек низак, постоје бројни наслеђени и нерешени економски проблеми, структуралне неравнотеже, много задатака који чекају да буду урађени, много књига да буду прочитане, чланака да буду написани, студија и пројеката да буду истражени....

Из предговора поводом 40 година рада Института 1998. године

„... упркос финансијским ограничењима, Институт је развио и одржао високо квалитетну библиотеку, отвореног типа за истраживаче, студенте и професоре, новинаре, привреднике и друге јавне личности. Библиотека располаже фондом од 60.000 библиотечких јединица ...

... 1992. године, у време најтежих искушења, Институт је реализовао веома амбициозни издавачки програм, преко којег је објављено до сада око 40 наслова ... по нашој оцени више него, све заједно, друге научне и образовне институције у земљи ... услед чега је Институт на 37. Међународном сајму књига проглашен за најуспешнију издавачку кућу у Југославији.

... у периоду децембар 1997. - мај 1998. Институт је, искључиво из својих средстава, финансирао студијске боравке 11 истраживача на по месец дана на Универзитету Rhode Island University односно преко тог Универзитета на универзитетима New Haven, Yale, Columbia...”

Из предговора поводом 25 година рада Института 1983. године

... С обзиром на објективне околности које су пратиле последњу деценију његовог рада, Институт је морао да прошири обухват проблема које истражује, што представља основну карактеристику развоја ИЕН у том периоду. Наиме, пошто се само мањи део програма истраживања могао дугорочно финансирати (преко СИЗ науке), то је ваљало понудити истраживања хетерогеној скупини потенцијалних корисника. Резултат тога је била смањена могућност специјализације и дугорочнијег усмеравања на одређену проблематику. У којој мери је умањени степен специјализације компензиран продором у нове области - то је питање на које одговор треба да да научна критика....

... Колектив Института одавно је постао свестан да његов рад и развој првенствено зависи од сопственог залагања и квалитета истраживања. Наука је увек тражење новог, резултати се не могу унапред знати, тако да пред истраживачима увек стоје озбиљни изазови. И управо због те специфичности научноистраживачког рада,

Институт је настојао и настоји да оствари дугорочнију сарадњу са корисницима истраживања у свим случајевима где су она била обострано корисна. Пуни ефекти сарадње се не могу ни сагледати ни остварити одмах, нити једно једино истраживање може бити озбиљна основа за оцену домета и квалитета сарадње (остварене и могуће). Али то и јесте специфичност научноистраживачког рада и она мора бити схваћена уколико се жели даљи развој науке и примена научних сазнања у пракси.

Монографска издања поводом обележавања постојања Института економских наука

2.

**ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ
ИНСТИТУТА ЕКОНОМСКИХ
НАУКА (1958 – 2023)**

У периоду непосредно после Другог светског рата, Југославија је већ 1947. године постала прва источноевропска земља која је усвојила “изразито ригидан” Први петогодишњи план индустријског развоја. Овај план је био “подељен на годишње, кварталне, десетодневне и чак дневне планове” за сваку фирму у земљи, чиме је директно контролисана индустријска производња преко 13.000 артикала, достигавши истовремено и рекордан обим од готово тоне и по у штампаној верзији.

Сукоб Југославије са СССР 1948. године све ово мења. Без подршке совјетских стручњака и у готово потпуној економској изолацији, југословенски Први петогодишњи план било је немогуће реализовати, те је он убрзо напуштен, иако су основни принципи и институције централно-планске економије опстали. Са циљем организације економског живота на оригиналним, али и даље социјалистичким принципима, већ 1949. године је осмишљен концепт радничког самоуправљања. Важна година на југословенском оригиналном “путу у комунизам” била је 1954., када је на основу **Уредбе о прибављању права индустријске својине у иностранству** и уз велику подршку САД, започело постепено увођење одређених компоненти тржишне економије, као и промена фокуса са развоја тешке индустрије на производњу робе широке потрошње.¹

До средине 1950-их година прва генерација југословенских економских експерата образованих у социјалистичком духу стасава и преузима одговарајуће позиције у научним и државним институцијама, што је процес који се паралелно одвијао и у готово свим другим научним дисциплинама.² Непосредно по стицању диплома, југословенски економисти су се нашли пред изазовом решавања загонетки југословенског економског система који је требало да комбинује ефикасност и динамичност тржишне економије са политичким и друштвеним добробритима југословенског самоуправног социјализма. Међу њима су били и Бранко Хорват, Владимир Стипетић и Видосав Тричковић, тројица југословенских економиста захваљујући чијој визији, амбицији и преданом раду започиње и историја Института економских наука.

2.1. ОДЕЉЕЊЕ ЗА ЕКОНОМСКА ИСТРАЖИВАЊА И МЕТОДОЛОГИЈУ ПЛАНИРАЊА

У Савезном заводу за привредно планирање, централној институцији за креирање економске политике у Југославији, током 1955. године вршиле су се припреме за израду новог петогодишњег плана. Међу бројним стручњацима чија је експертиза била неопходна у процесу креирања мање ригидног и реалистичног петогодишњег плана, у Савезном заводу за привредно планирање убрзо су се нашли и Хорват, Стипетић и Тричковић. Њихово првобитно изненађење због чињенице да су са факултета и научних института декретом били премештени на нове функције брзо се претворило у отворено незадовољство. Главна замерка, око које су се водиле жестоке дискусије, сводила се на став тројице научника да се “не могу (се) људи оријентирани на научни рад присилити да раде у једној административној установи”.³

У суштини, радило се о неразумевању државних органа који су инсистирали на конкретним резултатима и механизмима које би могли да примене у пракси, и научника који су били формиран са првенственим циљем развоја нових научних знања. Овај вечити сукоб два концепата, развоја примењене и фундаменталне науке, у Савезном заводу за привредно планирање имао је изненађујући епилог. Стиче се утисак да је директор, Сергеј Крајгер, пронашао компромисно решење и омогућио да Хорват, Стипетић и Тричковић оду на специјализације у Манчестер, Кембриџ и Оксфорд, а да за узврат своја стечена знања примене у административним пројектима ове установе. После неколико година, колико су трајале поменуте специјализације, али и преговори са руководством, коначно је у децембру 1958. године донета одлука да се у оквиру Савезног завода за привредно планирање формира **Одељење за економска истраживања и методологију планирања**. Првенствени задатак Одељења био је рад на методологији дугорочног планирања, а одмах је договорено и да ће, “пошто се кадровски изгради”, Одељење прерасти у Институт.⁴

Међутим, процес еволуције Одељења у самостални научни институт био је тежак и оптерећен многим административним ограничењима и препрекама. Одељење је у почетку располагало са свега три научна сарадника и свега неколико младих сарадника (Данчика Николић, Страшимир Поповић и Леополдина Вукојевић) који су у наредне четири године објавили изузетан број научних и других радова – 6 монографија, 53 мања рада и 7 радова на страним језицима, као и тридесетак радова за потребе Савезног завода за привредно планирање. Упркос овим резултатима, као непремостива препрека у даљем развоју показала се чињеница да је запосленима било онемогућено даље напредовање у научним звањима, будући да је према тадашњим прописима

Одељење представљало административну организацију, а не научну институцију. Из истог разлога је било готово немогуће привући нове сараднике, због чега се колектив “свео на неколицину ентузијаста”. Без довољне подршке власти у превазилажењу постојећих проблема и еволуцији у научни институт, Одељење је 1960. напустио Стипетић, а средином 1962. године и Бранко Хорват подноси оставку на место руководиоца, иако никада формално није ни био постављен на ту функцију.⁵

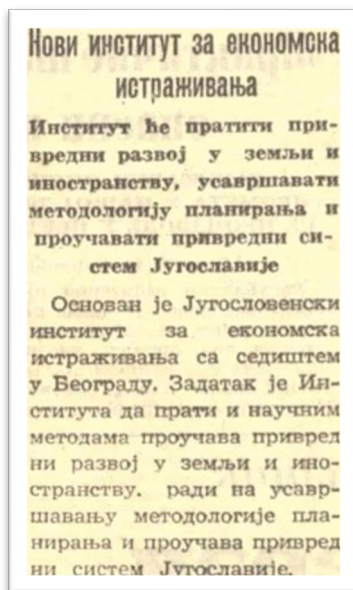
2.2. ЈУГОСЛОВЕНСКИ ИНСТИТУТ ЗА ЕКОНОМСКА ИСТРАЖИВАЊА

Криза у раду Одељења одвијала се паралелно са економском кризом која се великом брзином развијала у земљи током 1961. године. Номинални успеси Другог петогодишњег плана (1957-1961), који је испунио главне циљеве годину дана раније, будући да је започео ретроактивно тек крајем 1957. године, охрабрили су државно руководство да у Трећем петогодишњем плану (1961-1965) започну серије реформи. Циљ ових реформи било је додатно подстицање тржишне привреде и конкуренције међу индустријским предузећима, али без икаквих суштинских измена у структури њиховог социјалистичког управног система (менаџмента), који је углавном био састављен од људи минималног образовања, али са јаким партијским везама или одговарајућим ратним заслугама. Не улазећи у детаљну анализу мера ове привредне реформе, њен главни и неочекивани резултат већ током 1961. године био је нагли раст инфлације. Реакција власти била је готово панично обустављање започетог процеса увођења механизма тржишне привреде и повећање кредита из државних банака са циљем подстицања индустријске производње.

Међутим, резултат ових мера поново је био потпуно супротан очекиваним. Руководства индустријских предузећа су кренула у нагло задуживање, али су кредите користили за повећање плата радницима. Ово је покренуло ланчану реакцију која је довела до пада индустријске производње уместо пројектованог раста и замрзавања плата већ током 1962. године, као још једне паничне реакције власти. Како ниједна од ових мера није дала очекиване резултате, убрзо се дошло и до одлуке да се Трећи петогодишњи план у потпуности напусти, свега годину и по дана пошто је ступио на снагу.⁶

У оваквим околностима започео је период (1963-1966) најинтензивније политичке дебате око економских реформи у историји социјалистичке Југославије, у оквиру којих су се искристалисале две групе: “либерали”, који су подржавали увођење принципа тржишне економије и које су представљали политичари и економисти из Словеније и Хрватске, уз мањи број њихових колега из Србије (Војводине) и Македоније, и “централиста” који су подржавали повратак на централно-

плански економски систем Ово је био и сукоб нове генерације југословенских економиста и политичара са старим партијским руководиоцима слабог формалног образовања. Паралелно са овим дебатама, одвијао се и интензиван рад на припреми новог Устава. Он је усвојен 1963. године, са циљем даље институционализације југословенског самоуправног социјализма и “одумирања државе”, једног од идеала класичне марксистичке мисли.⁷ Коначно, ово је био и контекст у којем је у децембру 1962. године Одељење за економска истраживања и методологију планирања коначно прерасло у **Југословенски институт за економска истраживања**.

Исечак из листа Борба о формирању Југословенског института за економска истраживања

Драгољуб Станишић, Миодраг Остраћанин, Милан Живковић и Љубомир Маџар испред улаза у Југословенски институт за економска истраживања, 1965. године

Конференција Савеза економиста Југославије, која је одржана такође у децембру 1962. године поводом анализе економских импликација новог устава, додатно је нагласила постојеће поделе, а превагу је однела конзервативна струја која је била за делимичну рецентрализацију економског живота и смањене улоге тржишта. Међутим, дебата је настављена на новом састанку у Загребу,

од 17. до 19. јануара 1963. године, који су заједнички организовали Савез економиста Југославије и Савезни завод за привредно планирање. Разлике између две групе овај пут су испољене свом жестином, а коначни резултат биле су “две у то време контрадикторне студије узрока тренутних економских проблема Југославије”, које су познате као *Бијела* и *Жута књига*.⁸

Аутори *Бијеле књиге* били су водећи хрватски економисти, међу којима су се налазиле и важне политичке фигуре, попут Савке Дабчевић-Кучар, Јакова Сиротковића и Ива Перишина, због чега неки аутори сматрају да је ово био први документ у којем је детаљно представљен хрватски модел социјалистичке економије и друштва који се убрзано развијао тих година. Мишљење стручњака изнесено у Бијелој књизи било је да је централно планирање било корисно у почетној фази индустријализације, али да би се са већим степеном економског развоја све више требало ослањати на принципе тржишне економије, без интервенције политичких структура.⁹ Иако су овакви ставови свакако имали рационално економско објашњење, јасно је да су се, у тренутку у којем се сукоб између присталица централизације и децентрализације политичког и економског система Југославије убрзано развијао и у којем још увек није било победника, аутори *Бијеле књиге* јасно ставили на страну присталица децентрализације.

Жута књига била је резултат задатка који је Одељењу дао тадашњи потпредседник Савезног извршног већа (СИВ), Милош Минић. Тим економиста из Београда, Загреба и Љубљане водио је директор Одељења у оставци, Бранко Хорват, и после четири месеца рада, њихова студија је представљена и по кратком поступку усвојена у СИВ-у. *Жута књига* је била предмет жучних расправа на поменутом скупу у Загребу почетком 1963. године, будући да је нудила “средњи пут”, налазећи узроке кризе једнако у пребрзим “либералним” реформама током 1961. године, и у каснијим рестриктивним мерама владе. Наручена од стране СИВ-а, не изненађује да је *Жута књига* убрзо постала основа за формулисање економске политике у 1963. години, а њен главни аутор, Бранко Хорват, у марту те године постављен за вршиоца дужности дуго најављиваног **Југословенског института за економска истраживања** (Институт).¹⁰

Иако се стиче утисак да је ово била нека врста награде за Хорватов труд у припреми анализе која је растеретила савезну владу (СИВ) највећег дела одговорности за економску кризу и распршила је на све учеснике привредног живота, почетак рада Института није био лак. Највећи проблем био је недостатак просторија за рад, о чему ће бити више речи у посебном поглављу, затим недостатак научног кадра који је спао на два научна сарадника и седам асистената, непостојање библиотеке, будући да Савезни завод за привредно планирање није дозволио да се библиотека Одељења премести у Институт, као и неадекватно финансирање. Исто тако, само годину дана после оснивања, Институт губи и средства које је добијао од стране државних органа уз

објашњење да би активности Института требало регулисати кроз уговоре за пројекте. Већ од средине 1965. па све до краја 1968. године, Институт није добио ниједан истраживачки пројекат од стране Савезног завода за привредно планирање, а није успевао да наплати ни оне пројекте које су за ово тело већ урадили. Убрзо су укинута и средства за стажирање, подизање научног кадра, сарадњу са иностранством, објављивање радова и разне административне службе. Тако се дошло у ситуацију да су средства којим је Институт располагао већ у 1966. години била довољна за једва половину године. Институт је био фактички пред гашењем, будући да није могао да исплати зараде запосленима и тек је кредит који је добио од Савезног фонда за научни рад донекле олакшао ситуацију. Међутим, до средине године рачун Института је био блокиран и даље финансирање обустављено, због чега је Хорват, још једном, поднео оставку на функцију вршиоца дужности директора.¹¹

Посебан проблем представљала је и чињеница да су се ови притисци на Институт дешавали у периоду када је држава пролазила кроз дубоке политичке, друштвене и економске реформе. Такозвана “привредна реформа” из 1965. године представљала је наставак системских промена започетих Уставом из 1963. године, са циљем даље либерализације и увођења принципа тржишне економије, а обухватала је пет великих области: реформу банкарског и пореског система, оснивање Фонда федерације за кредитирање привредног развоја привредно недовољно развијених крајева, истовремену девалвацију и деноминацију динара, контролисано повећање цена пољопривредних производа, одобравање земљорадничких кредита. Независно од питања ефикасности ових мера, довољно је нагласити да је Институт, чији је један од најважнијих задатака био рад на “усавршавању методологије привредног планирања” и пружање помоћи “органима за планирање у савлађивању и примени нових научних достигнућа у тој области”¹², готово у потпуности био искључен из процеса најинтензивнијег реструктурирања југословенске економије.

У монографији припремљеној поводом десетогодишњице оснивања Института, Бранко Хорват за овакво стање индиректно оптужује Александра Ранковића, тадашњег потпредседника Југославије и неименованог наследника Јосипа Броза Тита, носиоца бројних партијских и политичких функција, али и неформалног лидера и покровитеља групе која се борила за повратак на централно-планско уређење југословенске економије и друштва у целини. Уклањање Ранковића са свих партијских и политичких функција током Брионског пленума у јулу 1966. године уклонило је и главну препреку даљој либерализацији југословенске економије, док је за Институт означило крај периода притисака. На симболичном нивоу, у марту 1967. године Бранко Хорват је коначно изабран на конкурс на место директора Института, позицију коју је претходне четири

године обављао као вршилац дужности, чиме је и дефинитивно завршен период формирања ове научне институције.¹³ Језгровиту и оштру оцену стања и рада Института у периоду 1963-1966/67. године дао је управо Хорват у поменутој монографији:

“Умјесто на научни рад, огромна енергија бесповратно је утрошена на одржавање голе егзистенције. Научно продукција је стагнирала, развој Института био је закочен. У том погледу хисторијат Југославенског института за економска истраживања има вјеројатно и шире значење: та прича о рађању једног института представља свједочанство о огромним потешкоћама за развој науке у једној заосталој средини; она уједно доприноси објашњењу опће неразвијености научног рада у нашој земљи.”¹⁴

Промена у односу власти према Институту била је видљива већ у периоду 1967-1969. године, када је забележен значајан раст прихода (са 160 на 241 милиона динара већ у 1968. години), научна продукција је порасла са 29 у 1966. на 35 у наредној и 48 радова у 1969. години, а број научних радника скочио са 12 у 1966. на 21 у 1969. години, уз укупни пораст запослених (са асистентима, стручним и административним радницима) у наведеном периоду са 51 на 68. Уз то, плате запослених су порасле за 55%, што је додатно подвучено “потпуно рјешеним стамбеним питањем за све сураднике”. Такође, Институт је већ тада подржавао принцип мултидисциплинарности у научноистраживачком раду, тако да је тим истраживача окупљао економисте, математичаре, инжењере, социологе, статистичаре, правнике и лингвисте, док је посебно наглашено да ће се “број струка (...) и даље повећавати”.¹⁵ Коначно, до почетка 1969. године Институт је завршио процес успостављања своје унутрашње структуре која је обухватала четири организационе јединице: Истраживачки сектор, Последипломска школа, Центар за организацију и развој и Електронски рачунски центар.¹⁶ У научном контексту, фокус Југословенског института за економска истраживања односио се на истраживања у области привредног развоја, проучавања привредног система са посебним акцентом на проблеме планирања, економске политике и економике предузећа.

2.3. ФОРМИРАЊЕ ИНСТИТУТА ЕКОНОМСКИХ НАУКА

Процес даље либерализације и децентрализације друштва отворио је и питање судбине такозваних “савезних” научних института, међу којима се нашао и Југословенски институт за економска истраживања. Тако је на темељима привредне реформе, финансирање рада Института већ 1968. године пренето на Савезни савет за координацију научних делатности. Основни циљ те реформе био је да се институти чији је оснивач била савезна влада, постепено преоријентишу на финансирање кроз пројекте са привредом. Већ 1969. године одлучено је да се тај процес пролонгира кроз наредне три године (1969-1971) где би се по “дегресивној” стопи институти превели на тржишно, односно пројектно финансирање. У оквиру овог процеса СИВ је такође желео да се ослободи статуса оснивача Института и да га премести на Народну скупштину, захваљујући чему је услед административне спорости и грешака већ од 1969. године поново стопирано финансирање Института из фондова Савезног савета за координацију научних делатности, све до разрешења овог питања, што је био једини случај међу свим “савезним” институтима. Део читавог процеса била је и промена имена Института. Већ средином 1968. године, Савет Југословенског института за економска истраживања, којим је тада председавао познати економиста Љубомир Маџар, одлучио је да постојеће име не описује у правој мери све активности Института као научне институције и да га треба променити. У образложењу ове одлуке посебно је наглашено да је Институт “широко развио научни рад у области економије, као и делатност наставе III степена” кроз рад Последипломске школе.¹⁷ Међутим, у позадини ове промене крила се и потреба да се, у складу са друштвено-политичким променама и наставком децентрализације, избаци “југословенски” из оригиналног назива, будући да је због тога у јавности био идентификован као “савезни”, што је имало одређени “етатистички призив” и повлачило одговарајуће идеолошко-политичке и очигледне финансијске последице.

Истовремено су и извесни практични проблеми компликовали дневне активности Института, укључујући и баналне ствари, попут немогућности да пуно име Института стане у простор за то предвиђен на магистарским дипломама.¹⁸ У наредним месецима уследио је период интензивне комуникације управе Института са СИВ-ом и другим савезним органима, током којих се дошло до одлуке да се питање промене имена препусти самом Институту. Ослобођен притисака савезних структура, али и уз финансијску и моралну подршку Фордове фондације са којом је директор Хорват још почетком 1960-их успоставио значајну сарадњу, током 1969. године коначно је усвојено име које ова институција са поносом носи и данас – **Институт економских наука (ИЕН)**.¹⁹

2.4. ПОСЛЕДИПЛОМСКА ШКОЛА

Образовна делатност Југословенског института за економска истраживања манифестовала се кроз оснивање и рад Последипломске школе 1963. године. Њено оснивање сведочио је о потреби Института да истовремено реализује научноистраживачку делатност, али и да буде извор за стицање нових знања, те да тако „унесе новине у програме и систем образовања економских стручњака и организатора рада“.²⁰ Била је то прва образовна институција у социјалистичкој Југославији на којој су постдипломци могли да стичу додатна знања мимо универзитета. Оснивач и први декан ове школе био је др Бранислав Ивановић, који је до преузимања ове позиције био универзитетски професор.

Исечак из листа Борба о конкурсима за пријем студената на последипломској школи

Школу у оквиру Института похађали су претежно дипломирани студенти економских, правних и техничких наука, мада је било и оних који су долазили из групације друштвено-хуманистичких наука. Тиме се одражавала константа тежња Института да и кроз образовање промовише интердисциплинарне приступе у науци. Неопходан предуслов за похађање ове институције био је положен пријемни испит. Након уписа, студенти су били распоређени у мале групе које су бројале до 20 полазника, како би се омогућила њихова активна партиципација. Поред полазника са југословенских високошколских институција, Последипломску школу похађало је и око 10% иностраних студената из различитих земаља света попут Чехословачке, Бугарске, Сирије, Етиопије, Индонезије и Марока.²¹ Био је то још један показатељ југословенске отворености према свету, а нарочито према земљама у развоју. Последипломска школа нудила је веома интензивне курсеве у оквиру програма магистарских студија, засноване на комбинацији предавања и вежби, који су трајали четири-пет семестара.²²

Настава се одвијала у оквиру следећих програма:

- Економска анализа и планирање
- Економетрија
- Математичка статистика
- Операциона истраживања
- Организација, руковођење и управљање у привреди
- Спољне и унутрашње финансије
- Информациони системи
- Актуарске науке

Сходно курсевима које су групе студената похађале, формирана су три одсека: Економски, Статистички и Организацијски. Ширењем области научноистраживачког рада Института, у школске курикулуме су уврштени и други програми који се нису могли похађати на осталим југословенским високошколским институцијама. На крају овог циклуса школовања, полазници су бранили и магистарске радове, на теме које су одговарале тематској структури курсева, обрађујући теме које су биле релевантне за даљи развој домаће науке и привреде.²³ Од оснивања 1963. до 1988. године, на Последипломској школи било је одбрањено укупно 143 магистарска рада.²⁴

Упркос томе што се настава на Последипломској школи одвијала у условима када је Југославија активно развијала систем самоуправног социјализма, како на теоријском тако и на практичном нивоу, упадљиво је да ниједан од курсева које су њени полазници похађали није био посвећен овој тематици. Бранко Хорват, иначе један од предавача на курсевима Последипломске школе, у својој књизи *АБЦ социјализма* истакао је да самоуправљање треба „научити, треба га истраживати и наравно практицирати“. Он је сматрао да и југословенске научноистраживачке организације морају преузети такву улогу, с обзиром да је феномену самоуправљања, према Хорвату, била посвећена пажња само на радничким универзитетима, Интер-универзитетском центру у Дубровнику, па чак и на америчким факултетима.²⁵ Са друге стране полазници Последипломске школе имали су јединствену прилику да стекну потребна теоријска знања и упознају се са најновијим научноистраживачким методама. Предавачи у овој школи били су експерти из области економије, математике, социологије, организационих и техничких наука, који су долазили из југословенских и иностраних високошколских установа, научних института, а међу њима је било

и представника државних институција. Иностранци предавачи долазили су из различитих делова света. Одређени број професора долазио је из подручја Западне Европе и Сједињених Америчких Држава, чиме су се наглашавале снажне политичке, економске, културне и научне везе које је Југославија од 1950-их година одржавала са овим земљама, али је било и предавача из земаља Источног блока. Само неки од бројних предавача на Последипломској школи били су амерички економиста George Macesich, француски математичар Yves Poupard, британски економиста и политиколог George Morton, те совјетски научници М. А. Kоrovjev и А. V. Skorohod.²⁶

Током историје Постдипломске школе, постојале су и намере да се настава измести из саме зграде и да се знања, макар на оним курсевима који су имали практичну примену, пренесу у привредне организације. Утемељена сарадња Института и привреде била је видљива и у чињеници да су се бројни полазници Школе, по завршетку програма враћали у своје организације. Управо ови полазници били су носиоци трансфера научно утемељеног знања ка радним организацијама. Први такав покушај одиграо се 1968. године, када је магистарска група „Организација, руковођење и управљање у привреди“ организовала наставу у Рударско-металуршком комбинату „Трепча“ у Косовској Митровици. Курс је пре свега био организован за потребе Комбината, али је и стручњацима из других радних организација у оквиру Покрајине било дозвољено да га похађају.²⁷

Кроз рад Последипломске школе била је видљива сарадња коју је Институт одржавао са савезним организацијама. За потребе финансирања, Последипломска школа ослањала се и на подршку државних институција попут Југословенске народне армије, Савезне привредне коморе, Народне банке СФРЈ, Савезног завода за друштвено планирање, као и Савезног фонда за финансирање научних делатности. Такође, значајан допринос ове школе огледао се и у њеном подстицању даљег развоја југословенске науке. Тако је, учачавањем недостатка знања у домену организације рада међу полазницима Последипломске школе, Институт економских наука сугерисао неопходност оснивања нове високошколске установе.²⁸ У том смислу је већ 1969. године била донета одлука о оснивању Факултета организационих наука. Последипломска школа је наставила свој успешан рад све до 1988. године. Почетком 2000-их, руководства ИЕН су као концепт развоја у новим и значајно промењеним околностима планирали и обнављање последипломских и докторских студија, међутим, ова идеја никада није успешно реализована.²⁹

2.5. РАЧУНСКИ ЦЕНТАР

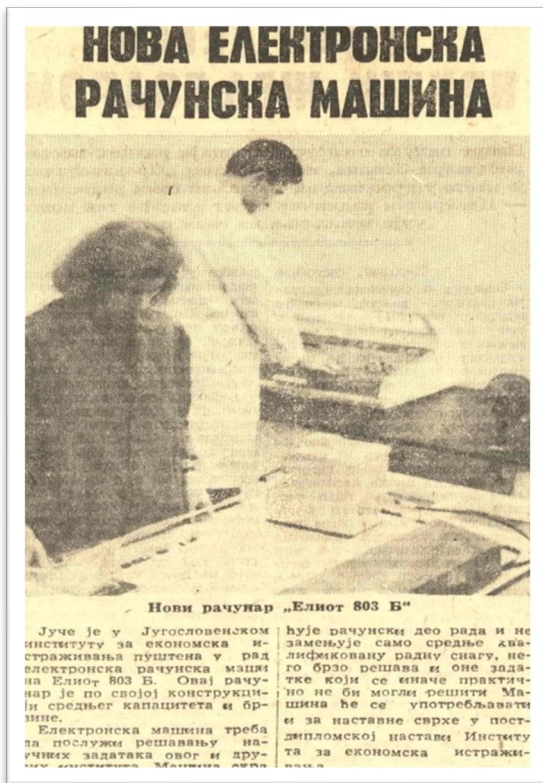
Југословенски научници су успешно радили на конструисању домаћег рачунарског система и 1962. године појавио се ЦЕР 10 (цифарски електронски рачунар). Ипак, обим производње рачунара у Југославији није био довољан да задовољи растуће потребе предузећа, института и државних институција. Током 1960-их година, а нарочито захваљујући тржишно оријентисаним реформама, на југословенском тлу су се нашли увозни рачунари познатих произвођача попут IBM, UNIVAC, Bull-General Electric и NCR.³⁰ У времену када су југословенске организације настојале да прибаве рачунаре и тако унапреде своје производне процедуре, први рачунар стигао је и у Југословенски институт за економска истраживања 1965. године. У питању је био рачунар *Elliott 803*, један од најуспешнијих производа британске компаније *Elliott Brothers* из 1960-их година. Исти модел рачунара само годину дана раније набавило је југословенско предузеће „Енергопројект“³¹.

Набавка рачунара који, како је истакнуто, „не замењује само средње квалификовану радну снагу, него брзо решава и оне задатке који се практично не могу решити“, била је од великог значаја за научноистраживачку делатност Института, а нарочито за обављање комплексних статистичких операција.³² Поред научноистраживачких активности, постојање Електронског рачунарског центра-ЕРЦ било је за Институт значајно и са становишта рада Последипломске школе. Наиме, програмом Школе било је предвиђено да њени студенти похађају курсеве из програмирања, док су такође услуге Рачунарског центра користили и за израду својих завршних радова. Управо један од најбољих студената прве генерације студената Последипломске школе, мр Живојин Дачић, постао је по завршетку програма руководиоца Електронског рачунарског центра.³³

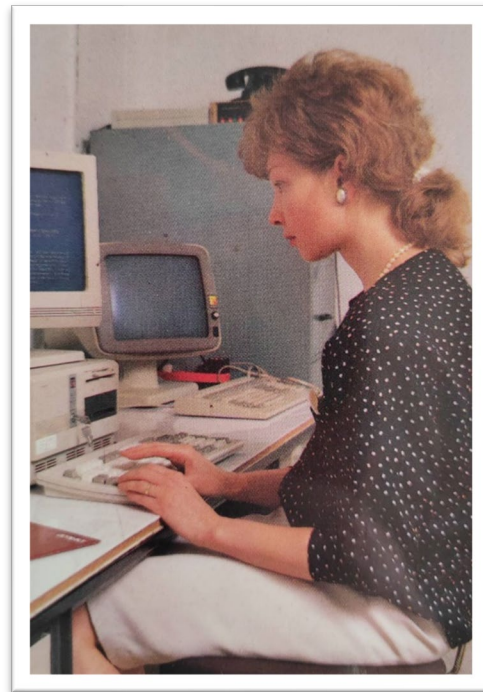
Новоосновани Рачунарски центар представљао је за Институт и фактор повезивања са другим југословенским научним институцијама из домена друштвених наука, предузећима, као и са савезним установама. Услуге Центра користили су Институт друштвених наука, Институт за економику инвестиција, Економски институт, Институт за психологију, Институт за криминолошка истраживања, Савезни завод за привредно планирање и друге институције. Такође, ученици Последипломске школе, који су се по завршетку школовања вратили у своје радне организације са сазнањима о обављању операција на рачунарским системима, били су још једна спона Института и његовог Рачунарског центра са југословенском привредом.³⁴ Организација образовних програма који су научним и стручним кадровима пружали знања и обуке за рад у савременим компјутерским програмима била је и остала једна од веома значајних делатности Института економских наука.

Институт је такође иницирао и развијао сопствену информатичку мрежу *Реферални студијски информациони систем – РЕСИС*. Захваљујући сарадњи РЕСИС и мултинационалне компаније DIALOG, Институт је добио право да одржава обуке за претраживање база података.³⁵ Током 1990-их година, на Институту су организовани курсеви који су се полазницима нудили знања из области *online* претраживања база података на систему *Dialog Information Services*.³⁶ Пружањем интелектуалних услуга и у овом домену, ИЕН показује непрекидну тежњу да подстиче и унапређује развој друштвених наука у Србији.

Исечак из листа *Борба о набавци рачунара Elliott 803* у Југословенском институту за економска истраживања

Сарадница Рачунског центра, 1993. године

2.6. ПЕРИОД ИЗАЗОВА И УСПОНА, 1969-1992

У овом периоду појавила су се три велика изазова која су у великој мери оптеретила развој Титове и пост-Титове Југославије, а који су имали корене у неадекватном одговору Партије и државних органа на прве знаке опозиције који су се развијали унутар и ван ње у периоду 1967-1971. То су били: даља децентрализација Југославије која је формализована конфедералним Уставом из 1974. године, уситњавање радничких савета у Основне организације удруженог рада (ООУР) према Закону о удруженом раду (ЗУР) из 1976. године, и криза јавног дуга од почетка 1980-их година. Сва три изазова допринела су неуспеху федералне владе у жељи да реструктурира политички и економски систем земље у годинама после Титове смрти.³⁷ Наведени изазови су у великој мери утицали и на даљи развој ИЕН-а. У процесу децентрализације, Савезно извршно веће престало је да се води као оснивач Института, а права и обавезе су пренета на СР Србију. Овим је дефинитивно прекинуто финансирање Института из савезних фондова, што су и радници ИЕН формално прихватили 1971. године. Међутим, ИЕН је тек 1973. године уведен у регистар научних организација при Републичком секретаријату за образовање и науку СР Србије, док су формално преузимање права и обавеза оснивача Института, републички органи извршили тек 1977. године.³⁸

Сарадници ИЕН-а, 1971. година

Упркос дефинитивном решењу статуса, промењене околности су захтевале одговарајућу трансформацију Института. Основна карактеристика развоја ИЕН-а у овом периоду било је проширивање делатности на читав низ области којима се истраживачи углавном нису бавили, будући да је само мањи део редовних истраживачких активности могао да буде дугорочно финансиран преко савезних институција. У датим околностима, ИЕН је био принуђен да понуди своје услуге “хетерогеној скупини потенцијалних корисника”, што се пре свега односило на различите привредне организације, које су биле углавном заинтересоване за краткорочне пројекте. Овим су истовремено биле значајно ограничене могућности уже специјализације и усмеравање на дугорочно истраживање већих проблема и феномена.³⁹

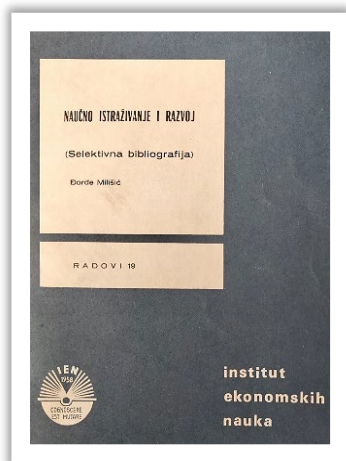

Сарадници ИЕН-а, 1978. година

Стари проблем неразумевања власти о немогућности развоја примењене науке без одговарајућег рада на развоју фундаменталних знања, очигледно није био суштински разрешен ни четврт века касније. Изразити фокус на примењена истраживања онемогућавао је профилисање Института као научне институције у правом смислу и упорно враћао у стари контекст административне институције. У монографији објављеној поводом прославе 25. годишњице оснивања Института, тадашњи директор др Звонимир Маровић се запитао “у којој мери је умањени степен

специјализације компензиран продором у нове области”, и уз одређену дозу цинизма одговорио да је то “питање на које одговор треба да да научна критика”, као и да “специфичност научноистраживачког рада (...) мора бити схваћена уколико се жели даљи развој науке и примена научних сазнања у пракси.”⁴⁰ Међутим, чак и у оквирима ових ограничења, ИЕН је наставио свој развој, успешно балансирајући између потребе за даљим научним развојем и обавезе пружања услуга привреди и државним органима. Тако је приликом реакредитације током 1985. године “утврђено (је) да Институт испуњава све услове за обављање научноистраживачке делатности као основне делатности”, будући да је располагао са укупно 23 истраживача, од којих је било 11 у научним и истраживачким звањима и 12 са високом стручном спремом. Већ 1991. године, број истраживача се попео на 35, од којих је 20 имало научна звања, а 15 било у звању истраживача-сарадника.⁴¹

Истовремено, ИЕН је успео да се афирмише као водећи научноистраживачки институт у земљи у области економских наука. Један од најочигледнијих показатеља овог достигнућа био је национални макропројекат **Нови међународни економски поредак - путеви, остварења и перспективе**, у којем је ИЕН учествовао као водећи координатор у групи најеминентијих економских института у Југославији. Истраживања у оквиру овог пројекта су трајала од 1979. до 1990. године, а поред истраживача Института, мултидисциплинарни тим је окупљао око 70-80% истраживача одговарајућих профила из читаве Југославије.

Резултати овог пројекта обухватили су две обимне студије, богату документациону базу података, издавачку делатност, велики број организованих научних скупова, конференција, семинара, округлих столова и јавних расправа у којима су учествовали стручњаци из целе земље, чиме је доносиоцима одлука на федералном нивоу и креаторима пословних политика у јавним установама и предузећима пружена одлична аналитичка основа за развој пословних стратегија и јавних политика у области економије. Поред тога, пројекат је допринео формирању и даљем развоју научног кадра у земљи и њиховом умрежавању са колегама и колегиницама из иностранства. Једнако важан резултат било је и формирање **Конзорција економских института** који је окупљао све најважније југословенске академске и научноистраживачке институције из области економских и друштвених наука.⁴²

У овом периоду ИЕН је добио и друга неформална признања за квалитет свог рада, па је тако 1985. године потписан уговор између Института и Светске банке којим је библиотека Института постала депозитна библиотека Светске банке, чиме су значајно проширене постојеће информативно-документационе базе података. Још једно значајно увећање ових фондова, које је представљало и симболичну круну којом је обележен овај веома успешни период развоја, десило се 1992. године, када је ИЕН преузео комплетну документацију Информационог центра Уједињених нација.⁴³

Упркос значајним успесима и достигнућима током овог периода, у којем је ИЕН у сразмерно кратком временском року далеко прерастао улогу мале административне институције коју му је почетком 1970-их година наменила федерална влада и развио се у научни институт признат на међународном нивоу, чини се да су југословенске власти пропустиле прилику да искористе стечена знања и искуства истраживача ИЕН у процесу решавања нагомиланих економских проблема у Југославији који су се свом жестином испољили током 1980-их година. Титова смрт 1980. године означила је почетак турбулентног периода у којем су се првобитни страхови од потенцијално непријатељског политичког окружења преклопили са кризом јавног дуга која је већ 1981. године постала акутна. Уз велику подршку САД која се одвијала кроз кредитне аранжмане са Међународним монетарним фондом, али и другим банкарским конзорцијумима, успешно је постигнута тренутна консолидација јавног дуга. Истовремено је и ова сарадња подстакла процес реструктурирања југословенске економије. Међутим, у наредним годинама првобитни ентузијазам није дао одговарајуће резултате, што је довело до хиперинфлације која је у 1988. години износила 250%, да би у 1989. скочила на 2,500%. Вредност домаће валуте је била у слободном паду и са 20 динара за један амерички долар у 1979., променила на 300 у 1985. и 1,000 у 1989. години, док је незапосленост достигла високих 16,6% већ 1986. године. У овој армији незапослених готово 60% су били млађи од 35 година, док су они који су имали посао ушли у спиралу “обустава рада”, односно штрајкова, у којима је у 1987. години учествовало више од 7% запослених у друштвеном сектору.⁴⁴

Исецак из листа Борба о формирању ЈУЦЕТ

У наредном периоду, ИЕН је такође активно подстицао идеју о отварању југословенског тржишта за инострани капитал. У том смислу је, заједно са организацијом World Trade Center, током 1991. године био домаћин скупа намењеног промовисању југословенског (иако првенствено српског) тржишта за улагања страних инвеститора.⁴⁷

Међутим, реструктурирање економије је дошло сувише касно да би спасило Југославију.

Другачији приступ био је програм председника СИБ-а, Анте Марковића, који је почетком 1990. године покренуо серију реформи базирану на принципима тржишне економије и које су иницијално дале изузетне резултате. Владу мотивисану потребом ублажавања хиперинфлације, обележили су закони који су омогућавали приватизацију предузећа у друштвеном власништву, што је нарочито погодновало страним инвеститорима.⁴⁵ Као научна организација са компетентним стручњацима у домену економских наука, ИЕН је иницирао сарадњу са домаћим организацијама у покушају афирмације реформе. Са тим циљем, Институт економских наука је заједно са Институтом за хемију, технологију металургију и Институтом за истраживања и развој „Србија“ основао интердисциплинарни Југословенски центар за примењену економију и технологију у примењеној процесној индустрији и пољопривреди (ЈУЦЕТ) који је требало да олакша српским предузећима сналажење у новим околностима, овога пута под диктатом тржишта.⁴⁶

2.7. ИНСТИТУТ У ПЕРИОДУ 1992-2000

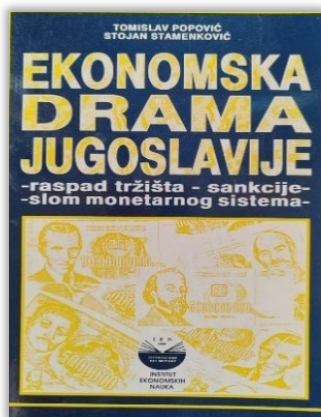
Током 1990-их година одвијала се дезинтеграција социјалистичке Југославије, праћена разорним ратовима. Нова држава настала 1992. године, Савезна Република Југославија (СРЈ), суочавала се са још озбиљнијом економском кризом која је била додатно погоршана санкцијама уведеним од стране Савета безбедности Уједињених нација, а које су са мањим прекидом и у различитом обиму, трајале све до пада режима Слободана Милошевића крајем 2000. године.

Ипак сам почетак овог периода ИЕН је обележио ласкавим признањем на 37. Међународном сајму књига где је проглашен за најуспешнију издавачку кућу у СР Југославији, чиме је на симболичан начин најављена и његова важна улога у јавном животу у наредним годинама. Истовремено је руководство ИЕН, на челу са директором др Томиславом Поповићем, упркос значајном паду броја запослених у односу на 1991. годину, успело да и у времену највећег економског колапса сачува језгро својих научноистраживачких ресурса, па је тако у 1994. години Институт имао укупно 25 истраживача, од којих је 12 било у научном звању и 13 у звању истраживача-сарадника.⁴⁸

Сарадници ИЕН-а на прослави дана Института, 1996. година

наглашена политичка и научна неутралност Института.⁵⁰

Ово је заправо било једно од обележја ИЕН-а у читавом претходном периоду, што је потврдио и чувени економиста Бранко Милановић. Наиме, у интервјуу са истраживачем ИЕН Александром Матковићем, у којем је говорио и о историји ИЕН-а, на питање зашто се 1977. године запослио на Институту, а не на Економском факултету у Београду, Милановић је дао врло јасан одговор: „Будући да је у то време било немогуће запослити се као не-члан Партије на факултету, Институт је био, ако бисте ми дали да рангирам 1-2, ја бих рангирао факултет пре Института, али нема ту велике разлике, а Институт је био потпуно либералан, нико вас ништа не пита.“⁵¹

Осим тога, у раздобљу суочавања са економском кризом, ИЕН је наставио да пружа свој научни допринос, те је 1994. године покренуо билтен под називом „Месечне анализе и прогнозе“ - МАП, који је излазио до краја 2005. године, и у којем су објављивани резултати дугорочног истраживачког пројекта ИЕН о макроекономским кретањима домаће привреде.⁵² Период који је уследио обележила је катастрофална економска ситуација. Тако се, у условима међународног ембарга, југословенска привреда током 1993. године суочила са најнижом тачком привредног развоја и рекордном хиперинфлацијом.⁵³

Издање МАП-а из 2001. године

Институт је у времену када је криза достигла врхунац, баш као и у претходним кризама, био свеprisутан у јавности у свом изражавању незадовољства према мерама које је тадашња влада предузимала и њеним антиинфлационим програмима. Штавише, баш као што је то чинио Економски институт из Београда својим мини-стабилизационим програмом, ИЕН је савезној влади у условима кризе такође понудио програм који је у фокусу имао социјалне мере за њено превазилажење. Како је тадашња штампа наводила, савезна влада није имала слуха за препоруке које су институти израдили, заснивајући их на сазнањима економске науке, док је становништво тадашње југословенске државе годину провело уз бонове и дугачке редове како би дошло чак и до основних животних намирница.⁵⁴

Тако је старо неразумевање државних органа о значају примене научних достигнућа из области економских наука, са којим се ИЕН суочавао током већине периода свог постојања, достигло своју акутну фазу која је имала једнако разорне последице у погледу економског, па чак и биолошког опстанка грађана. Иницијално неразумевање, као и неприхватање јавне критике која је пласирана кроз МАП и која је уживала све већа признања у стручној и широј јавности у земљи и свету, убрзо се претворило у отворено непријатељство државних органа и појединих политичара, због чега је ИЕН био “под режимом прохибиције у комерцијалним пројектима државних органа”, иако је “имао професионалну сатисфакцију зато што су кретања по правилу потврђивала” изнесене оцене и прогнозе.⁵⁵ Поред тога што је критиковао тадашње мере у економској политици, ИЕН је дао свој допринос и у формулисању препорука које су нашле практичну примену. Деконструисањем мита створеном о тадашњем гувернеру Народне банке Југославије Драгославу Аврамовићу, као кључној личности чији је програм економских мера довео до заустављања хиперинфлације, штампа из 1990-их година показује да су се управо сарадници Института економских наука, заједно са Економским институтом и Економским факултетом из Београда нашли међу 74 аутора која су сачинила Програм реконструкције монетарног система 1993-1994.⁵⁶ Међутим, чак и у том случају, Аврамовићев коначни програм битно се разликовао од мера које су предлагали истраживачи ИЕН, пре свега у његовој погрешној процени, изнуђеној од државних органа и “одређених привредних лобија”, да ће санкције бити укинуте до краја 1994. године. Према сопственом признању, Аврамовић је услед ове погрешне или изнуђене процене свој програм и пројектовао на кратак рок, за период јануар-јун 1994., што је у великој мери и довело до његовог неуспеха.⁵⁷

Уз изразиту оријентацију ка давању стратешких препорука за доносиоце државних одлука, сарадници ИЕН су и током периода санкција, који је остао на снази до 1996. године, разматрали кораке ка поновној интеграцији југословенске економије у светско тржиште. Једна од

најзначајнијих препорука, садржана овога пута у *Белој књизи* Института, односила се на потребу дефинисања стратегије за унапређење економских односа између СР Југославије и Европске уније, њеног традиционално најзначајнијег економског партнера.⁵⁸ У том смислу је већ 1996. године на ИЕН био одржан петодневни семинар, посвећен пословању југословенске привреде са Европском унијом, на коме је била ангажована група експерата из Француске, специјализована за едукацију кадрова у земљама средње и источне Европе.⁵⁹ У периоду када је ИЕН, поред санкција УН од којих је трпела читава земља, био под додатним санкцијама савезне владе, а делом и владе Републике Србије, тадашње руководство нашло се у тешкој ситуацији. Једино рационално решење, што је посебно важно нагласити⁶⁰, било је успостављање сарадње са државним органима, јавним институцијама и привредом у Републици Црној Гори. У периоду између 1994. и 1999. године, ИЕН је реализовао неколико десетина пројеката са црногорским институцијама у области иновација привредног система, формулисања јавних политика у области аграра, економских односа са иностранством и монетарне политике, отворивши и туризам као нову истраживачку област у којој су истраживачи Института израдили четири дугорочне стратегије развоја. Иако је у истом периоду ИЕН повремено добијао и пројекте на савезном нивоу, где је посебно важно нагласити сарадњу са Народном банком Југославије, сарадња са Црном Гором у великој мери је омогућила да ИЕН очува сопствене ресурсе и осигура егзистенцију и научну продукцију на уобичајеном нивоу, колико је то било могуће у датим околностима.⁶¹

Овом својеврсном успеху свакако је допринела и чињеница да је током 1970-их и 1980-их година ИЕН често био принуђен да се за сопствени опстанак бори на тржишту, успостављајући сарадњу са привредним субјектима из најразличитијих области. Одговарајући на питање које је 1983. године поставио тадашњи директор ИЕН, др Звонимир Маровић, а које се односило на допринос дотадашњег продора у нове области као компензације за умањени степен специјализације, може се у најмању руку рећи да су тада стечена искуства у великој мери допринела очувању реномеа Института економских наука као једне од водећих научних институција у области економије током 1990-их година, периоду до тада невиђених притисака и изазова. Почетак новог миленијума пробудио је нове амбиције и отворио простор да Институт економских наука поново покуша да да свој допринос у обнови економије и друштва СР Југославије.

2.8. ИНСТИТУТ У 21. ВЕКУ

Након политичких промена после 2000. године, наступио је краткотрајни период оптимизма у којем се веровало да земља улази у нову и успешнију етапу развоја у којој се очекивала, а са великом помпом и најављивала, суштинска демократизација политичког система и друштва у целини, снажан економски раст и приступање Европској унији (ЕУ) у догледном временском периоду. У таквим околностима развила се специфична верзија либералних економских реформи у којима је “мањи број изабраних и повлашћених стекао (је) огромно богатство и невероватну моћ”, док се стратегија економског развоја “ослањала на огроман прилив страног капитала”, иако углавном кроз кредите, и “јак” динар, “што је заједно, са неочекивано брзом либерализацијом спољне трговине и накарадним моделом приватизације, десетковало и оне индустрије, које су некако преживеле последњу деценију XX века.” Иако је овакав модел развоја давао задовољавајуће резултате у почетној фази, због чега државни органи нису били превише заинтересовани да чују критике водећих економских стручњака, велика економска криза 2008. године, оголила је све системске недостатке овакве економске политике и онемогућила њено даље спровођење, чиме је земља дошла у реалну опасност уласка у дужничку кризу.⁶²

ИЕН се нашао у ситуацији да је још једном у својој вишедеценијској историји био принуђен да се прилагоди датим околностима. У недостатку одговарајућег интересовања државних органа за експертизом коју је ИЕН могао да пружи у процесу формулисања јавних политика у области економије, руководство није имало много избора осим да настави сарадњу са јавним сектором пред којим је био период убрзане и, како се показало, катастрофалне приватизације. У том периоду су чак и самом Институту стизале „примамљиве“ понуде за “приватизацију” иза којих су се криле “претензије нових богаташа да Институт ставе под своју контролу и дођу у посед просторија које Институт користи”, чиме би и ИЕН поделио судбину огромне већине јавних предузећа и компанија које су се у тај процес укључиле.

Међутим, већина истраживача је одбацила овакве понуде, захваљујући чему је ИЕН наставио свој рад као научноистраживачка институција.⁶³ Анализа регистра најважнијих пројеката на којима је ИЕН учествовао показује да су у периоду од 2000. до 2008. године капацитети ИЕН-а првенствено били усмерени на пружање консултантских услуга у процесу приватизације јавних предузећа у Србији.⁶⁴ Прекид објављивања МАП-а крајем 2005. године, публикације која је током 1990-их стекла завидан статус у земљи и свету и значајно утицала и на друге институције

и истраживаче, на симболичан начин показала је недостатак интересовања државних органа за укључивањем резултата научних анализа у процес креирања јавних политика.

Сарадници ИЕН-а, 2008. година

Ово донекле потврђује и чињеница да, иако је ИЕН у одређеној мери успео да обнови међународне контакте и учествује у реализацији значајног броја међународних пројеката, скупова, конференција и округлих столова, сужена област деловања свакако је утицала и на могућност и потребе ангажовања истраживача, чији се број у овом периоду значајно смањило. Тако је крајем 2006. године укупан број истраживача пао на свега 18, од којих је 9 било у научном и 9 у истраживачком звању, што је уједно била и најнижа тачка у погледу стања и развоја кадрова ИЕН-а од почетка 1970-их година.⁶⁵ Упркос свим изазовима, ситуација се у том погледу постепено поправљала, тако да је 2011. године Институт имао 24 истраживача (12 у научном звању и 12 у звању истраживача), а 2014. године тај број је нарастао на 30 (14 у научном звању и 16 у звању истраживача).⁶⁶ Овај тренд је настављен и у наредном периоду, под руководством директора др Јована Зубовића, током којег је дотадашњи рекордни број од 35 истраживача из 1991. године достигнут и надмашен, тако да данас Институт економских наука располаже са 40 истраживача различитих профила.

Мултидисциплинарност и одговарајућа бројност научноистраживачког колектива ИЕН били су обележје ове институције кроз златно доба њене историје, а њихово обнављање у последњих пар година на симболичном нивоу представља и обнављање “старе славе”. Ово достигнуће истовремено ставља пред истраживаче велики и важан изазов и обавезу повратка ИЕН-а на место водеће научноистраживачке институције у области економских наука у земљи и региону, али и на место потенцијално најважнијег сарадника државних органа у процесу креирања јавних политика.

Сарадници ИЕН-а, 2018. година

Др Бранко Хорват је давне 1968. године поводом обележавања прве деценије рада наше научноистраживачке институције рекао:

“Прелиставајући извјештаје из протеклих година и прекапајући по сјећањима, постао сам свјестан да хисторијат овог нашег Института личи више на хисторијат једне борбене јединице него једне научне установе... И због тога у једном реалистичком хисторијском осврту тој борби треба дати одређено мјесто.”⁶⁷

2.9. ЗГРАДА ИНСТИТУТА КАО СПОМЕНИК КУЛТУРЕ

Простор у главној престоничкој улици у коме је смештен Институт економских наука представља сведочанство о динамичној историји Београда и његовог урбаног развоја. Изградња садашње зграде ИЕН-а отпочела је 1912. године са намером да се у њу сместе просторије Прометне банке. Већ приликом постављања темеља зграде Прометне банке били су пронађени трагови историјског наслеђа које је датирало из периода аустријске управе над Београдом (1718-1739), о чему је извештавала српска штампа са почетка 20. века.⁶⁸ Савремена истраживања показују да су пронађени остаци били делови касарне, односно потоње палате управника Краљевине Србије, принца Александра Виртембершког.⁶⁹ Ова грађевина, која је била срушена након повратка Османске империје на простор Београда, протезала се читавим потезом између Обилићевог венца и Кнез Михајлове улице, представљајући најимпресивније престоничко здање из периода аустријске владавине.

Својевремено је на простору на коме се данас налази зграда ИЕН-а био смештен плац који је припадао породици истакнутог српског политичара, дипломате и интелектуалца Јеврема Грујића. Његов син, Славко Грујић, продао је породично земљиште Прометној банци. Захваљујући иницијативи члана Управе, инжењера Милоша Савчића, ова финансијска институција је разгранала спектар пословних делатности, због чега се изборила за значајнију улогу у тадашњој српској економији. Тако се, из доста мањег простора у Ускочкој улици 6, Прометна банка преселила у новоизграђени објект смештен на углу улица Кнез Михајлове и Књегиње Љубице, односно данашње Змај Јовине.⁷⁰ Зграду Дома Прометне банке пројектовао је архитекта Данило Владисављевић, заједно са Милошем Савчићем. Ова архитектонско-инжењерска сарадња трајала је од краја 19. века до почетка Првог светског рата кроз заједнички

рад на изградњи различитих објеката, попут зграде Београдске кланице и Врачарске штедионице на углу улица Краља Милана и Кнеза Милоша.⁷¹ Реализација пројекта Дома Прометне банке

била је поверена Карлу Кнолу, једном од тадашњих најбољих београдских грађевинара, чиме је овај експертски тим добио заокружену целину.⁷²

Зграда некадашњег Дома Прометне банке један је од најрепрезентативнијих примера који садрже елементе сецесијског стила у архитектури. Овај правац се развијао под утицајем архитеката школованих на средњоевропским високошколским установама, а поред Дома Прометне банке, међу грађевинама овог стила издвајају се хотел „Москва“, зграда Смедеревске банке и Зграда трговца Стаменковића коју су пројектовали Андра Стевановић и Никола Несторовић.⁷³

Витраж који није сачуван

Фасадама ове зграде доминирају отвори, између којих се налазе декоративни мотиви својствени сецесији. На оба спрата грађевине налазе се балкони, док је угаони део фасада наглашен куполом. Упечатљив детаљ присутан на новоизграђеном објекту који данас, нажалост није сачуван, представљао је витраж на прозору другог спрата зграде који је садржао натпис „Прометна банка“, као и персонификовану представу Србије кроз симболе трговине, индустрије, технике и пољопривреде.

Објекат је био примарно прилагођен пословној намени, док се истовремено уклапао у оквире трговачке зоне која се све више развијала у престоничкој улици. У Банку, чије просторије су се налазиле на првом спрату, улазило се из мирније улице Књегиње Љубице, док је на другом спрату зграде било смештено Осигуравајуће друштво „Србија“. У приземљу зграде била је смештена продавница конфекције Мике Којадиновића, док се на углу налазила фирма у власништву београдског привредника Жике Јанковића.⁷⁴

Након привременог одлагања пресељења узрокованог балканским ратовима, Прометна банка се уселила у нове просторије у Кнез Михајловој улици 1913. године. Турбулентно раздобље кроз које је српска држава прошла током друге деценије 20. века, одразило се и на активности банке. Њено пословање, као и свеукупно функционисање Краљевине Србије зауставио је почетак Првог светског рата. Окупација Београда током рата оставила је трагове и на самој згради Банке. Тако је назив „Србија“ на поменутом витражу био замењен називом „Европа“.⁷⁵ По завршетку рата,

Банка је наставила да обавља активности у улици Књегиње Љубице 12. Банкарски сектор у новооснованој Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца убрзано се развијао и обављао различите делатности, попут кредитирања извоза, индустрије и давања зајмова. У Краљевини, Прометна банка је изградила статус једне од најуспешнијих пословних банака са обилатим инвестицијама у рударство и дрвно-прерађивачку индустрију.⁷⁶ Од 1919. године свим пословима Банке успешно је руководио Милош Савчић, који је успео да очува успешан курс пословања и током економске кризе глобалних размера у периоду од 1929-1933.⁷⁷

Успон Банке је 1941. године поново био заустављен услед нових ратних дејстава. Током априлског бомбардовања Београда од стране нацистичке Немачке, зграда Банке је претрпела извесна оштећења, а њена Управа се побринула за санацију објекта.⁷⁸ По окончању Другог светског рата, прорезимски обојена штампа из времена доласка комуниста на власт била је изузетно критички настројена према Банци, припремајући терен за национализацију њене имовине. Тако је, уз критике за недовољну активност у процесу подизања привредних капацитета југословенске привреде након 1945. године, у једном од текстова, *Борба* истицала напоре које је Банка чинила у правцу обнове стругаре која се налазила у њеном власништву након априлског бомбардовања како би је што пре ставила у службу немачком окупатору.⁷⁹ У наредном периоду, а у складу са променом политичког, друштвеног и економског

система у Федеративној Народној Републици Југославији, имовина Банке, баш као и зграда у којој је била смештена постала је најпре државно, а онда и друштвено власништво. Намене просторија некадашње Прометне банке најбоље су сведочиле о трансформацији југословенског послератног друштва. Најпре су се током 1946. године у некадашњим просторијама Банке одржавали састанци Удружења књижевника Србије.⁸⁰ Од друге половине 1946. године, у улици Књегиње Љубице, а у складу са потребом обнове земље, било је смештено Опште земаљско грађевинско предузеће „Ограпс“.⁸¹ Током прве половине 1950-их година улица Књегиње Љубице добила је свој садашњи назив-Змај Јовина. На адреси Змај Јовина 12 током 1950-их година су се налазиле просторије различитих градских удружења. Међу њима су били Градски одбор Антифашистичког фронта жена⁸², Градски одбор Савеза бораца Народноослободилачког рата Београд⁸³, Градски одбор Социјалистичког савеза радног народа Београда⁸⁴, као и Југословенска пољопривредна банка⁸⁵.

У складу са државном политиком која је подстицала развој научноистраживачке делатности у Југославији, 1957. године је основан Институт за изучавање радничког покрета у коме се требало „темељитије и са научног становишта проучавати процес јачања социјалистичких снага у целом свету“.⁸⁶ Почетком 1960-их година управо овај Институт је био пресељен у Змај Јовину 12. На овој локацији Институт за изучавање радничког покрета налазио се свега неколико година, да би 1965. године уступио своје просторије Југословенском институту за економска истраживања, односно Институту економских наука. Југословенски институт за економска истраживања није био у обавези да власнику зграде плаћа закуп, већ само трошкове одржавања и евентуалних поправки.⁸⁷ Још од времена уселења у нове просторије на централној градској локацији, Југословенски институт за економска истраживања делио је зграду са другим институцијама.

Одлуком Савезног секретаријата за буџет и организацију управе из 1965. године, зграда је Југословенском институту за економска истраживања била дата на управљање, док је, најпре Уреду за заштиту југословенске имовине у иностранству, а онда и Удружењу банака Југославије, део зграде био поверен на коришћење.⁸⁸ Након реорганизације института из области друштвених наука, рад Института за изучавање радничког покрета наставио је да се реализује кроз три организације: Институт за међународни раднички покрет, Институт за савремену историју и Архив за раднички покрет Југославије.⁸⁹ Упркос томе што је Скупштина општине Стари град у Београду покренула судски поступак са захтевом да се зграда укњижи у земљишне књиге као власништво Института економских наука, наследници Института за изучавање радничког покрета били су још увек званични власници простора у Змај Јовиној.⁹⁰ Званична промена имена Југословенског института за економска истраживања наступила је 1969. године. Значајну улогу у томе одиграла је чињеница да је Фордова фондација хтела да финансира оснивање Института економских наука. Због иницијативе Фордове фондације дошло је и до преношења власништва зграде у Змај Јовиној 12 на управљање Институту, док је Југословенска комисија за сарадњу са америчким и другим организацијама подржала овај пројекат.⁹⁰

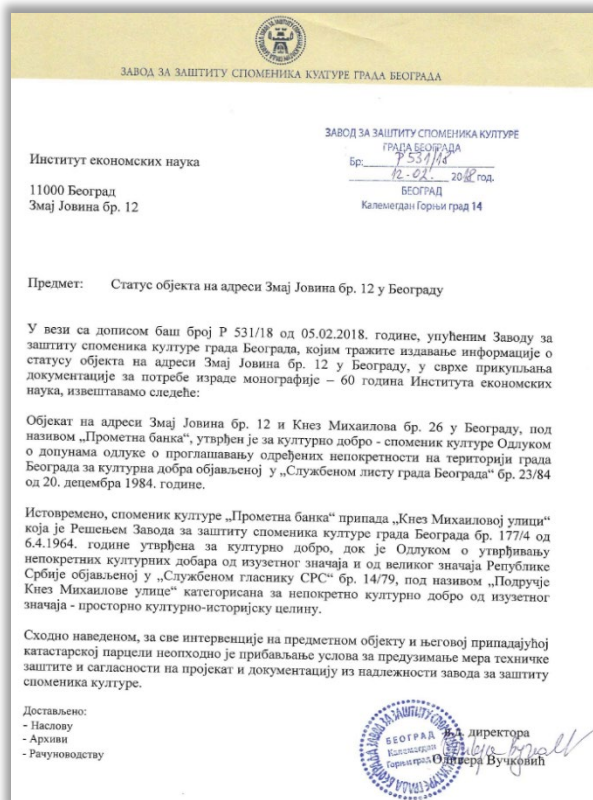
Тек од јесени 1974. године Институт економских наука стекао је могућност да самостално користи читаву зграду. Ипак, током своје борбе да очува ову локацију, Институт се у прошлости суочавао са озбиљним изазовима. О томе је сведочила једна епизода из 1975. године када је Институт умало изгубио своје просторије под притиском извршних органа Градског комитета Савеза комуниста Београда.⁹² Наиме, услед намере тадашњих градских власти да преместе администрацију београдског огранка Социјалистичког савеза радног народа Југославије (ССРНЈ) у просторије у Змај Јовиној улици, Институту је било наложено да се исели из зграде „са свим лицима и стварима у року од три дана“ и пређе у мањи простор, који је одговарао једној тре-

ћини његове постојеће квадратуре. У датом тренутку објективне околности су биле такве да је у састав Института, поред 55 запослених радника, улазила Последипломска школа са скоро 90 полазника, велика библиотека и електронски рачунар, због чега је за његов несметани рад био потребан велики простор.⁹³ Упркос очигледним политичким притисцима, Институт је ипак успео да се избори за своју локацију, инсистирајући на реномеу који је институција имала у домену афирмације економске науке, како у југословенским, тако и у међународним оквирима. Бранећи позицију Института и његових запослених радника, тадашњи в. д. директора, др Зоран Попов, у допису Савезном комитету за науку и културу Савезног извршног већа истакао је да би пресељење институције убрзо условило њен крах, додајући:

*„Наше друштво је још увек сиромашно и тешко може себи да дозволи такав луксуз тако олаког ликвидирања једног научног института са дугом традицијом, јасно изграђеног профила и високо цењеног како у земљи, тако и у иностранству“.*⁹⁴

Зграда Института економских наука је 1984. године проглашена културним добром, односно спомеником културе града Београда.⁹⁵ Током 1986. године, фасада грађевине је била реконструисана у складу са пројектом архитеката Завода за заштиту споменика културе града Београда Зорана Јаковљевића и Слободана Поповића.⁹⁶

Упркос сменама политичких, друштвених и економских система, **Институт економских наука се од 1965. године до данас континуирано налази на адреси Змај Јовина 12.**

Потврда о проглашењу зграде Прометне банке као културног добра града Београда

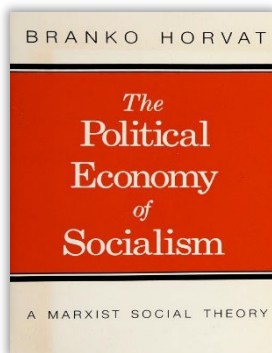

2.10. ДИРЕКТОРИ ИНСТИТУТА ЕКОНОМСКИХ НАУКА ОД ОСНИВАЊА

Др Бранко Хорват

Бранко Хорват (1928 - 2003) рођен је у Петрињи (Хрватска). Основну и средњу школу завршио је у Славонској Пожеги. Дипломирао је (1952) и докторирао (1955) на Економском факултету у Загребу, док је други докторат одбранио на Универзитету у Manchester-у (1959.). Био је сарадник Економског института у Загребу (1953-1955), главни методолог Савезног завода за планирање (1958-1963) и директор Института економских наука (1964–1973), потом професор економске анализе на Факултету за вањску трговину, односно Економском факултету у Загребу (1974-1992). Предавао је на угледним иностраним универзитетима, био је главни уредник часописа Економска анализа (1967-1993), и економски саветник неколико влада. Бавио се углавном проблемима макроекономске анализе, политичке економије, економске политике, планирања и социјализма.

Објавио је 30-ак књига, те више од 250 чланака у домаћим и међународним часописима. Био је оснивач и председник Социјалдемократске уније (1991). Његова главна дела су: Економска теорија планске привреде (1961), Оглед о југославенском друштву (1969), Економска анализа I (1972), Економска политика стабилизације (1976), Политичка економија социјализма (*The Political Economy of Socialism*, 1982. за коју га је Америчко друштво економиста - American Economic Association, 1983. године предложило за Нобелову награду за економију), Косовско питање (1988), Теорија вредности, капитала и камате (*The Theory of Value, Capital and Interest*, 1994), Теорија међународне трговине: алтернативни приступ (*The Theory of International Trade: An Alternative Approach*, 1999).

Др Жарко Мркушић

Жарко Мркушић (1915 - 2001) рођен је у Подгори (Хрватска). Дипломирао је на Правном факултету у Загребу (1940) и на Економском факултету у Београду (1947), где је 1963. године и докторирао. Био је професор на Економском факултету у Суботици и Београду, те на Факултету организационих наука у Београду, а директор Института економских наука у Београду био је од 1973. до 1975. године. Од 1975. био је редовни професор вањскотрговинског и девизног пословања на Економском факултету у Риједи, а од 1980. до 1986. године професор на Хотелијерском факултету у Опатији. Његова значајнија дела су: Међународне финансије: теорија и пракса (1968), Међународни економски односи (1973), Економика међународног развоја (1974), Нови међународни економски поредак (1976), Вањскотрговинско и девизно пословање (1982), Организација и економика међународне размене производа, услуга и знања (1983).

Др Зоран Попов

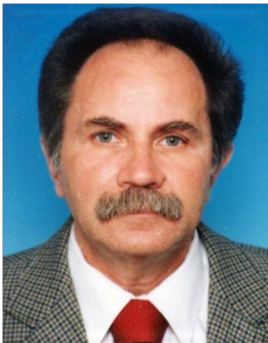
Зоран Попов (1939 - 2014) рођен је у Београду (Србија). Основу школу завршио је у Борову а гимназију у Вуковару. Дипломирао (1962) на Економском факултету у Београду. Након дипломирања почео је да ради у Институту економских наука у Београду, а од 1976. до 1981. је био директор Института економских наука. Магистрирао (1965) на Williams College, Center for Development Economics, Williamstown, Масс, САД. Докторирао на Економском факултету у Београду 1974. године са дисертацијом под насловом „Систем демографског рачуноводства. Проблеми интегрисања демографских и других друштвених статистика“. Поред истраживачке каријере, ба вио се и академским радом. Од 1984. до 1995. године радио је као професор на Економском факултету у Новом Саду, те на БК Универзитету. Предавао је предмете из области привредног развоја и макроекономије. У његова значајнија дела убрајају се: Систем регионалних демографских рачуна (1975); Систем демографског рачуноводства (1979); Друштвено планирање и проширена репродукција (Конзорцијум економских института за макропројекат "Привредни систем СФРЈ") (1979); Функционисање система друштвеног планирања (1982).

Др Звонимир Маровић

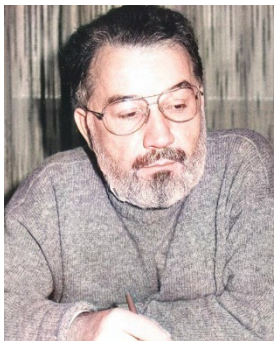
Звонимир Маровић (1941) рођен је у Сарајеву (Босна и Херцеговина). Основну школу и гимназију је завршио у Мостару. Дипломирао (1965) на Економском факултету у Сарајеву а магистрирао 1969. у САД на University of Rhode Island, Kingston. Докторирао (1976) на Економском факултету Универзитета у Сарајеву одбранивши докторску дисертацију „Симулациони модели и њихов економски значај“. Директор Института економских наука био је од 1981. до 1985., а вршилац дужности директора ИЕН био је од 1985. до 1986. године. Област његовог научно-истраживачког рада чине економика природних ресурса, паритет цена, планирање и симулациони модели. У његова значајнија дела убрајају се: Функција тражње за пољопривредно-прехрамбеним производима (1972), те Симулациони модели могућности експерименталне провере системских решења (1981).

Др Михаел Длеск

Михаел Длеск (1944) рођен је у Сиску (Хрватска). Основну школу је завршио у Новом Саду, а гимназију у Огулину. Дипломирао је (1969), магистрирао (1976) и докторирао (1981) на Пољопривредном Факултету у Београду, одбранивши докторску тезу под називом: „Ширење техничко-технолошког прогреса и његов утицај на доходак пољопривреде“. У његова значајнија дела убрајају се: Productivity of Yugoslav Agriculture - A Regional and Sector Analysis (1974), Механизам ширења техничко-технолошког прогреса и ефекат на доходак пољопривреде (1981), Техничко-технолошки прогрес и развој пољопривреде (1983).

Др Часлав Оцић

Часлав Оцић (1945) рођен је у Даљу (Хрватска). Основну школу завршио је у родном месту, а гимназију у Осијеку. Дипломирао је 1969. године на Економском факултету Универзитета у Београду, а магистрирао 1972. године на Williams College, Williamstown, Massachusetts, САД. Докторирао је 1992. године на Економском факултету Универзитета у Београду, одбранивши докторску дисертацију под називом: „Регионални развој у послератној Југославији“. Област његовог истраживања је макроекономика. Од 2015. године је редовни члан САНУ. У његова значајнија дела убрајају се: Концепција дугорочног развоја грађевинарства СР Црне Горе (1974), Међусекторска зависност и структурне промене у привреди Југославије (1977), Развијеност београдских општина (1984), Национална равноправност и привредни развој (1988).

Др Томислав Поповић

Томислав Поповић (1938-1999.) рођен је у Ђаковици, а основну школу и гимназију завршио је у Иванграду (Беранама). Основне, магистарске и докторске студије завршио је на Правном факултету Универзитета у Београду. Из Института за међународну политику и привреду, у којем је радио од 1964. до 1989., прешао је у Институт економских наука где је изабран за генералног директора. Директор ИЕН био је од 1989. до 1999. године. У економији се бавио широким спектром тема међу којима су нарочито значајне: теорија вредности и цена, структурне промене у светској привреди, нови међународни економски поредак, функционисање и проблематика светског тржишта, стратегија спољнотрговинских односа Србије и Југославије, макроекономска проблематика и стратешко планирање, токови транзиције и модели приватизације. На факултетима у Нишу, Суботици, Новом Саду и Београду држао је наставу на основним и постдипломским студијама, а на појединим европским и америчким универзитетима имао је запажена предавања. Имао је запажену улогу у бројним струковним асоцијацијама. Био је члан Извршног комитета Европске асоцијације за развој и образовање, члан Председништва Научног друштва економиста СРЈ, члан Председништва Савеза економиста Србије, председник Правноекономског савета Војвођанске банке, председник Заједнице института Србије, члан управних одбора неколико великих система у Србији и Црној Гори, итд.

Др Војислав Бајић

Војислав Бајић (1938) рођен је у Сарајеву (Босна и Херцеговина). Дипломирао је на Економском факултету у Сарајеву 1961. године. Постдипломске студије на смеру Међународни економски односи, завршио је на Економском факултету у Београду, а магистарску тезу одбранио је 1967. године. Докторску дисертацију одбранио је 1979. године на Економском факултету у Сарајеву. У марту 1963. године изабран је за асистента на Економском институту у Сарајеву, а 1986. године стекао је звање научног сарадника. На Економском факултету у Сарајеву 1990. године изабран је за професора на предмету Међународни економски односи, а 1991. године изабран је за директора Економског института Сарајево. Од 1994. године

радио је на Институту економских наука у Београду као помоћник директора, док је функцију директора ИЕН обављао од 1999. до 2001. године. Био је члан Научног друштва Савеза економиста Југославије, као и сарадник Европске асоцијације за развој и образовање. Објавио је близу 200 радова, уз бројна учешћа на међународним научним скуповима у земљи и иностранству. Руководио је израдом низа научно-истраживачких пројеката чији су наручиоци UNCTAD - Женева, GTZ - Франкфурт, WTO, Министарство за међународне економске односе Србије.

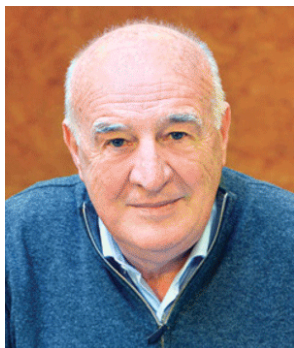
Др Миле Јовић

Миле Јовић (1950-2009) рођен је у Пљевљама (Црна Гора). Основну школу, гимназију и Економски факултет завршио је у Нишу. Магистрирао је одбранивши магистарски рад „Кооперациони маркетинг у савременим међународним економским односима“ и докторирао одбранивши докторску дисертацију „Међународни кооперациони маркетинг-концепт, приступ и облици“ на Економском факултету у Београду. Помоћник директора Института економских наука био је од 1991. до 1992. године, а функцију директора ИЕН вршио је од 2001. до 2004. године. Био је професор Економског факултета у Суботици и Факултета за менаџмент БК Универзитета. Био је ангажован на Београдској пословној школи, те на последипломским студијама ФОН-а у Београду, Економског факултета у Сарајеву, Економског факултета у Подгорици, на Факултету за туризам и хотелијерство у Котору, а као гостујући професор и на неким универзитетима у САД-у. Био је генерални секретар ЈУМА, члан Управног одбора СЕМА, национални представник у ESOMAR-у (European Society for Opinion and Marketing Research),

члан Извршног комитета EADI Европске асоцијације за развој и образовање. Био је члан стручних удружења у земљи као и међународних организација: AIB (Academy of International Business, ИМДА (International Management Development Association) и АМА (American Marketing Association).

Др Божо Драшковић

Божо Драшковић (1954) рођен је у Оштрој Стијени, Пријепоље (Србија). Основне, магистарске и докторске студије завршио је на Универзитету у Београду. Дипломирао је 1977. године на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, а магистарски рад под називом „Теоријске концепције економије прелазног периода Н.И.Бухарина“ одбранио је 1981. године. Докторску дисертацију под називом „Законитости и тенденције економије прелазног периода“, одбранио је 1990. године. Звање научног сарадника Института економских наука стекао је 1991. године, а функцију директора ИЕН вршио је од 2004. до 2006. године. Објавио је више научних и стручних чланака и био је уредник две монографије. Руководио је и учествовао у изради више десетина истраживачких пројеката из области реструктурирања предузећа, истраживања тржишта, процене вредности капитала, страних директних улагања. Предавао је Микроекономију на Факултету за банкарство осигурање и финансије, Универзитета Унион у Београду. Као хонорарни сарадник, предаје предмет Економија екологије, на Факултету за примењену екологију Футура, Универзитета Сингидунум у Београду.

Др Дејан Ерић

Дејан Ерић (1962) рођен је у Београду (Србија), где је завршио основну и средњу школу. Дипломирао је (1986), магистрирао (1992) и докторирао (1995) на Економском факултету Универзитета у Београду. На Економском факултету у Београду радио је од јануара 1989. до октобра 2005. године где је био ванредни професор на предмету Планирање и развојна политика предузећа. Изводио је наставу на основним академским студијама на предметима Стратегијски менаџмент и Финансијска тржишта. На магистарским студијама је изводио наставу из предмета Теорије организације и менаџмента, Финансијски менаџмент у агробизнису и Финансијска тржишта. Звање редовног професора стекао је на Београдској банкар-

ској академији 2006. године. У периоду од 2006. до 2015. године обављао је дужност директора Института економских наука. Изводио је наставу и испите на више факултета у земљи и иностранству: Економском факултету у Крагујевцу, Електротехничком факултету, Правном факултету, Факултету за менаџмент БК, Едуконс универзитету: Економском факултету Техничког универзитета у Кошицама, Универзитету у Ници, Факултету за менаџмент Универзитета у Торину, Економском факултету у Подгорици, Економском факултету у Бањој Луци, Montenegro Business School и другим. Обављао је већи број функција – члан Комисије за хартије од вредности Републике Србије, члан управних одбора Атлас (Пиреус) банке, Јубмес банке, Комерцијалне банке, члан Надзорног одбора Uniqa неживотног осигурања, као и више других привредних организација.

Др Јован Зубовић

Јован Зубовић (1970) је научни саветник и директор Института економских наука од 2015. године. Активан је у истраживању у области економике здравља, пре свега економике дувана, као и доприноса креирању релевантних јавних политика. Тренутно је ангажован као руководилац пројекта „Унапређење политике опорезивања дуванских производа“ финансираног од стране Bloomberg фондације. Остала поља истраживања укључују економију рада и економику пољопривреде. Члан је комисије за стицање научних звања Министарства науке, технолошког развоја и иновација, као и потпредседник Заједнице института Србије за друштвене и хуманистичке науке.

2.11. ИСТРАЖИВАЧИ ИЕН У ПРОШЛОСТИ

Презиме и име	од	до	Презиме и име	од	до
Алић Војислав*	1968	1977	Грубачић Сања	1986	1989
Алексић Весна	2012	2023	Дангубић Мира	1980	1987
Бабић Стојан	1986	1990	Дачић Живојин	1966	1969
Базлер-Маџар Марта	1964	1986	Длеск Ђорђе*	1987	1991
Бајић Војислав*	1994	2005	Длеск Михаел*	1969	1993
Балабан Младенка	2010	2012	Дојчиновић Милан*	1969	1977
Бацковић Петар	1986	2002	Докић Мирко	1973	1979
Бегтић Решад	1963	1964	Драшковић Божо	1990	2018
Бејаковић Дражен*	1963	1979	Дубравчић Динко	1969	1969
Белопавловић Гроздана*	2002	2009	Ђукић Ђорђе	1976	1977
Бијелић Ђурић Драгана	1991	1998	Ђурђић Алексије	1995	2005
Бисић Милица	1987	1989	Ђурић Ђуро	2010	2016
Благојевић Љубивој	1966	1970	Ђурић Милан	1982	1986
Богдановић Миливоје	1963	1973	El Azzouzi Miloudi	1972	1995
Болчић Силвано*	1964	1976	Ерић Дејан	2006	2015
Бошковић Блаж	1986	1986	Живковић Милан	1963	1996
Бошковић Јагош	2005	2005	Здравковић Мирослав	1997	2003
Бранковић Александра	2010	2015	Зелић Никола*	1969	1990
Брњас Звонко*	2015	2020	Зеџ Миодраг	1986	1990
Буквић Рајко	1988	1989	Ивановић Бранислав*	1963	1979
Видас-Бубања Маријана	1992	2004	Ивовић Томо	1988	1990
Врањеш Зоран*	1977	1984	Инић Слободан	1986	1988
Вуковић Властимир*	2005	2014	Јандрић Мишо	1990	1992
Вуковић Наход	1965	1974	Јанковић Ана	1998	2005
Вукојевић Леополдина	1963	1963	Јауковић Михаило	1964	1973
Вукотић-Џотић Гордана	1973	2010	Јарић Рајко	1987	1990
Глигоров Владимир	1987	1991	Јелача Јашко Ана	2010	2012
Гњатовић Драгана	1992	1992	Јовановић Виктор	1997	1998
Граџун Крсто*	1998	2002	Јовановић Михаило*	1992	2005
Гргуревећ Славенко	1994	2012	Јовић Миле	1991	2004
Грк Снежана	1995	2005	Јовичић Милена	1968	1973

Презиме и име	од	до
Јовичић Стеван	1967	1977
Калмар Ференц*	1968	1977
Каплановић Снежана	1998	1999
Кнежевић Радован	1971	1981
Ковач Оскар*	1965	1989
Ковачевић Гордана	1989	2001
Ковачевић Исидора	2002	2003
Ковачевић Маја	1995	2001
Ковачевић Млађен*	1964	1981
Ковачевић Стево	1991	1993
Кожетинац Градимир	2005	2008
Колаковић Кристијан	2009	2010
Комазец Слободан	1991	1997
Кораћ Предраг	1990	1993
Костић Душан	2004	2008
Котлица Слободан	1993	2000
Крамер Хелен	1972	1973
Лавров Валентин*	1969	1983
Љубичић Весна	1998	2000
Максимовић Маријана	2003	2006
Маловић Марко	2009	2018
Марендић Божо	1963	1974
Марић Рајко	1991	2004
Маровић Звонимир	1966	1985
Матијевић Звонимир	1983	1985
Матковић Јасминка	1992	1996
Маџар Лидија	2008	2008
Маџар Љубомир*	1963	1986
Милеуснић Ненад	1964	1971
Миливојевић Саша	2011	2017
Миличевић Горан*	1981	1986
Милошевић Бранислав*	1969	1974
Милановић Бранко*	1977	1990

Презиме и име	од	до
Милинковић Драган	2004	2008
Минић Јелица*	1991	2008
Митровић Пошарац	1978	1980
Александра		
Мрдовић Богдан	1978	1980
Мркушић Жарко	1967	1977
Мунитлак-Ивановић Оља	2015	2018
Несторовић Славица	2002	2003
Нешић Милан	1983	1987
Николић Драшко	2009	2012
Николић Иван*	2002	2004
Новаковић Јелена	2019	2020
Његован Миле	1995	2007
Остраћанин Миодраг	1963	1979
Оцић Часлав*	1969	1990
Павловић Наташа	1998	1999
Пауновић Маја	2010	2010
Пенев Славица	2010	2015
Петровић Милојић Драгана	1987	1995
Плећаш Миодраг*	1969	1971
Петровић Бранислав*	1969	1974
Петровић Живорад	1991	1993
Петровић Милан	1996	1998
Петровић Миленко*	1983	1994
Пешаковић Гордана	1993	1998
Попов Зоран*	1963	1986
Попов Софија*	1964	1986
Поповић Викад	1966	1971
Поповић Миленко	1989	2006
Поповић Томислав	1989	1999
Поповић-Аврић Снежана	2003	2003
Прља Биљана	1995	1996
Прља Драган	1989	1989

Презиме и име	од	до
Радишић Градимир*	1977	1981
Радовановић Бојана	2007	2015
Радовановић Жарко	1990	1994
Радовановић Тихомир	1984	1994
Радовић Милић*	1970	1974
Радовић Миљан	1990	2000
Радовић Марковић Мирјана	2004	2020
Рајковић Зоран	1987	2012
Ратковић Марија	1963	1999
Ратковић Никола*	1998	2002
Реџепагић Срђан	2005	2015
Седлар Милан*	1967	1990
Сиротковић Јаков	1958	1960
Sicherl Pavle	1963	1972
Спариосу Тодор	1981	2007
Стајић Стеван	1964	1977
Станишић Драгољуб	1966	1987
Станковић Ивана	2012	2012

Презиме и име	од	до
Стефановић Саша	2007	2011
Стојановић Биљана	1999	2001
Стошић Иван	2003	2020
Тањевић Наташа	2009	2009
Тасић Славиша	2019	2020
Томаш-Јуришић Јасенка	1976	1999
Тричковић Видосав	1963	1967
Турина-Плећаш Дубравка	1967	1984
Филимоновић Драган	2011	2016
Филипи Франка	1966	1983
Филиповић Снежана	1992	1993
Хинић Бранко	1988	1990
Хорват Бранко	1958	1975
Цветковић Наташа	1996	2003
Цветковић Ружица	2005	2007
Чолановић Бранислав	1984	1985
Шереш Шандор	1968	1969
Шустер Жељан	1983	1989

* Истраживачи са прекидима у раду

3.

НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКА
ДЕЛАТНОСТ ИНСТИТУТА
ЕКОНОМСКИХ НАУКА

Особеност научног приступа Института економских наука одувек се огледала у методолошком приступу, доминантно заснованом на економетрији и статистици. Будући да је био пионир у развоју иновативних квантитативних метода, Институту економских наука припада изузетно значајно место у историји развоја економске науке како на подручју бивше Југославије у целини, тако и у Републици Србији.

Још током постојања *Одељења за економска истраживања и методологију планирања*, из којег се развио Институт економских наука, ова институција израдила је пројекат „Узроци и карактеристике привредних кретања у 1961. и 1962. години“, познат и као *Жута књига* чији поручилац је био Одбор за друштвени план Савезног извршног већа. У наредном периоду Институт је спроводио нова истраживања која су била вршена за потребе савезних органа. Најважнији пројекат таквог типа био је закључен 1970. године са Савезним извршним већем, на тему „Концепције дугорочног развоја Југославије, фаза I“. Институт економских наука је тада, заједно са другим научним институцијама отпочео израду, а у наредним годинама наставио је да ради на наредним фазама овог пројекта, док је велики значај имао и пројекат „Привредни систем Југославије“. Поред Савезног извршног већа, међу осталим савезним институцијама које су поручивале пројекте Института биле су Савезни фонд за научни рад, Савезни секретаријат за спољну трговину, Савезни секретаријат за пољопривреду, Савезни секретаријат за образовање и културу, Савезни завод за цене и Савезни завод за друштвено планирање.⁹⁷

Оваква структура пројеката на којима је Институт радио била је блиско повезана и са питањем његових извора финансирања, с обзиром да се радило о Институту који је до 1965. године добијао средства из савезног буџета.⁹⁸ Након 1968. године, а на темељима југословенске привредне реформе, начин финансирања Института се променио, а финансирање његовог рада било је пренето на Савезни савет за координацију научних делатности. Идеја је била да институти „траже средства за програме, а не за егзистенцију без покрића у садржају рада“.⁹⁹

Однос савезних органа према истраживањима Института, најбоље је описао његов директор, др Жарко Мркушић поводом 15. годишњице ове институције. Том приликом, он је као највећу компаративну предност Института истакао „његово комуницирање са носиоцима економске политике у предреформском и реформском периоду“, као и то што је „својим одлучним ставовима о савременим економско-политичким питањима земље одиграо значајну улогу у процесу доно-

шења одлука од далекосежног значаја на економском плану земље¹⁰⁰. Сам осврт на однос Института економских наука према државним органима сведочи о чврстим везама које је одувек развијао са доносиоцима одлука. Овакву оријентацију Институт је, кроз изразит фокус на формулацији јавних политика, одржао до данас.

Корени децентрализације југословенске федерације су били видљиви већ током 1960-их, али су званично институционализовани 1974. године, доношењем новог Устава СФРЈ. Преношењем надлежности на републике и покрајине, права и обавезе оснивача ИЕН-а су током 1977. године биле званично пренете на СР Србију.¹⁰¹ Упоредо са давањем веће аутономије републикама, ИЕН је добијао нове наручиоце пројеката. Неки од таквих пројеката били су „Систем планирања у СР Србији“ који је поручила Републичка заједница за научни рад или „Могућности унапређења производно-финансијске кооперације радних организација СР Србије са иностраним фирмама“, поручен од стране исте институције. Поред тога, ИЕН је израђивао и пројекте намењене другим републикама, од којих је један од најзначајнијих био „Концепције дугорочног развоја СР Македоније“ који је поручило Извршно веће Македоније.¹⁰²

ИЕН је континуирано био усмерен на спровођење фундаменталних али и примењених истраживања. Ипак, из документације Института која датира из 1975. године уочава се и дугорочно опредељење према подстицању реализације примењених истраживања. Наиме, средином 1970-их година, од укупног броја израђених пројеката, 38% припадало је фундаменталним истраживањима, 39% примењеним, док су развојно-операциона истраживања заузимала 23%.¹⁰³ Примењена истраживања имала су за циљ да резултате научних истраживања учине блиским и сврсисходним за радне организације, које су, у складу са институционалним променама на нивоу државе, уживале још већу аутономију. На тај начин је и опсег научних делатности које је Институт обављао проширен на такав начин да се „што више приближи предузећу и његовим проблемима, сагледавајући на тај начин целину целокупног економског процеса од базе па до центара формирања економске политике“.¹⁰⁴

Само неки од нових поручилаца пројеката Института били су фабрика „Зорка“ из Шапца, трговинско предузеће „Шумадија“, „14. октобар“ из Крушевца, „Траншпед“ из Београда и „Борово“.¹⁰⁵ Оријентација на сарадњу са привредом до данас је остала присутна у научноистраживачком раду ИЕН-а.

Научноистраживачки рад ИЕН-а наставио је да се одвија током 1980-их и 1990-их година на сличан начин, уз примену нових теоријских и методолошких приступа. Један од најзначајнијих макропројеката на којима је Институт радио почевши од 1979. године био је пројекат посвећен

„Привредном развоју Југославије до 2000. године – Макроекономски модели и пројекције“.¹⁰⁶ Упркос економској кризи и структурним променама привреде, истраживања ИЕН-а, нарочито она која су се тичала актуелних изазова са којима се југословенска економија суочавала, била су још увек драгоцене за савезне органе. Велики број пројеката поручио је Савезни завод за план, а неки од њих су „Регионални аспекти интеграционих и дезинтеграционих процеса у југословенској привреди“, „Обрачун камате у инфлационим условима“ и „Механизми регионалног преливања дохотка на јединственом југословенском тржишту и њихови ефекти на материјални положај и могућности развоја СР и САП“.¹⁰⁷ У условима најинтензивније економске кризе 1990-их година, истраживања Института била су потребна привредним организацијама, банкама, али и државним институцијама у процесу адаптирања на нове околности и реинтеграцију у светско тржиште капитала. Неки од релевантних примера били су пројекат за потребе фабрике „Оморика комерц“ из Берана на тему „Програм оздрављења предузећа Оморика комерц“, затим „Финансирање пољопривреде у тржишним привредама“ за потребе „Беобанке“, те „Како привући страни капитал у привреду Југославије“ за потребе Савезног министарства за развој, науку и животну средину.

Посебан допринос истраживачког рада ИЕН-а, након деведесетих година, испољио се у осмишљавању и покретању пројекта под називом Макроекономске анализе и прогнозе (МАП), који је окупио широк круг истраживача и научних радника у Србији. Уз ИЕН, активан допринос издању публикације дала је и Београдска банкарска академија. Кључни задатак овог пројекта био је критичка анализа тада актуелне економске политике и покушај утицаја на институције да се креира нова развојна и социјално подношљива економска политика. МАП је излазио од 2010. године до 2014. године.

Истраживачко-пројектне активности за предмет имају широк спектар теоријских, економских, социјалних, економско-политичких и развојних подручја. По нивоу општости пројекти се крећу од макроекономских до регионалних и посебно примењених везаних за развој организација удруженог рада, предузећа, установа, региона. Као што је то чинио и у прошлости, ИЕН до данашњих дана истражује у намери да својим научним истраживањима реагује на актуелне друштвене изазове, нудећи препоруке за њихово превазилажење. Овај процес се одвијао и одвија у сарадњи са Министарством које је задужено за питања науке, као и Фондом за науку који је основан 2019. године као државна организација која пружа подршку научно-истраживачкој делатности.

3.1. ПРОЈЕКТИ ОСНОВНИХ ИСТРАЖИВАЊА

2021-2023.

Mind the gender pay gap: Nexus between sociocultural identity, occupational segregation, and distributional effects in Serbia – GPGIDENT

Пројектни оквир: ИДЕНТИТЕТИ, Фонд за науку Републике Србије

Трајање пројекта: 2023 – 2024.

Опис пројекта: Пројекат користи мултидисциплинарни приступ, квантитативну и квалитативну методологију и податке из различитих истраживања како би створио нова знања о вези између родног јаза у зарадама, сегрегације у занимањима и питања родног идентитета у Србији. Институт економских наука учествује у реализацији пројекта у сарадњи са Економским факултетом у Београду.

Empowering participation in culture and architecture – EPICA

Пројектни оквир: ИДЕЈЕ, Фонд за науку Републике Србије

Трајање пројекта: 2022 – 2024.

Опис пројекта: Полазећи од анализе концепта и теорија партиципације у култури, урбаном планирању, управљању и економији, пројекат има за циљ проналажење алтернативних, системских решења и модела одлучивања који су засновани на принципима демократичности, правичности, солидарности и бриге о људима и животној средини. Пројекат ће понудити: 1) иновативне и системске, емпиријски тестиране моделе и алате за партиципацију у култури, архитектури и урбаном планирању; 2) релевантне препоруке за јавне политике; 3) оквир за нову трансдисциплинарну теорију партиципације, и 4) нове методолошке приступе истраживању партиципације. Институт економских наука учествује у реализацији пројекта у сарадњи са Факултетом драмских уметности у Београду, Архитектонским факултетом, Факултетом спорта и психологије – Тимс и Факултетом ликовних уметности.

Ангажовање у академским постигнућима и ваннаставним активностима као предиктори задовољства животом средњошколаца и студената - SHINE

Пројектни оквир: ИДЕЈЕ, Фонд за науку Републике Србије

Трајање пројекта: 2022 – 2024.

Опис пројекта: Пројекат настоји да анализира задовољство животом као мерљиву вредност у националном одрживом развоју како би обезбедио ефикаснији модел за унапређење живота младих од 18 до 28 година у Србији. Пројекат има за циљ да утврди да ли ангажовање у наставним и ваннаставним активностима средњошколаца и студената може предвидети достигнути ниво задовољства животом, као и да ли задовољство животом може додатно допринети академском и професионалном развоју. У оквиру пројекта планирано је публикавање радова у часописима од националног и међународног значаја, издавање монографије од националног значаја, као и публикавање сажетка за јавне политике у области теме пројекта. Институт економских наука учествује у реализацији пројекта у сарадњи са Факултетом организационих наука у Београду.

Social stability in Serbia challenged? Pandemics, economic losses, inequality, and policy responses – INEQ RS Covid-19

Пројектни оквир: ИДЕЈЕ, Фонд за науку Републике Србије

Трајање пројекта: 2021 – 2022.

Опис пројекта: Пројекат има за циљ да, кроз анализу различитих извора података и најсавременије методе истраживања 1) идентификује групе са највећим губицима услед епидемије, 2) анализира ефекте кризе на њихов положај на тржишту рада и њихове приходе и 3) анализира правичност и ефективност спроведених националних програма и предложи даље мере засноване на подацима за ублажавање ефеката кризе изазване вирусом Covid-19. Носилац пројекта је Институт економских наука.

Утицај ИКТ на факторе незапослености у Шпанији и Србији - упоредна анализа за практичне препоруке

Пројектни оквир: Програм сарадње српске науке са дијаспором, Фонд за науку Републике Србије

Трајање пројекта: 2021 – 2022.

Опис пројекта: Пројекат има за циљ анализу последица незапослености, како на незапосленост младих, тако и на друштво у целини. На основу упоредне анализе досадашњих емпиријских студија, анализе постојећих јавних политика и стратегија и доступних статистичких података, сарадња истраживача на пројекту је омогућила да се идентификују кључни економски и друштвени фактори који утичу на високу стопу незапослености (младих и целокупног становништва) у Србији и Шпанији. Носилац пројекта је Институт економских наука, а реализација је у сарадњи са CEMFI - Center for Monetary and Financial Studies из Шпаније.

2012-2020.

- Изазови и перспективе структурних промена у Србији: Стратешки правци економског развоја и усклађивања са захтевима ЕУ (179015)
- Европске интеграције и друштвено-економске промене привреде Србије на путу ка ЕУ (III 47009)
- Савремени биотехнолошки приступ решавању проблема суше у пољопривреди Србије (III 31005 - партнерско ангажовање са Пољопривредним факултетом, Београд)
- Организационе и информационе подршке систему управљања квалитетом као кључним фактором повећања конкурентности наших предузећа и њиховог бржег изласка на светско и ЕУ тржиште (179001)

2006-2010.

- Укључивање привреде Србије у Европску унију - планирање и финансирање регионалног и руралног развоја и политика развоја предузећа (159004)
- Мултифункционална пољопривреда и рурални развој у функцији укључивања Републике Србије у Европску унију (149007- партнерско ангажовање са Институтом за економику пољопривреде, Београд)
- Теоријски и методолошки основ за нову генерацију докумената одрживог развоја у СЦГ: усклађивање са новим европским и регионалним интеграцијама (149024 - партнерско ангажовање са Економским факултетом, Београд)

- Подстицање реформи у привреди Србије - раст, запосленост и конкуренција (149047 - партнерско ангажовање са Економским факултетом, Београд)

2002-2005.

- Унапређење извоза и међународне конкурентности индустрије Србије (111464)
- Секторски ефекти макроекономске политике у Србији и изабраној групи земаља Централне и Источне Европе (111473 - партнерско ангажовање са Институтом "Михаило Пупин", Београд)
- Стратегија оздрављења предузећа у кризним условима пословања привреде Републике Србије (111479)
- Позиција и припрема Србије у процесу придруживања Југославије ЕУ и Пакту за стабилност у југоисточној Европи (111482)
- Економска транзиција у Србији: пређени пут и перспективе (111485)
- Изградња економских мостова између Србије и других земаља са подручја бивше Југославије и Балкана (111487)
- Развој финансијског тржишта у функцији транзиције привреде Србије (111813 - партнерско ангажовање са Економским факултетом, Београд)

3.2. ИЗБОР ПРОЈЕКТА ПРИМЕЊЕНИХ ИСТРАЖИВАЊА

У наставку следи листа изабраних репрезентативних пројекта које је Институт економских наука реализовао за потребе наручилаца из сектора привреде или других државних органа из земље или иностранства.

2022.

- Обуке запослених на Економском факултету Универзитета у Бањој Луци
Наручилац: Економски факултет Универзитета у Бањој Луци

2021.

- Процена вредности грађевинског објекта Салон Намештаја - Нова Варош

Наручилац: Фабрика Шећера Шајкашка А.Д. Жабалъ

2020-2021.

- Подршка Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања за израду Стратегије запошљавања за период 2021-2026: Ех-анте анализа Стратегије запошљавања за период 2021-2026

Наручилац: Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, Влада Републике Србије; Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

- Анализе програма стручне праксе код послодаваца у јавном и приватном сектору

Наручилац: Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, Влада Републике Србије

2020.

- Праћење спровођења Националне стратегије за младе

Наручилац: Министарство омладине и спорта

2019.

- Унапређење рачуноводствених политика и давање препорука у вези корекција по основу примедби које су дате у Извештају о ревизији финансијских извештаја Саобраћајног института ЦИП д.о.о. Београд за 2018. годину

Наручилац: Саобраћајни институт ЦИП д.о.о. Београд

2018-2019.

- Анализа економских инструмената за финансирање животне средине на територији Града Новог Сада са предлогом за њихово унапређење

Наручилац: Град Нови Сад, Градска управа за заштиту животне средине

2018.

- Пружање услуга периодичних презентација макроекономских истраживања

Наручилац: Народна банка Србије

2017.

- Пројекција учешћа издвајања за пензије у укупном бруто друштвеном производу Србије
Наручилац: GOPA Consultants, Bad Homburg, Немачка

2016.

- Услуге израде анализе правног и институционалног оквира тржишта пољопривредног земљишта
Наручилац: GIZ; Канцеларија за европске интеграције

2015.

- *Економско-финансијско вештачење по предмету П-295/2014 у поступку по тужби тужиоца „Хита вриједносница“ Д.Д. из Загреба, Република Хрватска, против туженог АД Витал Фабрика уља и биљних масти и туженог Инвеј АД Београд-Земун, Република Србија*
Наручилац: Привредни суд Сомбор

2014.

- Процена вредности некретнина постројења и опреме привредног друштва SBB, Београд сагласно захтевима које је поставио РАТЕЛ са стањем на дан 31.12.2013.
Наручилац: Привредно друштво SBB, Београд

2013.

- Study on Licenses and Permits – новембар 2013 - јун 2015.
Наручилац: Panteia- Research to Progress, Netherlands

2012.

- Израда студије оправданости за изградњу енергетског објекта, складиште течних нафтних деривата, који се састоји од четири надземна резервоара у оквиру пословног комплекса привредног друштва за производњу, трговину и услуге, д.о.о. „ВМЛ“ Београд, Јаково
Наручилац: „Aurora Green“ д.о.о Београд+

2011.

- Економски аспекти трошкова и користи политике заштите животне средине у Србији
Наручилац: Фонд за заштиту животне средине

2010.

- Студија о могућностима изградње и позиционирања националног бренда Србије
Наручилац: Министарство трговине и услуга Републике Србије

2009.

- Анализа тржишта услуга прекограничног трансфера новца физичким лицима у Републици Србији
Наручилац: Комисија за заштиту конкуренције Републике Србије, Београд

2008.

- Пружање стручних услуга - примена истраживања у друштвено-економској области
Наручилац: Министарство трговине и услуга Републике Србије

2007.

- Консултантске услуге које се односе на припрему и спровођење продаје капитала методом јавног тендера предузећа "Колубара услуге" д.о.о. Лазаревац
Наручилац: Агенција за приватизацију Републике Србије, Београд

2006.

- Процена вредности имовине и капитала Института за кукуруз, Земун поље
Наручилац: Институт за кукуруз, Земун поље, Београд

2005.

- Процена вредности имовине капитала Луке Београд
Наручилац: Лука Београд, Београд

2004.

- Програм реструктурирања ДОО „Порцелан - Зајечар“, Зајечар
Наручилац: Центар за реструктурирање, Агенција за приватизацију Републике Србије, Београд

2004.

- Етноцентризам потрошача у процени страних и домаћих брендова - Студија о потрошачима у Југоисточној Европи
Наручилац: СНФ Фондација за истраживање у области економије и пословне администрације, Берген и Норвешко научно друштво, Осло

2002.

- Процена вредности непокретности „Југобанка“ а.д. Београд
Наручилац: Агенција за осигурање депозита, санацију, стечај и ликвидацију банака

2001.

- Процена вредности имовине ПП „Геоинжењеринг“ Сопот
Наручилац: ПП „Геоинжењеринг“, Сопот

2000.

- Процена вредности капитала Института за кукуруз, Земун поље
Наручилац: Институт за кукуруз, Земун поље

1999.

- Стратегија одрживог развоја Србије
Наручилац: Министарство за заштиту животне средине Републике Србије

1998.

- Макроекономске мере за подршку туристичке привреде у 1998.

Наручилац: Министарство за туризам Владе Републике Црне Горе

1997.

- Ефективна заштита и конкурентност југословенске привреде

Наручилац: Савезна влада

1996.

- Стратегија развоја туризма Црне Горе

Наручилац: Министарство за туризам Црне Горе

1995.

- Деформације монетарних токова и правци усавршавања монетарно-финансијског управљања, глава VIII. Финансијска тржишта, оживљавање функција хартија од вредности, могућност деловања на отклањање деформација у монетарним токовима

Наручилац: Народна банка Југославије, Београд

1994.

- Стратегија повратка Југославије на светско тржиште, књига Ревитализација туристичке понуде Југославије, сепарат

Наручилац: Туристички савез СРЈ

1993.

- Оцена кретања у СРЈ и међународном окружењу са становишта положаја и пословне политике нафтне индустрије Србије

Наручилац: НИС, Нови Сад

1992.

- Тржиште рада и незапосленост: економска теорија и институционалне основе

Наручилац: Заједница за запошљавање

1991.

- Динамички приступ процесу урбанизације
Наручилац: Савезни завод за планирање

1990.

- Развој комуналних делатности у Београду
Наручилац: Привредна комора Београда

1989.

- Упоредна анализа ефикасности косовске привреде
Наручилац: Републички завод за планирање

1988.

- Основе даљег преображаја усмереног образовања у Београду
Наручилац: Основна заједница науке, Београд

1987.

- Промене социо-економске структуре у развоју Београда
Наручилац: Привредна комора Београда

1986.

- Глобална ефикасност југословенске привреде са посебним освртом на привреду СР Србије
Наручилац: Савезни завод за планирање

1985.

- Стабилизациона обележја фискалне политике у југословенској привреди
Наручилац: Савезни завод за друштвено планирање, Београд

1984.

- Основни фактори инфлације у Југославији
Наручилац: Републичка заједница науке СР Србије

1983.

- Систем оспособљавања и развоја научноистраживачких кадрова Београда за период до 1990. год.
Наручилац: Основна заједница науке Београда, Београд

1982.

- Економска дејства заштитне политике у Југославији
Наручилац: Републичка заједница науке Србије, Београд

1981.

- Симулациони модели могућности експерименталне провере системских решења
Наручилац: Републичка заједница науке Србије, Београд

1980.

- Основно обележје развоја непривредних делатности Београда до 2000. год.
Наручилац: Привредна комора Београда, СИЗ усмереног образовања Београда, Градски СИЗ запошљавања, Београд

1979.

- Значај економских односа са иностранством за привреду СР Србије
Наручилац: Републичка заједница науке Србије, Београд

1978.

- Моделска пројекција развоја Србије без покрајина до 2000. године
Наручилац: Републички завод за друштвено планирање, Београд

1977.

- Међусекторска зависност и структурне промене у привреди Југославије
Наручилац: Републичка заједница науке Србије, Београд

1976.

- Стицање и расподела дохотка
Наручилац: Конзорцијум економских института, Београд

1975.

- Студија о научноистраживачким кадровима у области друштвених наука у САП Војводини
Наручилац: Економски институт Београд и Институт "Михајло Пупин", Београд

1974.

- Основне тенденције и проблеми протеклог развоја
Наручилац: Конзорцијум економских института

1973.

- Компаративна анализа резултата привређивања у производњи основних пољопривредно-прехрамбених производа у Југославији са неким европским и другим земљама
Наручилац: Савезни секретаријат за пољопривреду, Београд

1972.

- Конкурентност и фактори конкурентности југословенског извоза
Наручилац: Савезни завод за друштвено планирање, Београд

1971.

- Концепт конвертибилности и девизног тржишта
Наручилац: Институт за спољну трговину, Београд

1970.

- Критерији за мерење степена развијености неразвијених подручја Југославије
Наручилац: Савезни фонд за научни рад

1969.

- Самоуправна организација и самоуправни односи - Фактори привредних кретања у Југославији, I и II фаза
Наручилац: Републички фонд за научни рад СРС, Београд

1968.

- Основна средства као фактор привредног развоја и планирања
Наручилац: Савезни фонд за друштвено планирање, Београд

1967

- Слободна царинска зона града Београда
Наручилац: Привредна комора, Београд

1966.

- Расподела дохотка у предузећима
Наручилац: Савезни фонд за научни рад

1965.

- Оптимални транспорт нафте и нафтних деривата
Наручилац: Комбинат нафте, Загреб; Рафинерија нафте-Босански Брод; Нафтагас- Нови Сад

1964.

- Компаративна куповна моћ динара
Наручилац: Савезни фонд за научни рад

3.3. ИНТЕРНИ ПРОЈЕКТИ

Циљ интерних пројеката је да се, кроз финансирање најбоље ранжираних пројектних предлога, унапреди квалитет научноистраживачког рада ИЕН и генеришу идеје за квалитетне пројектне пријаве у националним и међународним оквирима. Од 2016. до 2023. године одобрено је 11 пројеката. Пројекти реализовани у овом периоду значајно су допринели унапређењу квалитета научноистраживачког рада и стручној препознатљивости истраживача ИЕН, као и бољем позиционирању ИЕН-а у домаћој и иностраној стручној јавности.

Од 2021. године, фокус интерних пројеката усмерава се на младе истраживаче и јачање њихових професионалних капацитета за руковођење и спровођење пројеката. Интенција је да се млади истраживачи у раној фази професионалног развоја оспособе да у конкуритивном амбијенту осмисле, развију и представе своју пројектну идеју, са једне стране, односно да успешно реализују пројекат, са друге.

У наставку су хронолошки наведени и описани интерни пројекти реализовани у периоду од 2016. до 2022. године.

Развој дигиталног репозиторијума ИЕН / реализован 2016. године

До развоја дигиталног репозиторијума Института, радови истраживача ИЕН-а су били делимично доступни. Конкретно, видљиви су били само они дигитализовани радови које су часописи са Отвореним приступом учинили јавно доступним или које су истраживачи сами публиковали на сервисима попут SSRN, Research Gate, Academia.edu и сл. Резултат мале видљивости радова створио је проблем недовољне цитираности истраживача ИЕН-а. Да би се превазишао наведени проблем, ИЕН је у јуну 2015. године креирао институционални дигитални репозиторијум.

Центар за професионалне вештине / реализован 2017. године

Основна мисија Центра за професионалне вештине била је да допринесе позиционирању ИЕН на тржишту неформалног образовања у Републици Србији. Циљ формирања Центра је да истраживачи ИЕН, као експерти у својим областима, конципирају и реализују програме неформалног образовања, усаглашене са захтевима савремене привреде. У првој години

пословања, у оквиру Центра су успешно реализоване обуке из области књиговодства и анализе финансијских извештаја.

Економски аспекти имплементације сензорних вртова у предшколским установама Србије / реализован 2017. године

Пројекат је имао за циљ афирмацију сензорних вртова као посебно уређених вртова за интеракцију деце са природом, али и као методом терапије за децу са посебним потребама, у предшколским установама Србије. Сензорни врт је посебно осмишљен и уређен врт који има за циљ да подстакне развој свих чула код деце. На тај начин се омогућава интеракција деце са природом и одговарајућим справама за игру, што директно утиче на њихов психомоторни (психички и физички) развој. Пројекат је намењен предшколским установама Републике Србије у домену креирања јавних политика заснованих на подацима, у циљу унапређења услова у којима предшколске установе обављају своју основну делатност.

Летња школа економетрије / реализован 2018. године

Летња школа економетрије је настала из ИЕН Летње школе економије, јединственог едукативног програма на подручју Западног Балкана, која је протеклих година привлачила истакнуте предаваче, младе истраживаче и перспективне студенте из свих делова света. Летња школа економије се организовала до 2017. године и убраја се у пројекте додатног образовања који су се реализовали у ИЕН у сарадњи са партнерским организацијама, бројним донаторима, као и високошколским установама. Прва Летња школа је одржана 1998. године у организацији Групе 17 и од тада се одржавала у континуитету, једном годишње. Летња школа је убрзо постала препознатљива, не само заинтересованим полазницима у земљи већ и шире, тако да је веома брзо попримила регионални карактер. Међу кандидатима који су се пријављивали за учешће у програму Летње школе, такмичили су се будући министри, универзитетски професори, менаџери успешних компанија, млади лидери.

Летња школа економетрије била је прва летња школа економетрије на подручју Западног Балкана која је полазницима дала могућност да се упознају са основама теоријске и примењене економетрије. Фокус ИЕН Летње школе економетрије јесте економетријско моделирање у економетријском пакету СТАТА.

Black Swan in the World Economy 2020 /реализован 2020. године

Пројекат је имао за циљ да анализира економске ефекте пандемије COVID 19 на привреду Републике Србије. Имајући у виду да је ММФ крајем марта 2020. године прогласио почетак рецесије на глобалном нивоу, предвиђања су указивала да ће последице у том тренутку акутне здравствене кризе бити знатно веће у односу на светску економску кризу из 2008. године. Сходно томе, тим који је сачињавало 17 истраживача ИЕН увидео је потребу за дубљом анализом ефеката глобалне пандемије на економске токове, пре свега ради неизвесности у којој се свет у том тренутку налазио, а онда и домаћа привреда.

Дигиталне компетенције особа са инвалидитетом у Србији и укључивање у рад на онлајн платформама – ДигКомПОСИ
/ реализован 2022. године

Пројекат идентификује проблем дугорочне незапослености и материјалне депривације особа са инвалидитетом у Републици Србији и указује на потенцијал онлајн платформи за рад и дигиталног предузетништва за његово превазилажење. Резултати пројекта се надовезују на резултате извештаја релевантних међународних институција који указују на потребу да се дигитална економија учини инклузивном за особе са инвалидитетом тиме што пружају детаљан преглед потреба дигиталног тржишта рада, са једне стране, и нивоа дигиталних компетенција особа са инвалидитетом на територији Републике Србије, са друге. Идентификовањем јаза између захтеваних и поседованих дигиталних компетенција и предлагањем релевантних едукативних курсева, Пројекат доприноси напорима других организација и постојећим иницијативама на територији Републике Србије да затворе јаз у дигиталним компетенцијама и унапреде изгледе за запослење особа са инвалидитетом.

Субвенције за куповину електричних и хибридних возила – СПАРК /
реализован 2022. године

Употреба електричних и хибридних аутомобила тежи ка нултим емисијама издувних гасова, чинећи их чистијим и бољим за животну средину. Република Србија је у мају 2021. године донела Уредбу којом се регулише субвенционисање куповине нових возила која имају искључиво електрични погон, као и возила која уз мотор са унутрашњим сагоревањем покреће и електрични погон (хибридни погон). Сходно наведеном, општи циљ пројекта је евалуација јавних политика

субвенционисања куповине возила на електрични и хибридни погон у Републици Србији. У оквиру пројекта су евалуиране постојеће јавне политике из домена субвенционисања куповине електричних и хибридних аутомобила у Републици Србији, са циљем пружања информација на који начин могу да се побољшају услови и оствари већа заступљеност електричних и хибридних аутомобила у Републици Србији.

3.4. ГОДИШЊЕ НАУЧНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ

Сваке године Годишња научна конференција окупља међународне истраживаче, научнике и креаторе политика, како би представили и разговарали о истраживањима о границама знања одабраних тема у области економских наука. Поред традиционалне годишње конференције, у последње две године одржавају се и научне конференције које су посвећене темама из области примењене економије под називом „Applied Economics Conference: Labour, Health, Education and Welfare“.

У наставку је дат приказ међународних научних конференција које су се одржале на ИЕН у последњих пет година.

"Econometric modeling in economics and finance"

У данима 29. и 30.10.2019. године, на Институту економских наука, одржана је 11. годишња међународна научна конференција "Econometric modeling in economics and finance". Научни одбор се састојао од 37 чланова из 14 земаља (Италије, Румуније, Шпаније, Немачке, Аустралије, Хрватске, Белгије, Швајцарске, Босне и Херцеговине, Аустрије, Црне Горе, Србије, Турске и Америке). Конференција је имала два изванредна уводна говорника: Michele Pellizzari, са Geneva School of Economics and Management и Сунчица Вујић, са Faculty of Business and Economics, University of Antwerp.

На конференцији су презентована 32 рада подељена у две паралелне сесије:

- Macroeconometrics & Environmental, Energy and Climate Econometrics;
- Microeconometrics & Econometrics of Financial Markets.

"Emerging trends in business economics: Towards competitiveness, digitalization and financial innovation"

У организацији Института економских наука из Београда и Економског института из Скопља, Северна Македонија, 28. и 29. октобра 2020. године, одржана је 12. Међународна научна конференција под називом: "Emerging Trends in Business Economics: Towards Competitiveness, Digitalization and Financial Innovation". Ради епидемије корона вирусом (COVID-19), ова међународна конференција је по први пут одржана у виртуелној форми, посредством online платформе. Пленарно предавање одржао је наш уважени стручњак проф. др Мирослав Јовановић, који предаје на Универзитету у Женеви на Институту за глобалне студије (Global Studies Institute). Другог дана, учесницима се обратио проф. др Иван Ракоњац, директор Фонда за иновациону делатност Републике Србије. За конференцију је било пријављено преко 50 радова, са више од 100 аутора из 10 земаља.

"Applied Economics Conference: Labour, Health, Education and Welfare"

13. Међународна научна конференција под називом: "Applied Economics Conference: Labour, Health, Education and Welfare" у организацији Института економских наука и Универзитета у Антверпену, одржана је 28. и 29. октобра 2021. године. Кључни говорници конференције били су Tito Voeri (University Bocconi) и Libertad González (Universitat Pompeu Fabra). По први пут, конференција је била одржана у хибридном формату, уз присуство учесника онлајн као и у просторијама Института економских наука. Више од 120 аутора из 26 земаља учествовало је на овогодишњој конференцији са 56 презентованих радова. Апстракти презентованих радова објављени су у Зборнику апстраката конференције.

"European Economies after COVID-19: Challenges and Implications for the Macroeconomic Policy"

14. Међународна научна конференција "European Economies after COVID-19: Challenges and Implications for the Macroeconomic Policy" одржана је у хибридном формату - у просторијама

Института економских наука и online, 27. и 28. октобра 2022. године. Током два конференцијска дана Институт економских наука угостио је 2 еминентна keynote говорника са престижних европских универзитета, 4 искусна модератора који су водили и подстицали дискусију међу учесницима сесија, преко 30 истраживача из 10 европских и азијских земаља који су представили своје проширене апстракте и разменили идеје о примењеним макроекономским темама, те преко 70 учесника из академског и привредног сектора који су конференцију испратили како уживо, тако и online. Конференција је организована уз подршку Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, а организатори поменутог научног скупа су поред Института економских наука у Београду били и: Економски институт у Скопљу - Универзитет "Св. Кирил и Методиј", Економски факултет у Подгорици - Универзитет Црне Горе, Економски институт у Сарајеву, Институт за развој и међународне односе у Загребу и Институт за економска истраживања у Љубљани.

Учесници 14. Међународне конференције, Београд, 2022. године

"Applied Economics Conference: Labour, Health, Education and Welfare"

Друга Међународна научна конференција под називом "Applied Economics Conference: Labour, Health, Education and Welfare", коју организују Институт економских наука и Факултет за бизнис и економију (Универзитет у Антверпену), уз подршку Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, Универзитета у Антверпену и mcEmpirics-a, одржана је 22. и 23. септембра 2022. године. Кључни говорници конференције били су: Andrea Weber (Central European University, Austria), Pedro Carneiro (University College London, United Kingdom) и Barbara Petrongolo (University of Oxford, United Kingdom). На овогодишњој конференцији учествовали су аутори из 12 земаља, при чему је представљено 26 радова.

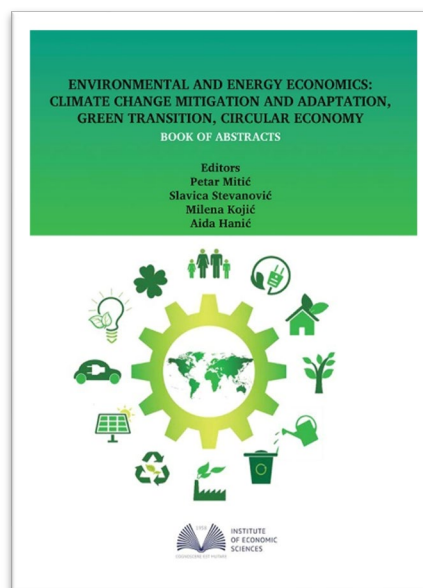

Учесници 2. Међународне конференције "Applied Economics Conference: Labour, Health, Education and Welfare", Београд, 2022. године

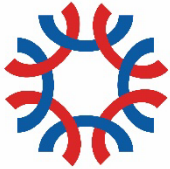

„Environmental and Energy Economics: Climate Change Mitigation and Adaptation, Green Transition, Circular Economy”

15. Међународна научна конференција под називом: "Environmental and Energy Economics: Climate Change Mitigation and Adaptation, Green Transition, Circular Economy" у организацији Института економских наука и HETFA Института из Мађарске у оквиру COST акције 20112 Platform of policy evaluation community for improved EU policies and better acknowledgment (PROFEEDBACK) одржана је 09. и 10. октобра 2023. године. Конференција је окупила укупно 136 учесника (на лицу места и онлајн) из преко 30 земаља. Уводна предавања су одржали Душан Чаркић, помоћник министра из одељења за међународну сарадњу, пројекте и климатске промене у Министарству заштите животне средине Републике Србије, и Стефан Шлутер са Универзитета примењених наука у Улму, Немачка. Сесије су обухватале теме које сежу од одрживих пракси и политика у Европи и шире, студија из области животне средине, обновљивих извора енергије, образовања, банкарства и процене ризика, иновација и стратегија у вези са развојем циркуларне економије, до одрживих пољопривредних пракси.

3.5. ЗАЈЕДНИЦА ИНСТИТУТА СРБИЈЕ

ЗАЈЕДНИЦА ИНСТИТУТА СРБИЈЕ
ASSOCIATION OF SCIENTIFIC
INSTITUTES OF SERBIA

Заједница института Србије, у складу са Законом о науци и истраживањима, има веома важну улогу у науци, као један од ентитета који обезбеђују квалитет научноистраживачког рада и развоја научноистраживачке делатности. Заједница у свом чланству има 65 научних и истраживачко-развојних института и института од националног значаја за Републику Србију.

Ови институти удружени су, у складу са Законом и Статутом Заједнице, ради остваривања заједничких интереса, развоја и организације научноистраживачког рада, научноистраживачке сарадње, међусобног повезивања и сарадње са одговарајућим облицима удруживања у области високог образовања, развијања међународне сарадње, неговања научне критике и вредновања сопственог научноистраживачког рада, усклађивања набавке и коришћења научноистраживачке опреме и лабораторијског простора и набавке и коришћења научних публикација. Такође, на предлог Заједнице бира се део чланова Националног савета за научни и технолошки развој, Одбора за акредитацију научноистраживачких организација, Комисије за стицање научних звања и Одбора за етику у науци.

Зачетак Заједнице и удруживања института сеже све до 60-тих година прошлог века, када је Савезни синдикат Југославије покренуо иницијативу за конституисање Југословенске заједнице за унапређење и развој, којој су се прикључиле и научноистраживачке организације из Србије. Међутим, измене прописа подстакле су иницијативу унутар Савезног синдиката Србије да се образује стална конференција научноистраживачких организација Србије. Иницијатива је реализована 1977. године закључивањем Самоуправног споразума о удруживању организација научноистраживачке делатности у Сталну конференцију научноистраживачких организација, који је потписало 84 представника института, односно основних и радних организација научноистраживачке делатности. Посебно је значајан Билтен који је Стална конференција издавала, а који је садржао анализу финансијског пословања института, на основу које је Стална конференција доносила одлуку о заједничким мерилима за расподелу дохотка, коју су институти примењивали. Са променама државног уређења и прописа, унутар Сталне конференције дошло је до иницијативе да се Стална конференција трансформише у заједницу. Иницијатива је реализована 13. априла 1990. године, када је закључен Споразум о оснивању Заједнице института СР Србије, који је потписало 122 представника института, истраживачко-развојних јединица,

односно других организација и заједница регистрованих за обављање научноистраживачке делатности.

Институт економских наука је од самог почетка имао изузетно активну улогу у оснивању и раду Заједнице. Директор Института економских наука проф. др Томислав Поповић био је председник иницијативног одбора за оснивање Заједнице, председавао је оснивачкој седници Скупштине Заједнице, први је потписник Споразума о оснивању Заједнице и изабран је за првог председника Скупштине, законског заступника Заједнице. Др Божо Драшковић био је потпредседник Заједнице за друштвено-хуманистичку област од 2012. до 2016. године, што је од 2020. године др Јован Зубовић. Заједница је од свог оснивања до 2006. године имала седиште у просторијама Института економских наука. Од 2015. године, Заједница Института се са седиштем вратила под кров нашег Института.

4.

**ИНСТИТУТ ЭКОНОМСКИХ
НАУКА ДАНАС**

Данас је Институт економских наука престижна и модерна научноистраживачка институција која прати савремене трендове у научним и примењеним активностима, препознат као научно-истраживачка институција од поверења која је стекла високу репутацију у региону Југоисточне Европе. Ослањајући се на најважнији ресурс – истраживаче, којих у сталном радном односу има четрдесет, ИЕН је окренут продубљивању знања о широком спектру актуелних тема у областима макроекономије и унапређења конкурентности привреде Републике Србије, афирмације улоге друштвених наука у формулацији јавних политика, економије рада и благостања, дигиталне економије, економике иновација, економије животне средине, економских историјских чињеница, и других.

Када су у питању научни резултати, у 2022. години, истраживачи ИЕН-а укупно су реализовали 146 научних резултата. Посматрано по групама, резултати су следећи:

- Из групе резултата М10 објављена су 23 рада;
- Из групе резултата М20 објављена су 32 рада;
- Из групе резултата М30 објављено је 54 радова;
- Из групе резултата М40 објављено је 14 радова;
- Из групе резултата М50 објављено је 13 радова;
- Из групе резултата М60 објављена су 2 рада;
- Из групе резултата М120 припремљено је 8 докумената.

Водећи се принципима изврности, ИЕН је од октобра 2022. године започео са реализацијом програма институционалне трансформације који се спроводи у склопу реализације пројекта SAIGE који финансирају Светска банка и Европска комисија кроз IPA програм, а уз подршку Министарства задуженог за питања науке.

4.1. ВИЗИЈА, МИСИЈА И СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ

Визија

Институт економских наука тежи да буде водећа научноистраживачка институција из области економије у региону југоисточне Европе, интегрисана у европски истраживачки простор.

Мисија

ИЕН спроводи изврсна истраживања и остварује утицај у свим областима друштва, пре свега из макроекономије, пословне економије, економије благостања, економије животне средине, економске историје и теорије, као и секторске економије.

Мисија ИЕН-а може се посматрати двојачко:

- Интерно - да буде привлачно место за научноистраживачки рад и
- Екстерно - да спроводи врхунска научна истраживања као подршку конкурентности привреде и међународној сарадњи.

Вредности којима ИЕН у свом раду тежи су:

- Поштовање највиших научних стандарда и етике у истраживању.
- Усаглашеност са националним приоритетима у развоју научно-истраживачког рада.
- Успостављање система награђивања према резултатима рада.
- Партнерски однос са матичним Министарством и Фондом за науку.
- Поштовање свих запослених.
- Пријатна радна атмосфера која подстиче радно стваралаштво.
- Слобода у истраживању и подстицање креативности и иновативности.

Стратешки циљеви ИЕН-а који су успостављени за период до 2025. године су:

- Унапређење изврсности
- Проширење капацитета
- Јачање утицаја и унапређење организације рада

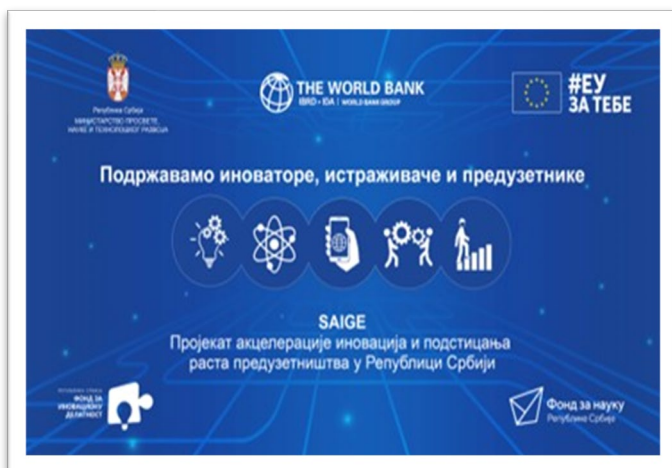
Специфични циљеви ИЕН-а који ће се остваривати у реализацији стратешких циљева подразумевају:

- Повећање броја радова у врхунским часописима
- Унапређење капацитета за реализацију пројеката Фонда за науку
- Подизање компетенција истраживача
- Дисеминација резултата научноистраживачког рада
- Повећање цитираности у кључним индексним базама
- Повећање обима међународне сарадње
- Јачање стратешке сарадње
- Унапређење сарадње са привредом
- Развој дигиталних ресурса ИЕН
- Повећање препознатљивости
- Успостављање медијске стратегије
- Унапређење организације рада

4.2. ТРАНСФОРМАЦИЈА

Визија трансформације Института економских наука је да постане регионални центар изврсно-сти у локално и међународно релевантним областима економских наука са снажном позицијом у Европском истраживачком простору, у складу са постојећом визијом ИЕН усвојеном у Стратегији '25.

ИЕН је започео процес трансформације кроз пројекат Акцелерације иновација и подстицања раста предузетништва у Србији (Пројекат SAIGE). Реализација Пројекта SAIGE усвојена је Законом о потврђивању Споразума о зајму између Републике Србије и Међународне банке за обнову и развој ("Службени гласник РС - Међународни уговори", број 3 од 26. фебруара 2020.), а у складу са Законом о науци и истраживањима ("Службени гласник РС", број 49/2019). Пуна подршка се пружа преко Јединице за управљање пројектом SAIGE.

Процес трансформације ИЕН званично је започео 21. октобра 2022. године потписивањем Меморандума о разумевању о сарадњи и подршци процесу институционалне трансформације (МоР) са Министарством просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (Министарство). На основу Закона о потврђивању Споразума о зајму између Републике Србије и Међународне банке за обнову и развој и МоР, између Министарства и ИЕН потписан је Споразум о пружању финансијске подршке у процесу институционалне трансформације. Споразум о пружању финансијске подршке се реализује на основу плана и динамике реализације активности и очекиваних резултата који су дефинисани у МоР.

ИЕН се самостално пријавио за процес трансформације. Кроз упитник Министарства, ИЕН је 2020. године извршио самосталну процену сопствених капацитета, резултата рада, извора финансирања, партнерства и других аспеката пословања. Након самосталне процене сопствених капацитета, ИЕН је изразио заинтересованост да настави даље учешће у процесу који подразумева спољну међународну експертску процену и припрему Плана трансформације. Процесом селекције, одабрано је 20 института међу којима је и ИЕН као учесник треће групе оних који су започели процес трансформације. Основ процеса је План трансформације ИЕН (План) сачињен од стране INOMER и усаглашен са руководством ИЕН. Планом је представљена мапа трансформације ИЕН у наредне три године. У питању је документ који се може развијати и прилагођавати контекстуалним променама током времена.

У процесу трансформације ИЕН-у ће бити пружена стручна подршка, подршка у изградњи капацитета и трансферу знања. Поред тога, за запослене ће се креирати различите врсте обука и пружиће се подршка у организовању студијских путовања и краткорочних програма размене. ИЕН-у ће бити пружена помоћ за успостављање сарадње са другим истраживачким институтима који се налазе у процесу трансформације, као и помоћ приликом формирања заједничких радних група, организовања радионица, семинара, конференција и других активности предвиђених Планом.

Циљ Плана је да трансформише ИЕН у међународно признат институт повећањем релевантности и изврности његових истраживачких и иновативних активности које доводе до високог друштвено-економског утицаја. Имплементацијом Плана, ИЕН ће (1) усвојити најбоље праксе истраживања и управљања иновацијама у својој области, (2) развити различите и висококвалитетне изворе финансирања истраживања и иновација и (3) идентификовати и инвестирати у развој стратешких циљева истраживања и иновација високе вредности и сродних иницијатива које, између осталих резултата, стварају значајне економске и друштвене резултате.

Имплементација Плана пружа могућност ИЕН да развије снажан и динамичан организациони оквир и културу, ефикасну стратегију, механизме и алате, ресурсно ефикасне пословне процесе и добро успостављена партнерства са заинтересованим странама у локалним и националним иновационим екосистемима, као и у оквиру Европског истраживачког простора.

За помоћ у имплементацији плана трансформације ИЕН-а, именовани су Међународни институционални консултант (МИК) и Национални институционални консултант (НИК). Додељивање МИК-а и НИК-а је вођено потребама ИЕН-а и специфичним способностима и искуствима консултаната. Консултанти доносе вишегодишње међународно и домаће искуство у управљању истраживањем и развојем и фокусирају се на пружање стратешких смерница ИЕН у процесу трансформације. ИЕН формира Међународни саветодавни одбор (МСО) да подржи процес трансформације. Улога чланова МСО-а је да саветује ИЕН о томе како да постигне већи краткорочни и дугорочни успех на релевантним домаћим, европским и међународним тржиштима. Унутар ИЕН процес трансформације се спроводи уз подршку Тима за трансформацију (ТТ). Тим за трансформацију активно пружа подршку имплементацији ИЕН Плана за трансформацију кроз припрему потребних информација и материјала и комуникацију са запосленима. Руководилац ИЕН Тима за трансформацију је др Соња Ђуричин.

4.3. ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА

Организациона структура ИЕН је флексибилна, динамична и усклађена је са потребама и активностима њених запослених. ИЕН је у периоду 2016–2022. године био уређен у мрежну организациону структуру са 4-5 оперативних центара (Центар за основна истраживања, Центар за међународну сарадњу, Центар за стратешку сарадњу, Центар за сарадњу са привредом и Центар за дигиталне ресурсе) и 5-6 истраживачких департмана. На тај начин је обезбеђен баланс између функционалне и пројектне структуре. У том периоду је дошло до повећања искоришћености свих ресурса ИЕН, пре свега истраживача. У складу са Стратегијом'25 од почетка 2023. године завршава се реорганизација рада ИЕН, на такав начин да се пет оперативних центара трансформисало у два сектора, и то за основна и за примењена истраживања, уз истовремено јачање улоге истраживачких департмана.

Органи ИЕН-а су Управни одбор и директор док је научни орган ИЕН-а Научно веће.

Управни одбор има седам чланова које именује Влада Републике Србије, од којих председника и три члана одређује Влада, као своје представнике, а три члана предлаже Научно веће ИЕН-а из реда истраживача у научним или наставним звањима запослених у ИЕН.

Директор се именује на основу јавног конкурса и мора бити компетентан за област науке за коју је Институт акредитован. За директора може бити именовано лице у научном или наставном звању.

Научно веће ИЕН-а има 15 чланова у научном звању од чега најмање седам чланова у научном звању научни саветник. Када Институт нема најмање седам истраживача у звању научни саветник, том броју се додају и виши научни сарадници.

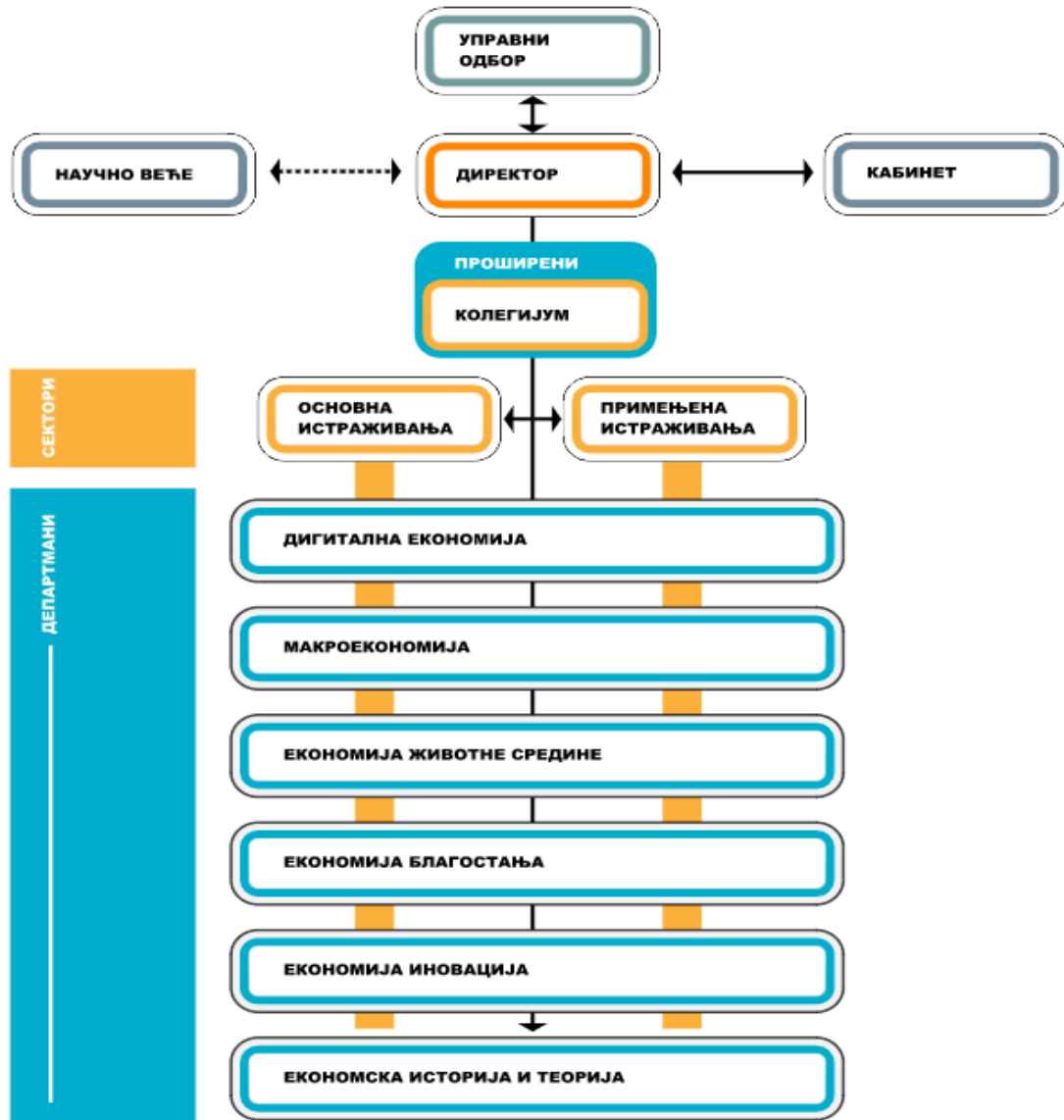
Саветодавна тела ИЕН чине Колегијум, Проширени колегијум и Међународни саветодавни одбор.

Колегијум ИЕН-а је главни саветодавни орган Института. Колегијум чине Директор, помоћник(ци) директора и руководиоци сектора.

У проширени колегијум су укључени руководиоци тима за трансформацију и руководиоци истраживачких департмана. Састанци колегијума се одржавају једном недељно, по правилу понедељком ујутро, док се састанци проширеног колегијума одржавају једном месечно, а по потреби и чешће, у складу са одлуком колегијума.

Међународни саветодавни одбор (МСО) се формирао средином 2023. године. Њега чини до пет реномираних представника научне или стручне заједнице из иностранства. Улога МСО је да унапреди међународну сарадњу ИЕН и да обезбеди да се најбоље праксе у управљању научно-истраживачким институцијама пренесу на ИЕН. Састанци МСО се одржавају уживо и електронским путем, најмање 2 пута годишње, од чега најмање једном уживо у просторијама ИЕН.

Кабинет директора, са административно-техничком службом, чине помоћник Директора за финансије, као и 7 запослених особа у ИЕН, као и ангажована лица на основу обављања повремених послова, односно уговора о делу. Службу чине секретаријат, рачуноводство, портирница, инфо и интернет центар и библиотека. Поред наведеног, на Институту је у допунском раду са 30% ангажован и Интерни ревизор.

Организациона структура ИЕН-а

Управни одбор

- проф. др Благоје Пауновић, Економски факултет, Универзитет у Београду, председник
- др Соња Ђуричин, виши научни сарадник у Институту економских наука, Београд, заменик председника
- проф. др Ивана Радовановић, Криминалистичко-полицијски универзитет, Београд, члан
- др Марко Јелочник, виши научни сарадник, Институт за економику пољопривреде, члан
- др Наташа Станојевић, научни сарадник, Институт за међународну политику и привреду, Београд, члан
- др Ивана Домазет, научни саветник у Институту економских наука, Београд, члан
- др Александар Здравковић, научни сарадник у Институту економских наука, Београд, члан

Директор

- Др Јован Зубовић, научни саветник

Помоћник директора

- Др Славица Стевановић, виши научни сарадник

Научно веће (НВ)

- др Александра Брадић-Мартинковић, виши научни сарадник, председник НВ
- др Петар Митић, научни сарадник, заменик председника НВ
- др Аида Ханић, научни сарадник, секретар НВ
- др Јован Зубовић, научни саветник, члан
- др Ивана Домазет, научни саветник, члан
- др Исидора Љумовић, научни саветник, члан
- др Јелена Миновић, научни саветник, члан
- др Исидора Бераха, виши научни сарадник, члан
- др Соња Ђуричин, виши научни сарадник, члан

- др Дарко Марјановић, виши научни сарадник, члан
- др Владимир Симовић, виши научни сарадник, члан
- др Славица Стевановић, виши научни сарадник, члан
- др Александар Здравковић, научни сарадник, члан
- др Милена Којић, научни сарадник, члан
- др Косовка Огњеновић, научни сарадник, члан

Колегијум

- др Јован Зубовић, научни саветник
- др Исидора Бераха, виши научни сарадник
- др Славица Стевановић, виши научни сарадник
- др Исидора Љумовић, научни саветник

Проширени колегијум

- Чине руководиоца тима за трансформацију и руководиоци истраживачких департмана

Међународни саветодавни одбор (МСО)

- Чини три до пет реномираних представника научне или стручне заједнице из иностранства. Улога МСО је да унапреди међународну сарадњу ИЕН и да обезбеди да се најбоље праксе у управљању научноистраживачким институцијама пренесу на ИЕН.

Сектор за основна истраживања (СОИ)

- У складу са стратешким циљевима у оквиру Стратегије'25 и циљевима трансформације ИЕН у оквиру SAIGE пројекта, основни циљ СОИ је унапређење квалитета научноистраживачког рада кроз повећање броја радова у референтним часописима, повећање цитираности у кључним индексним базама, унапређење капацитета за реализацију пројеката и дисеминацију резултата научноистраживачког рада. Руководилац СОИ је др Исидора Бераха.

Сектор за примењена истраживања (СПИ)

- У складу са стратешким циљевима ИЕН-а, основни циљ СПИ је унапређење капацитета за реализацију примењених истраживања и преноса знања, препознавање тржишних прилика, као и повећање ангажовања истраживачких капацитета ИЕН-а за сарадњу са међународним организацијама, приватним сектором и државним органима и институцијама (пре свега кроз процесе креирања јавних политика). Руководилац СПИ је др Исидора Љумовић.

Истраживачки департмани

Департман за макроекономију
др Александар Здравковић, руководилац

Департман за економију благостања
др Косовка Огњеновић, руководилац

Департман за економију животне средине
др Петар Митић, руководилац

Департман за дигиталну економију
др Владимир Симовић, руководилац

Департман за економску историју и теорију
др Марко Миљковић, руководилац

Департман за економију иновација
др Михаило Пауновић, руководилац

4.4. ИСТРАЖИВАЧИ ЗАПОСЛЕНИ НА ИНСТИТУТУ ЕКОНОМСКИХ НАУКА

Др Исидора Љумовић, научни саветник

Област научноистраживачког рада:

1. Финансирање предузетништва
2. Иновативни извори финансирања
3. Банкарски системи

Образовање: Доктор економских наука, 2011/ Економски факултет, Универзитет у Нишу

Почетак рада у ИЕН: 2017. године

Др Ивана Домазет, научни саветник

Област научноистраживачког рада:

1. Дигитализација пословања
2. Иновације у образовању
3. Дигиталне компетенције
4. Конкурентност привреде

Образовање: Доктор економских наука, 2010/ Београдска банкарска академија, Универзитет Унион

Почетак рада у ИЕН: 2003. године

Др Јован Зубовић, научни саветник

Област научноистраживачког рада:

1. Економика дувана
2. Економика пољопривреде
3. Економија рада

Образовање: Доктор економских наука, 2009/ Београдска банкарска академија, Универзитет Унион

Почетак рада у ИЕН: 2003. године

Др Јелена Миновић, научни саветник

Област научноистраживачког рада:

1. Квантитативни методи и модели у економији и финансијама
2. Финансијска тржишта
3. Економетрија
4. Економија животне средине

Образовање: Доктор економских наука, 2012/ Економски факултет, Универзитет у Београду

Почетак рада у ИЕН: 2011. године

Др Александра Брадић - Мартиновић, виши научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Дигиталне вештине у економији иновација
2. Менаџмент у туризму
3. Дигитална архивистика

Образовање: Доктор економских наука, 2011/ Београдска банкарска академија, Универзитет Унион

Почетак рада у ИЕН: 2007. године

Др Дарко Марјановић, виши научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Јавне финансије
2. Стране директне инвестиције
3. Конкурентност

Образовање: Доктор економских наука, 2015/ Економски факултет у Суботици, Универзитет у Новом Саду

Почетак рада у ИЕН: 2018. године

Др Исидора Бераха, виши научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економика иновација
2. Мала и средња предузећа и предузетништво
3. Локални економски развој

Образовање: Доктор економских наука, 2016/ Факултет за предузетнички бизнис, Универзитет Унион-Никола Тесла, Београд

Почетак рада у ИЕН: 2006. године

Др Славица Стевановић, виши научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економија животне средине
2. Корпоративно управљање
3. Корпоративно извештавање
4. Анализа новчаних токова

Образовање: Доктор економских наука, 2015/ Београдска банкарска академија, Универзитет Унион

Почетак рада у ИЕН: 2002. године

Др Соња Ђуричин, виши научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економика иновација и иновационе политике
2. Мала и средња предузећа и предузетништво
3. Локални економски развој

Образовање: Доктор економских наука, 2014/ Београдска банкарска академија, Универзитет Унион

Почетак рада у ИЕН: 2010. године

Др Владимир Симиовић, виши научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Дигиталне предузетничке компетенције
2. Удаљени рад и особе са инвалидитетом
3. FinTech
4. Дигитални маркетинг

Образовање: Доктор организационих наука, 2012/ Факултет организационих наука, Универзитет у Београду

Почетак рада у ИЕН: 2012. године

Др Аида Хаић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економија заштите животне средине
2. Исламско банкарство и финансије
3. Корпоративна друштвена одговорност

Образовање: Доктор економских наука, 2021/ Економски факултет у Сарајеву, Универзитет у Сарајеву, Босна и Херцеговина

Почетак рада у ИЕН: 2012. године

Др Александар Матковић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Еколошки империјализам
2. Кинеске инвестиције
3. Радничко образовање и марксизам у Југославији

Образовање: Доктор филозофских наука, 2020/ Филозофски модул, Словенска Академија наука и уметности, Љубљана

Почетак рада у ИЕН: 2020. године

Др Александар Здравковић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Јавне финансије
2. Макроекономија
3. Економске анализе и политике
4. Анализа панел података

Образовање: Доктор економских наука, 2019/ Београдска банкарска академија, Универзитет Унион

Почетак рада у ИЕН: 2007. године

Др Данијела Стојановић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Е-образовање и е-пословање
2. Интернет интелегентних уређаја (ИоТ) и паметна окружења
3. Дигитални маркетинг и друштвени медији
4. Финансијска тржишта

Образовање: Доктор организационих наука, 2020/ Факултет организационих наука, Универзитет у Београду

Почетак рада у ИЕН: 2018. године

Др Дејана Павловић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економија рада
2. Тржиште рада младих
3. Сиромаштво
4. Родна неједнакост

Образовање: Доктор организационих наука, 2020/ Факултет организационих наука, Универзитет у Београду

Почетак рада у ИЕН: 2015. године

Др Дијана Штрбац, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економика иновација
2. Научно-технолошка и индустријска политика
3. Привредни раст и развој

Образовање: Доктор економских наука, 2019/ Економски факултет, Универзитет у Крагујевцу

Почетак рада у ИЕН: 2023. године

Др Душко Бодрожа, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Међународне финансије
2. Финансијска тржишта
3. Стране директне инвестиције
4. Економија благостања
5. Пословне финансије

Образовање: Доктор економских наука, 2016/ Економски факултет, Технички универзитет Кошице, Република Словачка

Почетак рада у ИЕН: 2010. године

Др Елена Јовичић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Међународни економски односи и међународна трговина
2. Конкурентност привреде
3. Економски односи НР Кине и земаља Централне и Источне Европе
4. Туризам

Образовање: Доктор економских наука, 2017/ Економски универзитет у Прагу, Факултет међународних односа, Република Чешка

Почетак рада у ИЕН: 2009. године

Др Косовка Огњеновић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економија рада
2. Примењена економетријска анализа
3. Самозапосленост и радно сиромаштво

Образовање: Доктор економских наука, 2018/ Економски факултет, Универзитет у Београду

Почетак рада у ИЕН: 2010. године

Др Лазар Живковић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Управљање иновацијама
2. Истраживачка и иновациона политика
3. Национални иновациони систем
4. Библиометрија

Образовање: Доктор природних наука и технологије, 2022/ Универзитет у Београду, студије при Универзитету

Почетак рада у ИЕН: 2023. године

Др Марија Лазаревић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економика иновација
2. Мала и средња предузећа и предузетништво
3. Стратегијски менаџмент

Образовање: Доктор економских наука, 2013/ Београдска банкарска академија, Универзитет Унион

Почетак рада у ИЕН: 2004. године

Др Марија Мосуровић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економика иновација
2. Стратешки менаџмент
3. Пројектни менаџмент
4. Мала и средња предузећа и предузетништво

Образовање: Доктор економских наука, 2015/ Универзитет Метрополитан, Факултет за менаџмент и доктор организационих наука, 2018/ Факултет организационих наука, Универзитет у Београду

Почетак рада у ИЕН: 2023. године

Др Марко Миљковић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економска историја Србије и Југославије у 20. веку
2. Нуклеарна историја и историја енергије у 20. веку
3. Историја науке и технологије
4. Историја аутомобилизма

Образовање: Доктор историјских наука, 2021/ Central European University, Department of History (Будимпешта, Беч) - summa cum laude

Почетак рада у ИЕН: 2019. године

Др Марко Владисављевић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Неједнакост дохотка и зарада
2. Опорезивање и социјални трансфери
3. Тржиште рада и примењена микроекономија
4. Економија дувана

Образовање: Доктор економских наука, 2019/ Економски факултет, Универзитет у Београду

Почетак рада у ИЕН: 2016. године

Др Михаило Пауновић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економика иновација
2. Интелектуални капитал
3. Предузетништво и мала и средња предузећа
4. Мерење перформанси

Образовање: Доктор економских наука, 2021/ Економски факултет, Универзитет у Београду

Почетак рада у ИЕН: 2021. године

Др Михајло Ђукић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економија благостања
2. Економски развој и локални економски развој
3. Анализа јавних политика
4. Економија здравља

Образовање: Доктор економских наука, 2016/ Економски факултет, Технички универзитет Кошице, Република Словачка

Почетак рада у ИЕН: 2010. године

Др Милена Којић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економетрија животне средине
2. Анализа временских серија
3. Статистичко моделирање

Образовање: Доктор математичких наука, 2017/ Природно-математички факултет, Универзитет у Новом Саду

Почетак рада у ИЕН: 2018. године

Др Милена Лазић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Макроекономија
2. Дигитална економија и дигитална писменост
3. Туризам и примена ИКТ у туризму
4. Маркетинг менаџмент

Образовање: Доктор економских наука, 2021/ Економски факултет, Универзитет у Београду

Почетак рада у ИЕН: 2020. године

Др Милица Кочовић де Санто, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економска теорија
2. Студије културе, Културна политика и Менаџмент у култури
3. Одраст (Degrowth) (еколошка економија, социјална и солидарна економија, деколонијалне студије)

Образовање: Доктор наука у области културе, уметности и медија, 2017/ Факултет драмских уметности, Универзитет Уметности у Београду

Почетак рада у ИЕН: 2012. године

Др Оливера Јовановић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економија здравља
2. Аграрна економија
3. Предузетништво и мала и средња предузећа

Образовање: Доктор економских наука, 2021/ Економски факултет, Универзитет у Београду

Почетак рада у ИЕН: 2013. године

Др Петар Митић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економија животне средине
2. Економика енергетике
3. Одрживи развој
4. Економски раст и развој
5. Економетрија

Образовање: Доктор економских наука, 2020/ Економски факултет, Универзитет у Нишу

Почетак рада у ИЕН: 2016. године

Др Валентина Вукмировић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Платформски рад
2. Интелектуални капитал
3. Инвестиције и економски раст
4. Дигитална маркетиншка комуникација

Образовање: Доктор организационих наука, 2021/ Факултет организационих наука, Универзитет у Београду

Почетак рада у ИЕН: 2019. године

Др Владимир Андрић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Макроекономија
2. Економика енергетике
3. Примењена економетрија временских серија

Образовање: Доктор економских наука, 2019/ Економски факултет, Универзитет у Београду

Почетак рада у ИЕН: 2016. године

МА Бобан Недељковић, истраживач сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економика дувана
2. Адиктивно понашање
3. Ментално здравље
4. Јавне политике

Образовање: Мастер психолог, 2017/ Филозофски факултет Универзитета у Београду, Одељење за психологију

Почетак рада у ИЕН: 2021. године

Ма Ђина Ивановић, истраживач сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Дигиталне (предузетничке) компетенције
2. FinTech
3. Дигитална економија

Образовање: Мастер економиста, 2018/ Београдска банкарска академија, Универзитет Унион

Почетак рада у ИЕН: 2018. године

Ма Емилија Цветковић, истраживач сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економска историја Југославије након 1945.
2. Југословенско-амерички односи
3. Пословна историја
4. Трансфер технологија

Образовање: Мастер историчар, 2019/ Филозофски факултет Универзитета у Београду, Одељење за историју

Почетак рада у ИЕН: 2020. године

Ма Јелена Бановић, истраживач сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Дигитална архивистика
2. Дигитална писменост
3. Информациона и комуникациона писменост

Образовање: Мастер филологије, 2015/ Филолошки факултет, Универзитет у Београду

Почетак рада у ИЕН: 2016. године

Ма Марија Антонијевић, истраживач сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Банкарство
2. FinTech
3. Дигиталне компетенције

Образовање: Мастер економиста, 2018/ Економски факултет, Универзитет у Београду

Почетак рада у ИЕН: 2019. године

Ма Невена Јоловић, истраживач сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Макроекономија
2. Финансијска тржишта, институције и инструменти
3. Јавне и монетарне финансије
4. Зелене финансије
5. Банкарство

Образовање: Мастер економиста, 2018/ Економски факултет, Државни универзитет у Новом Пазару

Почетак рада у ИЕН: 2019. године

Ма Никола Василић, истраживач сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Макроекономија
2. Финансијска тржишта, институције и инструменти
3. Јавне и монетарне финансије
4. Зелене финансије
5. Банкарство

Образовање: Мастер економиста, 2016/ Економски факултет, Универзитет у Крагујевцу

Почетак рада у ИЕН: 2022. године

Сарадници ИЕН-а, 2022/2023. године

4.5. ЧЛАНОВИ КАБИНЕТА ДИРЕКТОРА НА ИНСТИТУТУ ЕКОНОМСКИХ НАУКА

Весна Пејовић
пословни секретар

Почетак рада у ИЕН: 1992. године

Гордана Вујовић
секретар

Почетак рада у ИЕН: 2000. године

Јасна Костић
финансије и рачуноводство

Почетак рада у ИЕН: 2005. године

Зорица Божић
интернет оператер

Почетак рада у ИЕН: 1990. године

Снежана Вешковац
стручни сарадник документационог центра

Почетак рада у ИЕН 2021. године

Јелена Дурлевић
библиотека

Почетак рада у ИЕН: 2013. године

Катарина Јовановић
сарадник за управљање пројектима

Почетак рада у ИЕН: 2023. године

Састанак чланова администрације

4.6. ФОКУС НА МЛАДИМА

Развој научноистраживачког подмлатка је један од стратешких и специфичних циљева Института економских наука. Изазови са којима се ИЕН свакодневно суочава, усмеравају истраживаче да се усавршавају на пољима теоријских и практичних знања. Како би били у кораку са потребама тржишта, поред искусних кадрова, потребни су млади људи, спремни да своју енергију и идеје примене у научноистраживачке сврхе. Укупан број запослених истраживача у 2023. години на ИЕН је 40. Просечна старост свих истраживача у фебруару 2023. године износи 39 година, што представља изразито млад колектив. Како би се одржала повољна старосна структура као и задржавање младих истраживача, ИЕН има усвојен и развијен програм развоја научноистраживачког подмлатка за период од 2019. до 2023. године. Програм развоја научноистраживачког подмлатка ИЕН предвиђа активности подршке (активности оријентације, менторства у кући, интерна и екстерна усавршавања, практични рад и усмено представљање резултата научноистраживачког рада) младим истраживачима током укључивања у научноистраживачки рад, као и активности унапређења квалитета истраживачког рада младих истраживача. Реализацијом програмских активности, кроз подстицање научноистраживачког, индивидуалног и тимског рада, као и укључивањем у активности које су од општег интереса за развој Института, младим истраживачима се даје прилика да се интегришу у све активности ИЕН-а, као научноистраживачке институције.

Развој научноистраживачког подмлатка је оцењен као стратешки циљ ИЕН-а, с обзиром на чињеницу да млади истраживачи представљају вредан интелектуални ресурс, који има потенцијал да допринесе надградњи постојеће истраживачке базе. У том домену, ИЕН је организовао радионице и обуке интерног карактера (коришћење статистичких софтвера R и STATA) како би се унапредиле вештине истраживача кроз међусобну кохезију и сарадњу. Исто тако, важно је напоменути да је од 2021. године концепт интерних пројеката фокусиран управо на финансирање пројеката младих истраживача, са циљем побољшања компетенција истраживачког подмлатка за писање пројеката. Овакав вид конкурса се показао као веома значајан и мотивишући, с обзиром да је више младих истраживача пријавило своје пројектне идеје у односу на раније године.

Поред интерних обука, екстерно усавршавање се одвијало кроз сарадњу са различитим институцијама, попут Центра за едукацију и управљање пројектима (ЦЕУП), где су неки истраживачи имали прилику да заврше обуку писања пројеката за донаторе јавног сектора, школу енглеског језика у организацији Euroschool, као и презентовање научних резултата младих истраживача

на међународним скуповима и конференцијама. Као посебно изражен вид усавршавања, истраживачи су имали прилику да буду и део студијских посета, посебно током 2022. године, када су презентovali теме својих докторских дисертација и резултате научних истраживања. Прву посету су провели на Економском институту Скопје, Северна Македонија, а другу на Факултету за економију и пословну администрацију у Темишвару, Румунија (Faculty of Economics and Business Administration - FEBA, West University of Timisoara), где су успоставили комуникацију и сарадњу са колегама, у циљу заједничког писања пројеката и научних радова.

Континуитет рада и задржавање повољне старосне структуре ће и даље бити један од фокуса ИЕН-а у наредном периоду, са тежњом већег ангажовања младих истраживача.

Млади истраживачи у студијској посети Економском институту Скопје, Северна Македонија и Факултету за економију и пословну администрацију у Темишвару, Румунија, 2022. година

5.

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

5.1. МОНОГРАФСКА ИЗДАЊА

Од оснивања Института економских наука, велика пажња се посвећује издавачкој делатности. На годишњем нивоу се издаје све више монографија и тематских зборника из актуелних области, као и зборника радова и књига апстраката са одржаних конференција. Реч је о публикацијама домаћег и међународног карактера које издајемо самостално и у сарадњи са другим институцијама. Пратећи модерне технологије и актуелне начине приступа преузимања ове врсте научних публикација, Институт је фокус ставио на електронска издања која су доступна свим заинтересованим корисницима путем веб сајта. У наставку следи кратак опис 15 одабраних монографија које су објављене у ових 65 година.

1. ПРИВРЕДНИ ЦИКЛУСИ У ЈУГОСЛАВИЈИ (1968, 1972) Б. Хорват

Показано је да у Југославији постоје привредни циклуси, и да је услед непознавања њиховог деловања југословенска економија претрпела огромне штете. Књига представља ригорозну математичко-статистичку и теоријску анализу привредних циклуса у Југославији у двадесетогодишњем раздобљу 1947-1967. година. Циклуси просечно трају око 4 године, с тенденцијом продужавања и продубљивања у последњим годинама. Механизам југословенских циклуса значајно се разликује од механизма циклуса других тржишних и нетржишних привреда, што се, с обзиром на специфичност привредног система, може очекивати. Компаративна анализа показује да је привредна нестабилност у Југославији већа него у десет других анализираних привреда. Енглеско издање књиге објавио је International Arts and Sciences Press, Inc., 1972. године у Њујорку под насловом “Business Cycles in Yugoslavia”.

2. ПРИВРЕДНИ РАЗВОЈ ЈУГОСЛАВИЈЕ ДО 2000. (1983) О. Ковач, Љ. Маџар, 3. Попов, Д. Станишић

Циљ овог рада је да испита могућности, и утврди алтернативне правце привредног развоја Југославије у периоду до 2000. године. Истраживачки подухват се заснива на моделској пројекцији развоја југословенске привреде, узимајући у обзир и бројне привредне невоље земље које су постале изразите после 1979. године. Постављени математичко-економетријски модел се састоји из 3 блока: 1) спољноекономски комплекс, 2) сегмент запошљавања и 3) секторски део модела. Резултати показују да је платнобилансна баријера представљала најважније ограничење југословенског привредног развоја. Велики дефицит платног биланса, у комбинацији са обилним приливом факторских доходака, омогућио је југословенској привреди да се прилагоди

на обилне ињекције допунских ресурса из иностранства, и да се развије у правцима који је чине исувише зависном од тог прилива, што имплицира и претерану осетљивост на шокове који долазе из иностранства.

3. СУТОН СОЦИЈАЛИСТИЧКИХ ПРИВРЕДА (1990) Љ. Маџар

Књига испитује институционалне и привредне узроке слома социјалистичких система почетком деведесетих година прошлог века. У књизи се образлажу и разјашњавају околности које су довеле до тога да постоје огромне разлике између регистрованих и званично приказаних перформанси социјалистичких привреда. У тексту се, уз употребу одговарајућих математичких модела, анализирају својства екстензивног привредног раста, својственог социјалистичким економијама, и показује се да је довољно успоравање раста макар и једног фактора производње да би дошло до општег успоравања раста друштвеног производа.

4. РАЗВОЈ ПРИВРЕДЕ ЗАСНОВАН НА УЛАГАЊИМА У ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ И СТРАНИМ ИНВЕСТИЦИЈАМА (2010) Ј. Зубовић

У међународним круговима, повезивање капитала преко граница држава је основна структура привредних односа једне националне привреде са међународним тржиштем, која са својим специфичностима потврђује трендове све изразитије интернационализације привредног и финансијског живота у свету. У овој онографији се анализира ниво страних улагања у Србију, са посебним приказом финансијске индустрије као најагилније привредне гране. Анализира се и повезаност нивоа страних улагања са резултатима пословања који проистичу из квалитета људских ресурса. Отуда, предмет ове монографије јесте проблематика економских и тржишних димензија спектра улагања у људске ресурсе предузећа у савременој тржишној привреди. У фокусу истраживања је валоризација и адекватно успостављање релације између улагања, људских ресурса и страног капитала.

5. ПРОБЛЕМИ ДЕИНДУСТРИЈАЛИЗАЦИЈЕ У СРБИЈИ (2014) Б. Драшковић, В. Алексић, Ј. Миновић

Књига се бави проблемом деиндустријализације у Србији. У Институту економских наука је током 2014. године организован научни скуп на којем су разматрана питања и проблеми деиндустријализације у Србији. Део истраживања аутора изложен је у овој монографији која има три дела. У првом делу обрађују се историјски аспекти развоја индустрије у Србији од краја деветнаестог века до прве половине двадесетог века. Други део анализира успон и пад индустријског сектора у Србији, а трећи део описује специфичности српског финансијског тржишта.

6. ФИНАНСИЈСКИ РИЗИК, НЕИЗВЕСНОСТ И КРИЗА (2016) И. Љумовић

Развој мисли, идеја и начина управљања ризиком може се пратити упоредо са праћењем развоја људске врсте. У прошлости, људски живот и његова имовина у многоструци су зависили од самог поимања ризика, анализе ризика, и у завршном чину од могућности контроле да се њиме управља. Да би преживели, наши преци су развијали разне материјале, оруђа и оружја, али су и сами еволуирали по грађи, стекли брзину и снагу, проналазили нове начине и нове одговоре на ризике, односно опасности, које су их вребале из животног окружења. Акцент ове монографије јесте анализа финансијског ризика са циљем његовог разумевања јер кад ризик или криза наступе, неопходно је имати механизме којима се на прави начин може одреаговати.

7. КОНТИНИУМ НЕЛИКВИДНОСТИ (2017) Ј. Миновић

Насловом монографије „Континуум неликвидности” жели се истаћи главни проблем српског тржишта капитала, од оснивања берзе па све до данас. Наиме, неликвидност је недостатак понуде и тражње на тржишту, у исто време. Ликвидна тржишта су она где постоје брзи и ревносни купци и продавци у свако време, те ликвидност представља лакоћу трговања неком хартијом од вредности. На граничним тржиштима не само да постоји ниска ликвидност хартиј од вредности, већ је ликвидност, уколико постоји, дисконтинуална. Научни допринос монографије се огледа у свеобухватном теоријском и емпиријском прилазу области неликвидности. Основни методолошки допринос монографије јесте нумеричко израчунавање мера неликвидности помоћу написаног програма. Дакле, развијено је методолошко решење за мерење неликвидности граничних и новонасталих балканских тржишта, на дневном и месечном нивоу.

8. УНАПРЕЂЕЊЕ МАКРО КОНКУРЕНТНОСТИ – ФИСКАНИ АСПЕКТИ (2018) Д. Марјановић, И. Домазет

Монографија је написана са намером да са фискалног аспекта прикаже макро конкурентност Србије, али и одабраних земаља из нашег непосредног окружења. У ери глобализације пословања, коју одликује укидање препрека ради што слободнијег протока капитала, роба и радне снаге, један од већих изазова јесте проучавање проблематике пореске конкуренције, посебно кроз анализу утицаја који она може имати на економске токове, било да су у питању недовољно развијене и/или економије у развоју. Један од главних задатака креатора фискалне политике јесте константно праћење светских трендова у овој области и усклађивање домаће регулативе са њима, а све са циљем повећања прилива страних инвестиција као основе развоја.

9. СТРАТЕГИЈСКО И ФИНАНСИЈСКО УПРАВЉАЊЕ ОРГАНИЗАЦИОНИМ ПЕРФОРМАНСАМА (2019) С. Ђурићин

Монографија има за циљ да укаже на значај иновације у евалуацији пословног успеха и промовише примену интегралних модела управљања организационим перформансама. Предмет истраживања обухвата изучавање значаја, различитих врста, карактеристика и законитости функционисања система управљања организационим перформансама. Актуелност истраживања проистиче из чињенице да потискивање индустријске информатичком ером у први план истиче нематеријалне ресурсе који постају доминантни у односу на материјална средства предузећа.

10. ЕКОНОМСКИ АСПЕКТИ КОНТРОЛЕ ДУВАНА И ЕМПИРИЈСКИ НАЛАЗИ У СРБИЈИ (2020) Ј. Зубовић, М. Ђукић, О. Јовановић

Аутори ове монографије, као део тима истраживача Института економских наука од почетка 2018. године спроводе истраживања на тему економике опорезивања дуванских производа. Досадашњи истраживачки резултати, објављени на неколико међународних конференција и публиковани у престижним часописима, уз четири припремљене студије, као и већи број сажетака јавних политика су отворили ново истраживачко поглавље у Србији. Економика дувана, као истраживачка област је била скоро потпуно неистражена у Србији. У последњих тридесет година економика дувана постаје све интересантнија истраживачка тема у многим земљама. Наш циљ је да се постави основа за даље истраживање у области економике дувана, чиме би се и Србија придружила групи земаља у којој постоји довољно знања и праксе у истраживању. У сарадњи са другим истраживачима, пре свега из области јавног здравља, тежимо ка успостављању система за креирање јавних политика контроле дувана на емпиријски заснованим резултатима.

11. SILC У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ: МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР И АНАЛИЗА ИЗАБРАНИХ ПОКАЗАТЕЉА СИРОМАШТВА И НЕЈЕДНАКОСТИ (2021) К. Огњеновић, Д. Павловић

Ова монографија је резултат холистичког приступа анализи вишегодишње примене Анкете о приходима и условима живота која се у Србији користи као основна за прикупљање података о изворима укупног дохотка домаћинстава на начин на који се користи и у европским земљама, тако да представља упоредиву основу за мерење монетарног сиромаштва и доходне неједнакости. У монографији се не посматра само изолована слика примене овог концепта у Србији, већ се она фокусира и на питања од значаја и утицаја на статистику Европске уније о

приходима и условима живота која је јединствен извор података о дохотку, сиромаштву, социјалној искључености и условима живота европских народа.

**12. НОВЧАНИ ТОКОВИ У СИСТЕМУ ФИНАНСИЈСКОГ ИЗВЕШТАВАЊА (2021)
С. Стевановић**

Аутор настоји дати допринос области корпоративног извештавања монографијом која има за циљ да на свеобухватан начин сагледа карактеристике извештавања о новчаним токовима и улогу коју новчани токови имају у систему финансијског извештавања и сету инструмената савремене финансијске анализе. Монографија у три повезана дела описује карактеристике система финансијског извештавања и улогу новчаних токова у том систему.

13. ДИГИТАЛНЕ ВЕШТИНЕ ГРАЂАНА СРБИЈЕ (2022) А. Брадић-Мартинковић

Монографија „Дигиталне вештине грађана Србије“ је доминантно настала као резултат интерног пројекта Института економских наука ДИПСИ - „Мерење нивоа дигиталне писмености контингента радне снаге у Србији и анализа импликација на тржишта рада“, који је реализован 2018. године, и додатног истраживања спроведеног након тога. Резултати истраживања, представљени у овој монографији, јасно показују да је процес унапређења дигиталних вештина присутан и у Србији. Грађани Србије значајно су напредовали у последњих петнаест година, од када је Републички завод за статистику почео да прати ову тему. Треба имати у виду да је 2007. године више од 70% грађана било без икаквих информационалних вештина, а да 2019. године готово 60% исказује напредно знање у овој области. Веома слична ситуација је и када су у питању комуникационе вештине, јер је у првој години анализе скоро 75% грађана било без вештина, а у последњој години посматрања 59% поседовало је напредне вештине. Када су у питању вештине решавања проблема и вештине потребне за манипулацију садржајем ситуација је мање повољна, јер у првом случају око 37% грађана је без вештина, као и 50% грађана у другом случају.

14. HUMAN CAPITAL AND WELFARE (2022) Л. Лебедински, Д. Павловић, С. Вујић

У овој књизи проучава се људски капитал и благостање из различитих перспектива и нуде се нови увиди у детерминанте акумулације људског капитала и важности држава благостања за економски развој. Првих шест поглавља проучава феномене људског капитала, док се последња три поглавља фокусирају на благостање. Други део књиге проучава питања социјалне заштите.

15. SOCIAL STABILITY IN SERBIA CHALLENGED? EFFECTS OF THE FIRST YEAR OF COVID-19 PANDEMIC ON THE LABOUR MARKET AND THE POSITION OF VULNERABLE GROUPS IN SERBIA (2023) М.Владисављевић, Л. Лебедински

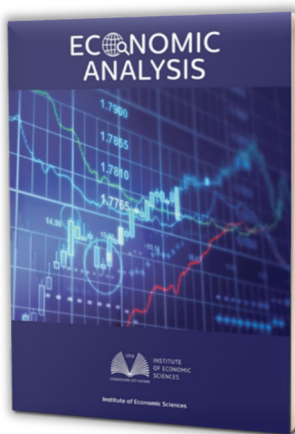
Ова књига представља резултат рада на пројекту “Social Stability in Serbia Challenged? Pandemics, Economic Losses, Inequality and Policy Responses - INEQ RS COVID-19”, бр. 7552225, финансиран од стране Фонда за науку Републике Србије, а у оквиру Специјалног програма истраживања COVID-19. Књига анализира ефекте пандемије COVID-19 на тржиште рада и финансијску ситуацију домаћинстава у Србији и идентификује групе које су биле највише погођене током кризе.

Нека од монографских издања ИЕН-а

5.2. НАУЧНИ ЧАСОПИСИ

5.2.1. Economic Analysis (EA)

"Economic Analysis" (ISSN 2560-3949 (online)) је научни часопис, чији је први број издат 1967. године. Основао га је први директор Института економских наука, професор др Бранко Хорват.

У периоду од 1967-1992. године, часопис је објављиван на енглеском и српском језику, четири пута годишње. Након паузе, почетком 2007. године, ИЕН је поново покренуо издавање часописа, који од тада излази два пута годишње (у јуну и децембру), само на енглеском језику. У раздобљу од 2007. до 2021. године часопис је излазио у штампаној и електронској форми, а од децембра 2021. године само у електронској форми. Мисија часописа "Economic Analysis" је упознавање научне и стручне јавности са резултатима оригиналних истраживања у области економских наука, као и са предлозима јавних политика усмерених ка

превазилажењу идентификованих изазова. Основне тематске области које су у фокусу часописа "Economic Analysis" су: пословна економија, макроекономија, одрживи економски развој и резилентност.

Часопис "Economic Analysis" објављује научне радове који на оригиналан начин обрађују следеће истраживачке теме: предузетништво, корпоративне финансије и менаџмент; моделирање макро варијабли и међународна економија, економски развој, иновације, технолошке промене и раст. Сходно Одлуци Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, часопис "Economic Analysis" од 2018. године сврстан је у категорију водећих националних часописа (M51) у области економије и организационих наука. Радови из часописа "Economic Analysis" су индексирани у следећим базама података: ERIH PLUS, EBSCO, REPEC, DOAJ, CEEOL.

5.2.2. Journal of Women's Entrepreneurship and Education (JWEE)

Научни часопис *Женско предузетништво и образовање (Journal of Women's Entrepreneurship and Education - JWEE)* Института економских наука (ИЕН) је основан 2009. године са циљем да постане инкубатор нових идеја и база за научна истраживања у домену женског предузетништва и образовања. Намењен је креаторима политике предузетништва и образовања, истражива-

чима, студентима и професорима, као и свим осталим стручњацима у поменутој области. Часопис *Женско предузетништво и образовање*, између осталог, своје постојање базира на значају који жене предузетнице и њихови бизниси имају у многим земљама широм света, како у економском тако и у научном аспекту.

Захваљујући посвећености и напорима редакције и колектива ИЕН, овај часопис, јединствен по својој тематици, постао је глобално препознат у академским круговима за допринос женском предузетништву и образовању. Часопис је добио признање и на међународном нивоу 2021. године, када је индексан у цитатној бази Scopus издавача Elsevier. У мају 2022. године часопис је добио још једно признање за допринос науци када је категорисан у референтној Scopus бази за две области: 1. Бизнис, менаџмент и рачуноводство (разно) и 2. Родне студије. Сходно томе, према Правилнику о категоризацији и рангирању научних часописа Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије добио је категорију М24. Према

последњој ажурираној евалуацији Scopus-а, цитатни индекс часописа је дуплиран у односу на претходну годину, што имплицира изузетну могућност даљег напретка и додатног повећања квалитета објављених радова у наредном периоду. Осим у референтној бази Scopus, часопис је реферисан и у следећим међународним базама: EconLit-American Economic Association, RePEc, ECONBIZ, ERIH PLUS, DOAJ, PECOB и ROAD.

Часопис излази два пута годишње у електронском формату (у штампаној верзији је публикован до 2021. године) на енглеском језику. Од 2018. године пријаве радова се врше преко онлајн платформе за уређивање часописа – *Open Journal System (OJS)*. Атрактивност часописа, као једног од најреферентнијих у области женског предузетништва и образовања, огледа се и у великом броју земаља из којих су радови аутора пристизали за објаву. Редакција часописа је састављена од страних и домаћих професора реномираних универзитета, научних института и истакнутих научних радника из области женског предузетништва и образовања. Главни и одговорни уредник и оснивач часописа је проф. др Мирјана Радовић Марковић. Из редова истраживача са Института економских наука у уредништво часописа укључене су др Ивана Домазет и др Елена Јовичић, док је Ма Марија Антонијевић секретар часописа.

5.3. ОСТАЛИ ЧАСОПИСИ

5.3.1. Национална мрежа средњих предузећа (НМСП)

Национална мрежа средњих предузећа (НМСП) представља публикацију која има за циљ стварање основе за континуирано праћење и извештавање о успешности пословања средњих предузећа регистрованих на територији Републике Србије. Публикација се од 2016. године објављује једном годишње. Поред основних показатеља пословања, публикација садржи препоруке намењене креаторима макроекономске политике у Републици Србији и менаџменту средњих предузећа. Публикација је настала као резултат иницијативе запослених у ИЕН да апострофирају значај и улогу средњих предузећа као знајчајних носилаца привредног раста Републике Србије.

5.3.2. SEE-6 Economic Outlook

SEE-6 Economic Outlook је полугодишња публикација на енглеском језику која доноси преглед најновијих привредних кретања, те краткорочне макроекономске пројекције за шест земаља југоисточне Европе: Босну и Херцеговину, Црну Гору, Хрватску, Северну Македонију, Словенију и Србију. Осим тога, сваки број садржи анализу у којој се наведене земље упоређују из перспективе релевантних економских тема које се могу посматрати и са марко аспекта али и у домену одређене актуелне ситуације која има велики утицај на економију анализираних земаља. Часопис је отворен за укључивање и осталих земаља југоисточне Европе.

Публикацију издају институције – чланице удружења *Southeastern European Association of Economic Institutes (SEEA)*, где поред Института економских наука учествују и Економски институт Сарајево, Универзитет Св. Кирил и Методији - Економски институт Скопље, Институт за развој и међународне односе Загреб, Универзитет Црне Горе – Економски факултет у Подгорици и Институт за економска истраживања Љувљана.

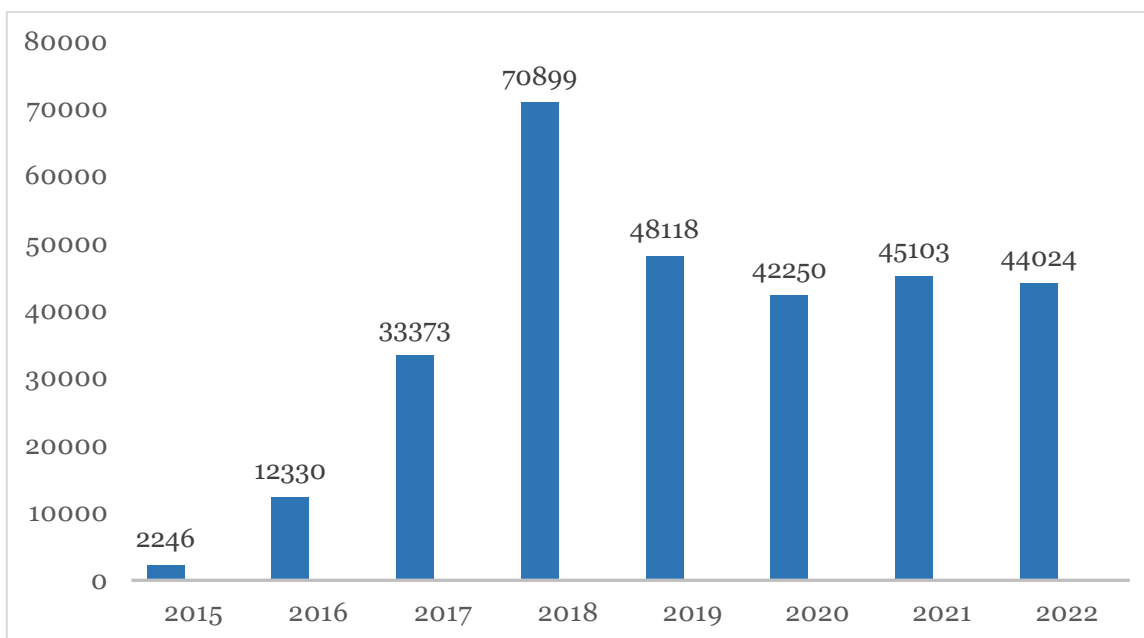
SEEA је међународно удружење економских института у југоисточној Европи чији су циљеви промовисање економских истраживања у региону, подстицање умрежавања и сарадње чланица; развијање заједничких истраживачких програма, организовање научних конференција, округлих столова и састанка.

5.4. ДИГИТАЛНИ РЕПОЗИТОРИЈУМ - ИРИЕС

Дигитално доба донело је нове технологије које знатно унапређују науку и научни рад. Једна од њих су и дигитални репозиторијуми који представљају јединствена дигитална складишта – у њима се могу похрањивати најразличитији материјали у дигиталном формату – научне публикације, монографије, докторске или магистарске тезе и сва остала грађа важна за институцију. Институт економских наука је препознао значај постојања оваквог репозиторијума, па је у јуну 2015. године исти креиран на платформи отвореног кода Eprints, под називом IRIES - www.ebooks.ien.bg.ac.rs. У првих шест месеци репозиторијум је постао члан највеће платформе дигиталних репозиторијума OpenDOAR. У првом периоду, током 2015. године, унети су радови објављени у институтским монографијама и зборницима и сви су били доступни у потпуности. Највећи унос радова извршен је током 2016. године, где су унети радови свих запослених истраживача настали у току пројектног циклуса (2011-2019) Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Од 2017. истраживачи редовно достављају своје научне публикације лицу задуженом за управљање репозиторијумом, како би били благовремено похрањени и доступни. Репозиторијум пружа могућност потпуног приступа унетим публикацијама, а одређен број публикација се налази у затвореном приступу, односно, видљиви су само метаподаци о унетој публикацији како би се избегло нарушавање ауторских права издавача.

Покретањем IRIES-а, видљивост читаве институције је значајно порасла, као и видљивост сваког истраживача појединачно. У репозиторијуму се тренутно налази више од 1500 радова истраживача Института, и то: више од 800 радова који су објављени у часописима (61,6%), преко 700 радова који су објављени у научним монографијама и зборницима радова (44,6%), као и више од 40 целих монографија. У репозиторијуму се, поред наведеног, налази и одређен број докторских дисертација запослених као и различити пројектни извештаји, стратегије, предлози јавних политика и анализе јавних политика. Значај репозиторијума се најбоље може установити према броју преузимања јединица које се у њему налазе – од његовог оснивања па до марта 2023, материјали из репозиторијума су преузети преко 300.000 пута.

Графикон 1. Приказ укупног броја преузимања научних публикација из репозиторијума у периоду 2015 - 2022

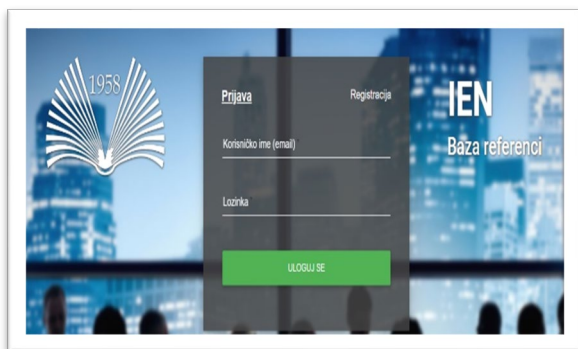

Репозиторијум је кроз године употребе унапређиван и прилагођаван у складу са потребама Института, па су тако данас на располагању бројне функције које олакшавају претрагу или једноставнију систематизацију унетих научних резултата. Једна од таквих опција је и могућност претраге унетих публикација према департману из ког долази њен аутор. Вишегодишња употреба дигиталног репозиторијума учинила је да Институт буде припремљен на различите промене, услед рапидног укључивања дигиталних технологија у науку, али и захтеве који су кроз године долазили од ресорног Министарства, финансијера пројеката, или међународних партнера.

Због вишегодишњег искуства у употреби и одржавању дигиталног репозиторијума, ИЕН данас нуди могућност израде дигиталног репозиторијума за друге заинтересоване институције. У овом тренутку, ИЕН је помогао израду осам репозиторијума других институција, а овај број се континуирано повећава.

5.4.1 База референци

Ради олакшавања праћења истраживачке текуће продукције запослених на ИЕН-у, поред дигиталног репозиторијума, запосленима је на располагању База референци. Активна од 2017. године, омогућава унос метаподатака о објављеној научној публикацији. База је допринела једноставнијој изради неопходних извештаја који су део годишњих захтева Министарства науке, технолошког развоја и иновација.

5.4.2. Антиплагијат софтвер – Ithenticate

У циљу обезбеђивања свих неопходних ресурса, а пре свега са етичког аспекта, ИЕН издваја одређену количину новца на годишњем нивоу за коришћење софтвера за проверу плагијата Ithenticate. Сви запослени су у могућности да поменути софтвер користе за проверу својих текстова, а софтвер се користи и за проверу радова који пристижу на потенцијално објављивање за институтске часописе, као и за проверу апстраката за научне конференције.

6.

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Институт економских наука негује и унапређује сарадњу са иностраним научноистраживачким институцијама и установама из области свог деловања. Међународна сарадња је била стратешко опредељење ИЕН-а од оснивања, а нарочито је интензивирана последње деценије.

Осим већег броја пројеката, резултати сарадње се огледају у институционалном повезивању, организовању међународних скупова уз учешће научника из разних научних дисциплина, учешћу у научним догађајима и размени истраживача. Развојем постојеће и интензивирањем међународне сарадње, ИЕН значајно доприноси даљој афирмацији научноистраживачког рада истраживача. Посебан аспект међународне сарадње огледа се у публикацији *SEE-6*, коју ИЕН у сарадњи са међународним партнерима издаје два пута годишње.

У оквиру међународне сарадње, ИЕН негује нарочито блиске односе са институтима из региона. Иницијално, 2017. године је формирана квадрилатерална сарадња четири института *The Vienna Institute for International Economic Studies (wiiw)*, Беч, Аустрија; Економски институт Загреб, Хрватска; *The Institute of World Economics (IWE)*, Будимпешта, Мађарска и Институт економских наука. Имајући у виду сличност економско-историјског наслеђа и текућих проблема, идеја иза ове сарадње је била да се одржавају редовне годишње радионице на којима би се расправљало о текућим темама. Услед успешне сарадње, 2019. године су се прикључила још два института *The Institute for Structural Research (IBS)*, Варшава, Пољска и *Institute for Economic Research*, Љубљана, Словенија, те је сарадња постала хексалатерална.

Свој тренутни облик, као окталатерална сарадња има од 2023. године, придруживањем још два института *Central European Labour Studies Institute (CELSI)*, Братислава, Словачка и *The Institute for Economic Research and Policy Consulting (IER)*, Кијев, Украјна. О међународној сарадњи ИЕН-а сведоче закључени споразуми са већим бројем институција од значаја за развој економије региона и земаља Европске уније.

Током дуге историје, ИЕН је реализовао значајан број пројеката међународног значаја. У наставку је дат преглед одабраних међународних пројеката ИЕН-а од којих су неки још у току.

6.1. ACCELERATING PROGRESS ON EFFECTIVE TOBACCO TAX POLICIES IN LOW- AND MIDDLE-INCOME COUNTRIES

Институт економских наука се почетком 2018. године придружио глобалној мрежи истраживачких организација, као регионални координатор истраживања о утицају опорезивања дуванских производа у земљама Западног Балкана.

Научноистраживачки пројекат “Accelerating Progress on Effective Tobacco Tax Policies in Low-and Middle-Income Countries” („Унапређење политике опорезивања дуванских производа у земљама са ниским и средњим

дохотком“) финансира Институт за здравствена истраживања и политику Универзитета Илиноис у Чикагу (UIC) кроз *Blumberg* иницијативу за смањење употребе дувана и дуванских производа. Активности на овом пројекту су усмерене ка реализацији примењених истраживања и остваривању дијалога са креаторима јавних политика. *Партнери* на овом пројекту који чине Конзорцијум за Западни Балкан су: Институт економских наука, Београд; Универзитет Бања Лука (Центар за пројектни менаџмент и предузетништво и Центар за предузетништво и трансфер технологија); Институт за социо-економска истраживања, Подгорица; Удружење за политичка истраживања Аналитика, Скопље; Удружење за развојна истраживања, Тирана. Поред Института економских наука и чланова Конзорцијума за Западни Балкан, групу међународних партнера Универзитета Илиноис из Чикага чинили су: PRAKARSA и Порески центар Универзитета у Индонезији (Tax Centre at the University of Indonesia); Институт за јавну политику и управљање (Institute of Public Policy and Management-IPPM) при Националном економском универзитету (National Economics University) и Центар за истраживање развоја и политике у Вијетнаму (The Development and Policy Research Center) као и Јужноамеричка мрежа за примењену економију (Red Sur) која обухвата Мексико, Бразил, Аргентину, Еквадор и Перу.

Пројекат се и даље реализује, а до сада је објављено 11 сажетака за јавне политике као један од резултата пројекта.

6.2. HUMMINGBIRD – ENHANCED MIGRATION MEASURES FROM A MULTIDIMENSIONAL PERSPECTIVE

Пројекат HumMingBird финансира Европска комисија кроз Horizon 2020 програм у периоду новембар 2019 – децембар 2023. године. Овај пројекат има за циљ свеукупно побољшање квалитета података о миграцијама, као корак ка унапређењу управљања миграцијама, постизању одрживог социјалног и економског развоја, односно националних стратегија за податке о мигрантима, као основе за доношење квалитетних политика. Задатак тима истраживача је идентификовање слабости, преиспитивање и истраживање разлога због којих се предвиђања миграције можда не остварују, концептуализовање „Центара миграција“, разумевање миграната на њиховом путу (са циљем да се разумеју основни узроци миграција), коришћење биг дата као посредне мере миграција и испитивање изгледа за будуће импликације данашњих политичких одлука.

6.3. АНАЛИЗА САВРЕМЕНИХ ЕКОНОМСКИХ И ФИНАНСИЈСКИХ ТРЕНДОВА

Овај пројекат који је финансирао UNDP реализован је у 2022. години са циљем да се Министарству привреде и Министарству финансија Републике Србије пружи подршка за доношење одлука заснованих на подацима о томе како да се превазиђу негативни утицаји украјинске кризе на српску привреду и финансијско тржиште. Пројекат је имао две компоненте. Главни циљ прве компоненте је процена величине и структуре непосредног/краткорочног утицаја украјинске кризе на српске компаније, као и анализа потенцијалног средњорочног утицаја. У фокусу пројекта су биле велике компаније, као и микро, мала и средња предузећа која послују у Србији, а која су погођена кризом. Анализа је укључивала процену директних и индиректних утицаја кризе на српску привреду. Главни циљ друге компоненте је била процена промена односно поремећаја који су настали као последица украјинске кризе на глобалне инвестиционе токове и приступ финансијама у Србији. Анализа је била фокусирана на кључне глобалне трендове, односно на то како се они одражавају на економије упоредивих земаља Централне и Источне Европе.

6.4. COST АКЦИЈЕ

COST је међувладин оквир за европску сарадњу у домену науке и технологије, који финансијски подржава активности које се односе на организацију конференција, семинара, састанака радних група, састанака управних одбора појединачних пројеката овог програма, учешће у тренинзима, летњим школама, као и трошкове кратких научних посета¹⁰⁸.

Истраживачи ИЕН-а су укључени у рад бројних COST акција:

COST 21150 Parental Leave Policies and Social Sustainability (Sustainability@Leave) (септембар 2022.- септембар 2026).

Циљ ове COST акције је да унапреди истраживања и достигнућа о значају плаћеног родитељског одсуства, у контексту друштвене одрживости друштава (из нове перспективе друштвене одрживости).

COST 20112 Platform of policy evaluation community for improved EU policies and better acknowledgment (1.07.2021. - 1.07.2025).

COST акција PROFEEDBACK има за циљ да подстакне умрежавање заједнице која се бави евалуацијама политика на нивоу ЕУ, подигне свест о важности истраживања која се баве евалуацијама политика и повећа њихов утицај на креирање политика.

COST CA21118 - Platform Work Inclusion Living Lab (P-WILL) (септембар 2022. – септембар 2026).

Циљ COST акције P-WILL је изградња паневропске интердисциплинарне и трансдисциплинарне мреже мултистејхолдера, укључујући креаторе јавних политика, лидере индустрије, организације цивилног друштва, дизајнере, истраживаче и главне иницијативе које се дешавају на међународном нивоу, да подстакне пораст алтернативних сценарија у оквиру платформске економије.

COST 19129 Decolonizing development (1.09.2020. - 1.09.2024).

COST акција DecolDEV има за циљ ресетовање и диверзификацију актера, структура, институција и простора у којима се знања о развоју производе, деле, оспоравају и примењују у пракси.

COST CA19130 Fintech and Artificial Intelligence in Finance - Towards a transparent financial industry (март 2020. – септембар 2024).

COST акција CA19130 има за циљ истраживање могућности за унапређење транспарентности процеса заснованих на вештачкој интелигенцији у сфери Fintech-а, истраживање транспарентних насупрот тзв. Модела црне кутије за подршку одлучивању у финансијском сектору и транспарентност инвестиционих производа за клијенте.

COST CA18215 China In Europe Research Network (новембар 2019. – новембар 2023).

COST акција CA18215 има за циљ да се обједине тренутна и подстакну будућа истраживања продубљивања економског ангажмана Кине у Европи, уз истовремени развој интердисциплинарног, холистичког, међусекторског и паневропског разумевања разноликих утицаја и стратегија повезаних са овим ангажманом.

6.5. CESSDA ТРЕНИНЗИ РАДНИХ ГРУПА: ЗАДАТАК 1, 2 И 3. CESSDA ДОГАЂАЈИ (CESSDA TRAINING WG: TASK 1. CESSDA TRAINING EVENTS)

У току 2021. и 2022. године истраживачи Института су организовали серију онлине догађаја и тренинга ради промоције CESSDA ERIC, као и пружања помоћи при похрањивању података, односно надоградње Водича за архивирање података. Организација CESSDA ERIC је финансирала све догађаје под пројектним оквиром Агенда 2021-2022. Циљ пројекта у оквиру Задатка 1 је била организација промотивних догађаја (радионице, вебинари, округли столови) ради промоције CESSDA ERIC и њених сервиса. Циљ задатка 2 је био пружање помоћи уредништвима часописа у процесу похрањивања података који се користе у радовима објављеним у часописима. Задатак 3 је имао за циљ надоградњу Водича за архивирање података и Експертског водича за управљање подацима.

6.6. ИНКЛУЗИЈА РОМА И ДРУГИХ МАРГИНАЛИЗОВАНИХ ГРУПА У СРБИЈИ

Пројект Инклузија Рома и других маргинализованих група у Србији који је реализован у периоду фебруар 2022. - фебруар 2023., финансирао је Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. Циљ ове студије је био да се на основу анкете измери утицај про-

грама „Инклузија Рома и других маргинализованих група у Србији“ на његове учеснике, као и да оцени у којој мери се побољшао њихов социо-економски статус захваљујући програму.

6.7. СТУДИЈА ИЗВОДЉИВОСТИ ЈАВНО-ПРИВАТНОГ ПАРТНЕРСТВА У ПРЕДШКОЛСКОМ ОБРАЗОВАЊУ

Пројекат је реализован у току 2019-2020. године. Циљеви студије били су: преглед јавно-приватног партнерства у образовању у раном детињству на основу међународне литературе и тренутне ситуације у овој области у Србији, затим анализа различитих потенцијалних модела јавно-приватног партнерства у предшколском образовању у Србији, укључујући њихову профитабилност на тржишту, оцена модела према критеријумима приступа, приступачности, квалитета и инклузивности, као и оцена предности и мана појединачних модела јавно-приватног партнерства, те пружање препорука о адекватном моделу за Србију.

6.8. АНАЛИЗА ЛАНАЦА ВРЕДНОСТИ У ЕКОНОМИЈАМА ЗАПАДНОГ БАЛКАНА - ПОВЕЋАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА ЗА РЕГИОНАЛНУ САРАДЊУ У ПРИОРИТЕТНИМ ОБЛАСТИМА

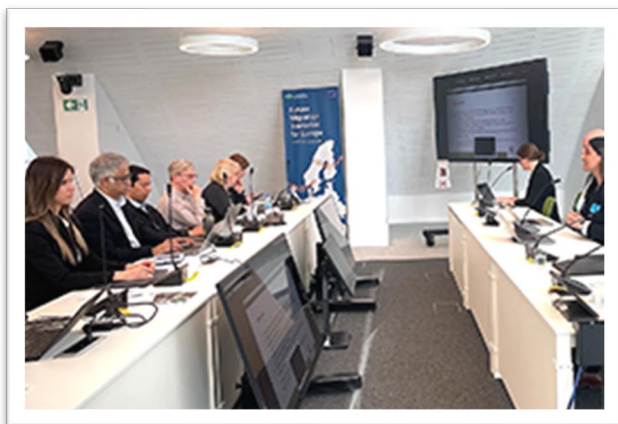
У сарадњи са The Vienna Institute for International Economic Studies (wiiw) и Economica, Vienna, Austria, Институт је у периоду децембар 2020. - јун 2021. реализовао пројекат Анализа ланаца вредности у економијама западног Балкана - Повећање потенцијала за регионалну сарадњу у приоритетним областима (*Analysis of Value Chains in the Western Balkan Economies - Enriching the Potential for Regional Cooperation in Priority Areas*) финансиран од *The Joint Research Centre (JRS) European Commission*. Циљ овог пројекта је идентификација ланаца вредности у економијама Западног Балкана, укључујући и истраживање конкурентске позиције идентификованих ланаца. Активности у оквиру пројекта, су усмерене ка утврђивању могућности за побољшање положаја појединачних привредних субјеката, економија и региона у европским и глобалним ланцима вредности, као и јачању регионалне и транснационалне сарадње у складу са стратегијама паметне специјализације и глобалним трендовима и изазовима.

6.9. ИЗРАДА СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА НАЦИОНАЛНОГ БРЕНДА ЦРНЕ ГОРЕ ЗА ПЕРИОД 2019-2022. ГОДИНА

Од јула до децембра 2018. године истраживачи Института су били ангажовани на изради Стратегије развоја националног брента Црне Горе за период 2019-2022. Овај пројекат финансирао је Министарство економије Црне Горе. Стратегију развоја националног брента је припремио стручни тим ИЕН-а у коме се анализом података и испитивањем ставова домаће и иностране јавности, као и истакнутих јавних личности и креатора јавних политика, дефинише стратешки оквир и дају смернице за изградњу и позиционирање националног брента Црне Горе. Циљ Стратегије је да се кроз промоцију сета вредности Црне Горе даље унапреди имиџ Црне Горе у светској и домаћој јавности.

*Учесници радионице „Јачање капацитета стручњака и мултисекторска сарадња у области контроле дувана“ Београд, 2023. године и до сада објављени сажетци јавних политика у оквиру пројекта *Tobaccotaxation**

Др Милена Лазућ, координатор испред ИЕН-а у оквиру пројекта HumMingBird на конференцији „Future of Migration to Europe“

Презентација резултата студије SILC

Др Елена Јовчић на обуци “China Scholarship and Policy Advice: Reaching (out to) Decision Makers on China”, у оквиру COST акције CA18215 и Др Валентина Вукмировић на конференцији "The Right to Digital Platform Work: Is Everybody Welcome on Board?" у оквиру Cost акције CA21118

Коришћени извори литературе

- ¹ Miljković, M. (2012). *Western Technology in a Socialist Factory: The Formative Period of the Yugoslav Automobile Industry, 1955-1962*. MA Thesis, Central European University, Budapest, стр. 46-62.
- ² Перишић, М. (2008). *Од Стаљина ка Сартру. Формирање југословенске интелигенције на европским универзитетима, 1945-1958*. Београд: Институт за новију историју Србије, стр. 57-59.
- ³ Институт економских наука. (1969). *Први децениј научног рада 1959-1969*. Београд: Институт економских наука, стр. 2.
- ⁴ *Ibid*, стр. 2-3
- ⁵ Институт економских наука. (2018). *60 година Института економских наука*. Београд: Институт економских наука, стр. 4- 6.
- ⁶ Lampe, J. (2000). *Yugoslavia as History. Twice There was a Country*. Cambridge; New York, стр. 282-283. Трећи петогодишњи план је вратио право директорима и радничким саветима да део профита предузећа који су контролисали могу да преусмере у повећање плата, увео прогресивно опорезивање и дуплирао инвестиције из државних банака и фондова, што је све произвело инфлаторне притиске. Додатно оптерећење за југословенску економију било је повећање цена увоза после девалвације динара почетком 1961. године. Та мера наступила је након што је Југославија, у својству придруженог члана 1959. године приступила Општем споразуму о тарифама и трговини (*General Agreement on Tariffs and Trade – GATT*).
- ⁷ *Ibid*, стр. 284-286.
- ⁸ Russinow, D. (1977). *The Yugoslav Experiment 1948-1974*. Los Angeles: Published for the Royal Institute of International Affairs, London, by the University of California Press, стр. 123.
- ⁹ Класић, Х. (2018). *Југославија и свијет 1968*, Смедерево, Helix, стр. 5; Russinow, *The Yugoslav Experiment, 1945-1974*, стр. 123 "Dabčević-Kučar, Savka", *Hrvatska enciklopedija*, <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=13632>, приступљено 12. мај 2023; Сиротковић, Јаков, *Хрватска енциклопедија*, <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=56233>, приступљено 12. мај 2023; Перишин, Иво, *Хрватска енциклопедија*, <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=47644>, приступљено 12. мај 2013. Савка Дабчевић-Кучар је од 1968. до 1971. године била Председница Централног комитета Савеза комуниста Хрватске (ЦК СКХ) и један од вођа "Хрватског прољећа", због чега је била искључена из СКХ и јавног живота. Јаков Сиротковић је био ректор Свеучилишта у Загребу од 1966. до 1968. године, а од 1970. до 1974. године био је и потпредседник Савезног извршног већа СФРЈ те председник Извршнога већа СР Хрватске (1974–78), гувернер Народне банке Југославије (1969-1972), председник Сабора Социјалистичке републике Хрватске (1974-1978).
- ¹⁰ Russinow, D. (1977). *The Yugoslav Experiment 1948-1974*. London: Royal Institute of International Affairs, стр. 123.
- ¹¹ Институт економских наука. (1969). *Први децениј научног рада 1959-1969*. Београд: Институт економских наука, стр. 9-13.
- ¹² Институт економских наука. (1969). *Први децениј научног рада 1959-1969*. Београд: Институт економских наука, стр. 8.
- ¹³ Институт економских наука. (1969). *Први децениј научног рада 1959-1969*. Београд: Институт економских наука, стр. 12-13; ⁶Lampe, J. (2000). *Yugoslavia as History. Twice There was a Country*. Cambridge; New

- York, стр. 284. Детаљну и веома добро истражену политичку биографију Александра Ранковића написао је Димитријевић, Б. (2020). *Ранковић, други човек*. Београд: Vukotić Media.
- ¹⁴ Институт економских наука. (1969). *Први децениј научног рада 1959-1969*. Београд: Институт економских наука, стр. 13.
- ¹⁵ *Ibid*, стр. 16, 19, 35-36.
- ¹⁶ *Ibid*, стр. 21.
- ¹⁷ АЈ (130-601-996), Архив Југославије, Образложење одлуке о промени назива института, 29.04.1968. године.
- ¹⁸ АЈ (130-601-996), Архив Југославије, Образложење одлуке о промени назива института, 29.04.1968. године; Институт економских наука. (1969). *Први децениј научног рада 1959-1969*. Београд: Институт економских наука, стр. 34.
- ¹⁹ АЈ (130-601-996), Архив Југославије, Допис Савезне комисије за културне везе са иностранством секретару Савезног извршног већа, 10. 4. 1969. године
- ²⁰ Институт економских наука. (1974). *Институт економских наука 1958-1973*. Београд: Институт економских наука, стр. 69.
- ²¹ Институт економских наука. (1969). *Први децениј научног рада 1959-1969*. Београд: Институт економских наука, стр. 27-28.
- ²² *Ибид*, стр., 28
- ²³ Институт економских наука. (1983). *Институт економских наука, 1958-1983. Двадесет пет година научног рада*. Београд: Институт економских наука, стр. 81-82.
- ²⁴ Списак свих полазника Последипломске школе који су стекли титулу магистра економских наука са насловима тема и оценама завршних радова: https://ien.bg.ac.rs/cms_upload/files/src/knjiga_magistara_na_posdipl_skoli.pdf
- ²⁵ Хорват, Б. (1989). *АБЦ Југославенског социјализма*. Загреб: Глобус, стр. 24-25.
- ²⁶ Институт економских наука. (1974). *Институт економских наука 1958-1973*. Београд: Институт економских наука, стр. 69.
- ²⁷ Институт економских наука. (1983). *Институт економских наука, 1958-1983. Двадесет пет година научног рада*. Београд: Институт економских наука, стр. 93.
- ²⁸ Институт економских наука. (1969). *Први децениј научног рада 1959-1969*. Београд: Институт економских наука, стр. 29.
- ²⁹ Институт економских наука. (2018). *60 година Института економских наука*. Београд: Институт економских наука, стр. 74; Институт економских наука. (2008). *50 година Института економских наука у Београду (1958-2008)*. Београд: Институт економских наука, стр. 155.
- ³⁰ Mišković, M. (2017). CER Computers as Weapons of Mass Disruption: the Yugoslav Computer Industry in the 1960s. *Godišnjak za društvenu istoriju*, 24/2, стр. 113-116.
- ³¹ Вита Крстановић, „Прорачун хидроелектране за пола часа“, *Борба*, 8.1.1967, стр. 5.
- ³² „Нова електронска рачунска машина“, *Борба*, 16.10.1965, стр. 6.
- ³³ Институт економских наука. (1969). *Први децениј научног рада 1959-1969*. Београд: Институт економских наука, стр. 30.

- ³⁴ Институт економских наука. (1969). *Први децениј научног рада 1959-1969*. Београд: Институт економских наука, стр. 30-31.
- ³⁵ Институт економских наука. (2008). *50 година Института економских наука у Београду (1958-2008)*. Београд: Институт економских наука, стр. 50
- ³⁶ „Институт економских наука организује курсеве“, *Борба*, 14. 4. 1991.
- ³⁷ Lampe, J. (2000). *Yugoslavia as History. Twice There was a Country*. Cambridge; New York, стр. 300-311. Међу највидљивије знаке опозиције Лемпи убраја студентску побуну и прве демонстрације на Косову 1968. године, гушење хрватског МАСПОК-а и чистку српских ”либерала” током 1971-72. године.
- ³⁸ Архива ИЕН, Решење Републичког секретаријата за образовање и науку СР Србије о упису Института економских наука у регистар научних организација, 4. јун 1973; Службени гласник СРС, 51/77, Одлука о преузимању права и обавеза оснивача према одређеним научним институтима, 24. децембар 1977; Документи објављени у: Институт економских наука. (2008). *50 година Института економских наука у Београду (1958-2008)*. Београд: Институт економских наука, стр. 258-259.
- ³⁹ Одлука о преузимању права и обавеза оснивача према одређеним научним институтима, 24. децембар 1977; Објављено у: Институт економских наука. (2008). *50 година Института економских наука у Београду (1958-2008)*. Београд: Институт економских наука, стр. 259.
- ⁴⁰ АЈ, (320-38-57), Архив Југославије, Статусна, материјално-финансијска, имовинско-правна и друга питања института основаних од органа федерације за које се предлаже да СР Србија преузме права и дужности од оснивача, 12.03.1973. године.
- ⁴¹ Архива ИЕН, Решење Републичке заједнице за научни рад, бр. 1584/1, 23.04.1973. Објављено у: Институт економских наука. (2008). *50 година Института економских наука у Београду (1958-2008)*. Београд: Институт економских наука, стр. 256
- ⁴² Институт економских наука. (2008). *50 година Института економских наука у Београду (1958-2008)*. Београд: Институт економских наука, стр. 47-49.
- ⁴³ Институт економских наука. (1983). *Институт економских наука, 1958-1983. Двадесет пет година научног рада*. Београд: Институт економских наука, xxii.
- ⁴⁴ Lampe, J. (2000). *Yugoslavia as History. Twice There was a Country*. Cambridge; New York, стр., 326-327 стр. 333, стр. 355-356.
- ⁴⁵ Институт економских наука. (2008). *50 година Института економских наука у Београду (1958-2008)*. Београд: Институт економских наука, стр. 47-49
- ⁴⁶ С. Р., „Основа Центар за примењену економију и технологију: Нови модел интеграције“, *Борба*, 30.5.1991, стр. 30.
- ⁴⁷ Шапоњић, З. „Презентација југо-понуда за страна улагања: Капиталу на ноге“, *Борба*, 9.4.1991, стр. 10.
- ⁴⁸ Институт економских наука. (2008). *50 година Института економских наука у Београду (1958-2008)*. Београд: Институт економских наука, стр. 28, 35.
- ⁴⁹ Т. Јаковић, „Ističu poslednji dani“, *Borba*, 19.6.1992, стр. 11.
- ⁵⁰ Институт економских наука. (2008). *50 година Института економских наука у Београду (1958-2008)*. Београд: Институт економских наука, стр. 108.

- ⁵¹ Интервју др Александра Матковића, научног сарадника ИЕН са др Бранком Милановићем, професором Graduate Center of the City University of New York, 13.04.2023. Аутори поглавља о историјском развоју ИЕН дугују огромну захвалност колеги Матковићу на подршци и уступљеном интервјуу.
- ⁵² Институт економских наука. (2008). *50 година Института економских наука у Београду (1958-2008)*. Београд: Институт економских наука, стр. 194.
- ⁵³ Uvalic, M. (2010). *Serbia's transition: Towards a Better Future*. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, стр. 53-61.
- ⁵⁴ Б. Јагер, „Зашто Савезна влада не уважава мишљење економских стручњака: Мудраци на принудном одмору“, *Борба*, 21.9.1993, стр. 8.
- ⁵⁵ Институт економских наука. (2008). *50 година Института економских наука у Београду (1958-2008)*. Београд: Институт економских наука, стр. 11-12.
- ⁵⁶ „Стварни учинак-лична промоција“, *Борба*, 5.10.1999, стр. 4.
- ⁵⁷ Институт економских наука. (2008). *50 година Института економских наука у Београду (1958-2008)*. Београд: Институт економских наука, стр. 12.
- ⁵⁸ Бојана Јагер, „Бела књига црних дана“, *Борба*, 11.6.1994, стр. 15.
- ⁵⁹ М. С. „Семинар о привредној сарадњи са ЕУ“, *Борба*, 8.7.1996, стр. 9.
- ⁶⁰ У чувеној Железари у Смедереву, у то време познате као ”САРТИД 1913”, која је у време санкција била у потпуности одсечена од извора сировина и тржишта за своје производе, директор Душан Матковић је у жељи да покаже како ”санкције српској привреди не могу ништа”, започео пропагандну кампању о преоријентацији Сартиде на производњу печурака” и развој других, једнако бесмислених пројеката, попут ”српског самоходног скејта”. Слободан Антонић, ”Операција Сартид”, *Нова српска политичка мисао*, 24. август 2006, <http://www.nspm.rs/ekonomaska-politika/operacija-sartid.html?alphabet=l>, приступљено 15. мај 2023.
- ⁶¹ Институт економских наука. (2008). *50 година Института економских наука у Београду (1958-2008)*. Београд: Институт економских наука, стр. 56, 109-117.
- ⁶² Савић, Љ. (2014). Нова стратегија индустријализације као основа брзог опоравка Србије, у Драшковић, Б. (урд). *Деиндустријализација у Србији: Могућности ревитализације индустријског сектора*. Београд: Институт економских наука, стр. 47, 53-54.
- ⁶³ Институт економских наука. (2018). *60 година Института економских наука*. Београд: Институт економских наука, стр. 74.
- ⁶⁴ Институт економских наука. (2008). *50 година Института економских наука у Београду (1958-2008)*. Београд: Институт економских наука, стр. 117-124.
- ⁶⁵ Институт економских наука. (2008). *50 година Института економских наука у Београду (1958-2008)*. Београд: Институт економских наука, стр. 37.
- ⁶⁶ Институт економских наука. (2018). *60 година Института економских наука*. Београд: Институт економских наука, стр. 28.
- ⁶⁷ Институт економских наука. (1969). *Први децениј научног рада 1959-1969*. Београд: Институт економских наука, стр. 30-31. стр. 1.
- ⁶⁸ Озеровић, М. (1930). Београд под влашћу римско-немачког цара (1717-1739). *Општинске новине: службени орган општине града Београда*, бр. 9-10, стр. 506-511.

- ⁶⁹ Милошевић, А. (н.а.). Визуелна култура Србије под аустријском влашћу: (1718-1739). докторска дисертација, Филозофски факултет, Универзитет у Београду, стр. 85-86.
- ⁷⁰ Недић, С. (2010). Дом Прометне банке, *Наслеђе*, бр. 11, стр. 45.
- ⁷¹ Ђурић-Замоло, Д. (2009). *Градитељи Београда: 1815-1914*. Београд: Музеј града Београда, стр. 309; Покрајац, М. (2017). Допринос архитекте Данила Владисављевића у трансформацији јавних простора Београда крајем XIX и почетком XX века. *Култура: часопис за теорију и социологију културе и културну политику*, бр. 154, стр. 82-83.
- ⁷² Стојановић, С. (1912). *Српски Неимар: опис грађевинских радова и израда са сликама*. Београд: Електрична штампарија С. Хоровица, стр. 69-71.
- ⁷³ Шкаламера, Ж. (1985). Сецесија у српској архитектури. *Зборник Народног музеја*, бр. XII-2, стр. 10.
- ⁷⁴ Недић, С. (2010). Дом Прометне банке. *Наслеђе*, бр. 11, стр. 45.; А. „Данас прославља 40-годишњицу самосталног рада г. Жика Јанковић оснивач и шеф фирме Маричић и Јанковић“, *Време*, 23.12.1937, стр. 5.
- ⁷⁵ Недић, С. (2010). Дом Прометне банке. *Наслеђе*, бр. 11, стр. 45.
- ⁷⁶ Алексић, В. (2013). Прометна банка А. Д. у модернизацијским процесима у Србији у првој половини XX века. *Банкарство*, бр. 1, стр. 24-30.
- ⁷⁷ Група аутора. (1939). *50 година рада инжењера Милоша Савчића: 1889-1939*. Београд: Минерва, стр. 34-35.
- ⁷⁸ Недић, С. (2010). Дом Прометне банке. *Наслеђе*, бр. 11, стр. 46.
- ⁷⁹ „Због неактивности Прометне банке не ради стругара на Дунаву“, *Борба*, 23.6.1945, 4.
- ⁸⁰ „Позив члановима Удружења књижевника Србије“, *Борба*, 26.2.1946, 8.
- ⁸¹ „Оглас: Опште земаљско грађевинско предузеће Србије ОГРАПС“, *Борба*, 7.4.1946, 8.
- ⁸² „Главни одбор АФЖ Србије“, *Борба*, 16. 12. 1951, 8.
- ⁸³ „Обавештење породицама палих бораца“, *Борба*, 12.12.1953, 6.
- ⁸⁴ „Обавештење“, *Борба*, 29.6.1954, 5.
- ⁸⁵ „Анонимни конкурс“, *Борба*, 2.2.1959, 9.
- ⁸⁶ „Осниван институту за изучавање радничког покрета“, *Борба*, 5.2.1957.
- ⁸⁷ АЈ, (320-38-57), Архив Југославије, Статусна, материјално-финансијска, имовинско-правна и друга питања института основаних од органа федерације за које се предлаже да СР Србија преузме права и дужности од оснивача, стр. 13, 12. 3. 1973.
- ⁸⁸ АЈ, (320-38-57), Архив Југославије, Информација Института економских наука у Београду поводом захтева за принудно исељење из просторија, стр. 4, 22.9.1975.
- ⁸⁹ „Јубилеј Института за изучавање радничког покрета“, *Борба*, 28. 4. 1967, стр. 6.
- ⁹⁰ АЈ, (130-601-996), Архив Југославије, Југословенски институт за економска истраживања – пренос зграде у Београду, Змај Јовина 12, 28. 5. 1969; АЈ, (320-38-57), Архив Југославије, Статусна, материјално-финансијска, имовинско-правна и друга питања института основаних од органа федерације за које се предлаже да СР Србија преузме права и дужности од оснивача, стр. 13, 12.3.1973.
- ⁹¹ АЈ, (130-601-996), Архив Југославије, Допис Савезне комисије за културне везе са иностранством секретару Савезног извршног већа, 10.4.1969. године

- ⁹² АЈ, (320-38-57), Архив Југославије, Белешка поводом дописа Института економских наука из Београда упућеног председнику Савезног комитета за науку и културу, 22.10.1975. године.
- ⁹³ АЈ, (320-38-57), Архив Југославије, Информација Института економских наука у Београду поводом захтева за принудно исељење из просторија, стр. 1, 4, 22. 9. 1975. године.
- ⁹⁴ АЈ, (320-38-57), Архив Југославије, Допис Института економских наука Председнику Савезног комитета за науку и културу СИВ-а, 26.9.1975. године.
- ⁹⁵ Одлука о допунама одлуке о проглашавању одређених непокретности на територији града Београда за културна добра, *Службени лист града Београда*, 23/1984, 20. 12. 1984, 1077, 1084.
- ⁹⁶ Недић, С. (2010). Дом Прометне банке. *Наслеђе*, бр. 11, стр. 47.
- ⁹⁷ Институт економских наука. (1974). *Институт економских наука 1958-1973*. Београд: Институт економских наука, стр. 1-15.
- ⁹⁸ АЈ, (130-601-996), Архив Југославије, Информација о делатности и финансирању Југословенског института за економска истраживања, 16. 1. 1968. године.
- ⁹⁹ АЈ, (319-65-82), Архив Југославије, Мишљење Већа народа, стручна служба Одбор за образовање, науку и културу, 3.9.1970. године.
- ¹⁰⁰ Институт економских наука. (1974). *Институт економских наука 1958-1973*. Београд: Институт економских наука, стр. ii
- ¹⁰¹ Институт економских наука. (2018). *60 година Института економских наука*. Београд: Институт економских наука, стр. 24.
- ¹⁰² Институт економских наука. (2013). *55 година Института економских наука*. Београд: Институт економских наука, стр. 35-63.
- ¹⁰³ АЈ, (320-38-57), Архив Југославије, Показатељи и информације за израду Друштвеног плана развоја наука за 1976-1980, 26. 6. 1975. године.
- ¹⁰⁴ Институт економских наука. (1974). *Институт економских наука 1958-1973*. Београд: Институт економских наука, ii.
- ¹⁰⁵ Институт економских наука. (2013). *55 година Института економских наука*. Београд: Институт економских наука, стр. 35-63.
- ¹⁰⁶ Институт економских наука. (2018). *60 година Института економских наука*. Београд: Институт економских наука, стр. 70.
- ¹⁰⁷ Институт економских наука. (2013). *55 година Института економских наука*. Београд: Институт економских наука, стр. 35-63.
- ¹⁰⁸ <https://prosveta.gov.rs/vesti/cost/>, приступљено 12. мај 2023.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

33:005.71(497.11)"1958 – 2023"

65 година Института економских наука : 1958 – 2023 / [приредио Јован Зубовић]. -
Београд : Институт економских наука, 2023 (Београд : Donat Graf). - илустр., 146 стр. ; 24 cm

Тираж 300. - Библиографија: стр. 141-146.

ISBN 978-86-89465-76-1

1. Зубовић, Јован, 1970- [приређивач, сакупљач]

а) Институт економских наука (Београд) -- 1958 – 2023

COBISS.SR-ID 128449033

